

Integrovaná strategie území MAS

Moravský kras

Otevíráme Moravský kras

Tato strategie vznikla s finanční podporou Jihomoravského kraje

Obsah:

1.	Úvod	2
2.	Základní údaje o území MAS	2
3.	Zpracování SPL MAS	4
4.	Analýza území MAS	5
4.1.	Hodnocení území	5
4.2.	Zdroje území pro realizaci SPL	10
	Lidské, Finanční, Přírodní, Kulturní, Hospodářské, Jiné	
5.	SWOT analýza	15
5.1.	Vymezení SWOT analýzy	15
5.2.	Metodika SWOT analýzy	17
6.	Strategie	18
6.1.	Priority a cíle (Vize)	18
	Integrovaná strategie rozvoje, SPL a vztah k PRV	
6.2.	Způsob dosahování cílů a priorit	20
6.3.	Zapojení inovačních prvků	25
6.4.	Finanční plán	26
6.5.	Integrovaná strategie území (celková strategie)	27
6.6.	Monitoring naplňování cílů SPL	29
7.	Partnerství MAS	30
7.1.	Historie MAS	30
7.1.a)	Vznik a vývoj místního partnerství	30
7.1.b)	Oslovování partnerů a veřejnosti	31
7.2.	Zapojení partnerů do přípravy SPL	31
7.3.	Vztah k obyvatelstvu	32
7.4.	Otevřenost MAS	32
8.	Zkušenosti a spolupráce	33
8.1.	Zkušenosti	33
8.1.b)	Značení místních produktů	33
8.1.c)	Vzdělávání	34
8.1.d)	Další aktivity	34
8.2.	Spolupráce	35
8.2.a)	Projekty národní (meziregionální) spolupráce	35
8.2.b)	Projekty mezinárodní (příhraniční) spolupráce	37
8.2.c)	Vytváření sítí a příprava projektů	38
9.	Organizace a zdroje MAS	39
9.1.	Organizační struktura a rozdělení odpovědností	39
9.2.	Lidské zdroje MAS	41
9.2.b)	Systém vzdělávání členů a partnerů MAS	44
9.2.c)	Technické prostředky MAS	44
9.2.d)	Financování provozu MAS	45
10.8.	Propagace MAS	57
11.	Zapojení žen, mladých lidí a zemědělců	58
	Závěr	59

1. Úvod

Moravský kras a okolí je regionem s vysokými přírodními hodnotami (CHKO Moravský kras, evropsky významné lokality soustavy NATURA 2000, ramsarský mokřad Podzemní Punkva). Ve vztahu k nim se zde aplikují šetrné technologie a postupy v zemědělství a lesnictví.

Kulturní potenciál tvoří např. nejvýznamnější poutní místa mariánského kultu na Moravě s barokními chrámy stavitelů Jana Blažeje Santiniho a Canevalleho ve Křtinách a ve Sloupu. Oblast disponuje ohromným turistickým potenciálem. Tento ale není plně využíván. Turistický ruch je vázán převážně na krátkodobé návštěvy veřejně přístupných jeskyní. Velkou rezervou je v tomto směru nabídnout návštěvníkům i jiné oblasti a formy šetrné turistiky v celém regionu.

Trvalá udržitelnost jako základní předpoklad rozvoje venkova není jenom otázkou zachování přírodních zdrojů. Je to otázka způsobu zemědělství, lesnictví a péče o krajinu, které zahrnují pečlivé a odpovědné zacházení s půdou, vodou, zachování biodiverzity apod. Stejně tak významné je i zabezpečení sociální soudržnosti a dlouhotrvající životaschopnosti místní ekonomiky.

Nízký zájem státu o problematiku rozvoje venkova na straně jedné, nedostatečná informační dostupnost venkova, nižší vzdělanostní úroveň a konzervativnější myšlení na venkově na straně druhé způsobují jeho zaostávání, které se projevuje vysokou měrou nezaměstnanosti a postupnou devastací kulturních a přírodních hodnot krajiny.

Venkovské oblasti mohou nabídnout mnohem více než jenom primární zemědělskou produkci a produkty lesního hospodářství. Mohou též poskytnout prostor a zázemí pro ekonomiku s vysokou přidanou hodnotou, atraktivní životní prostředí, vyšší přidanou hodnotu k zemědělské a lesnické produkci, příležitost pro rekreaci a turismus, zachovalou přírodní krajinu a přírodní rozmanitost.

Udržitelný rozvoj cestovního ruchu spolu s pokračující a prohlubující se spoluprací mezi všemi sektory společnosti v regionu jsou hlavními cestami, kterými má být dosaženo zlepšení využití přírodních a kulturních zdrojů Moravského krasu.

Otevřením regionu dovnitř i navenek chceme dosáhnout nejlepšího využití přírodních a kulturních zdrojů Moravského krasu.

2. Základní údaje o území MAS

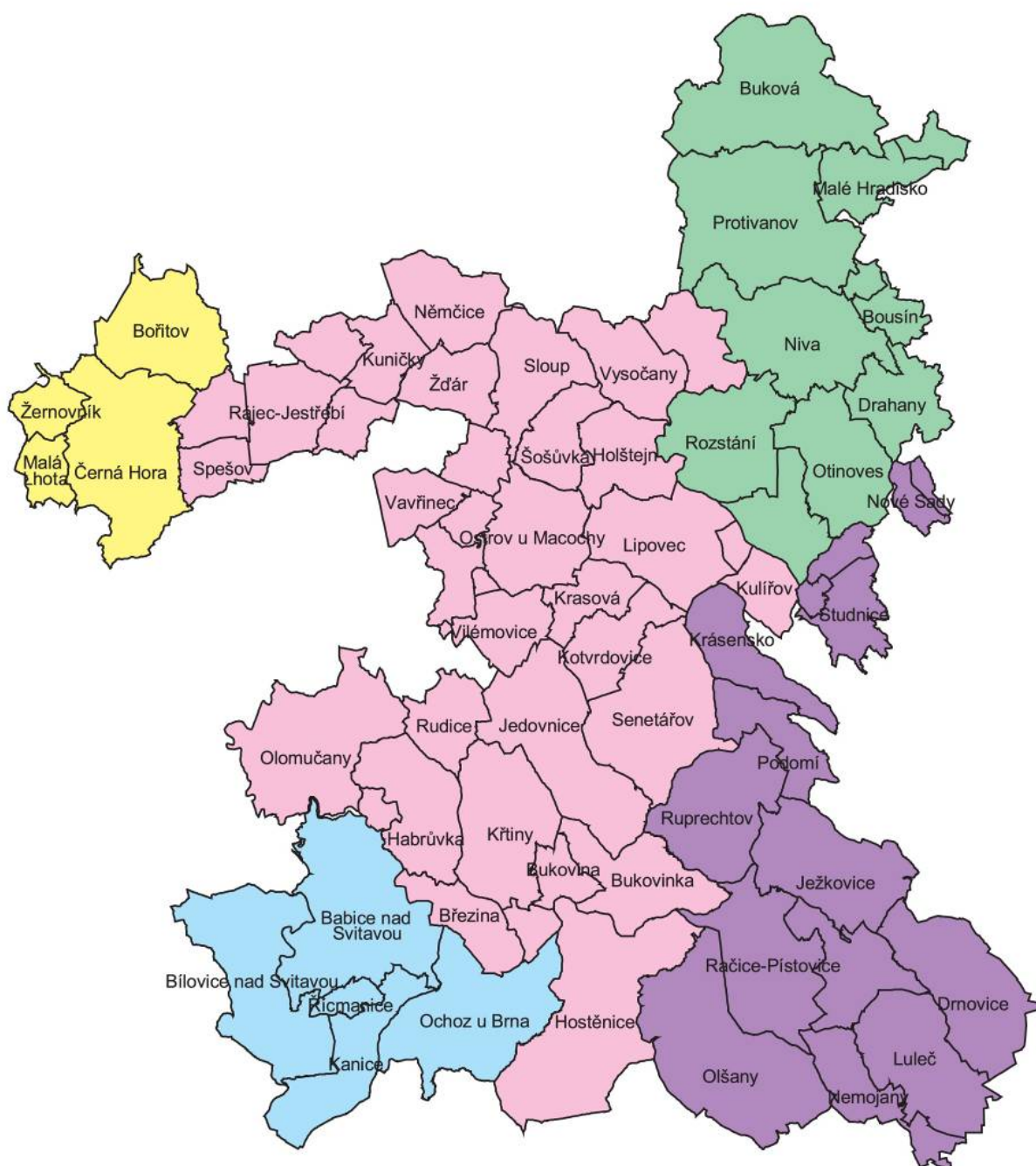
Rozloha v km²: 516,59 km²

Počet obyvatel celkem za poslední uzavřený kalendářní rok (2007, dle údajů ČSÚ): 42 128

Počet obcí: 54

Počet svazků obcí: 5

Obce MAS Moravský kras				
Obec	Obyvatel 2006	Rozloha	Obyvatel SLDB 2001	Mikroregion, kraj
Březina	598	683	593	Moravský kras 24 obcí okres Blansko, 2 obce Brno-venkov (Hostěnice, Březina), Jihomoravský kraj, Jihovýchod
Bukovina	333	273	322	
Bukovinka	362	848	304	
Habrůvka	350	995	335	
Holštejn	162	647	147	
Hostěnice	555	2000	450	
Jedovnice	2 633	1424	2487	
Kotvrdovice	847	558	838	
Krasová	252	407	248	
Křtiny	774	1118	768	
Kulířov	208	341	234	
Kuničky	260	428	267	
Lipovec	1 085	1155	1028	
Němčice	414	744	444	
Olomučany	916	1513	890	
Ostrov u Macochy	1 071	882	1086	
Rájec-Jestřebí	3 682	1566	3562	
Rudice	866	496	824	
Senetářov	517	1385	493	
Sloup	910	765	891	
Spešov	549	330	584	
Šošůvka	739	513	711	
Vavřinec	818	1222	822	
Vilémovice	276	524	303	
Vysočany	802	1208	791	
Žďár	385	509	359	
Celkem Moravský kras	-	22 534	19781	26
Drnovice	2 275	1196	2186	Drahanská vrchovina, Okres Vyškov, Jihomoravský kraj, Jihovýchod
Ježkovice	357	1169	382	
Krásensko	421	726	437	
Luleč	747	1092	644	
Nemojany	606	601	517	
Nové Sady	93	242	117	
Olšany	459	1871	437	
Podomí	429	546	422	
Račice-Pískovice	1 053	1886	1018	
Ruprechtov	558	1147	554	
Studnice	473	630	508	
Celkem Drahanská vrchovina	-	11 106	7222	
Bousín	123	342	140	Protivanovsko, Okres Prostějov, Olomoucký kraj, Střední Morava
Buková	335	1742	350	
Drahany	523	617	530	
Malé Hradisko	389	678	414	
Niva	354	1340	363	
Otinoves	294	953	296	
Protivanov	1 052	1882	1087	
Rozstání	656	1656	685	
Celkem Protivanovsko	-	9 210	3865	8
Babice nad Svitavou	937	1742	859	Časnýř, Okres Brno-venkov, Jihomoravský kraj, Jihovýchod
Bílovice nad Svitavou	2 737	1470	2302	
Kanice	616	821	486	
Ochoz u Brna	1 217	1454	1090	
Řícmanice	689	150	572	
Celkem Časnýř	-	5 637	5309	5
Bořitov	1 234	993	1224	Černohorsko, Blansko, Jihomoravský kraj, Jihovýchod
Černá Hora	1 935	1629	1913	
Malá Lhota	136	263	133	
Žernovník	200	287	192	
Celkem Černohorsko	-	3 172	3462	4
Celkem MASMK	41 263	51 659	39639	54

Zdroj: ČSÚ, data k 31. 12. 2006

3. Zpracování ISÚ

3.1. Způsob zpracování ISÚ

Integrovaná strategie MASMK byla zpracována a postupně aktualizována v období 2006-2007 a vychází z několika zdrojů:

- a) dříve zpracované strategické dokumenty (Rozvojové strategie mikroregionů Moravský kras, Dražanská vrchovina, Časnýř, Černoohorsko, Protivanovsko, Strategie rozvoje cestovního ruchu v mikroregionu Černoohorsko, Studie proveditelnosti projektu Moravský kras - více než jeskyně, Plán zdraví a kvality života v Moravském krasu atd.), priority a záměry týkající se oblasti byly vyhodnoceny, ověřena jejich aktuálnost, byly vybrány prvky, které jsou v souladu se strategií MAS
- b) mapování potřeb obcí, podnikatelů, NNO a zájmových skupin v rámci realizace projektů MAS Moravský kras Značení místních produktů v Moravském krasu, Tvorba vize komunity Trvale udržitelný cestovní ruch.
- c) komunitní plánování - projednávání návrhu ISÚ MASMK v obcích mikroregionů Moravský kras, Dražanská vrchovina, Protivanovsko a Černoohorsko v rámci projektů Síť EVVO v Jihomoravském kraji a Síť návštěvnických a informačních center v CHKO ČR a projektu Implementace MA 21 v regionu Moravského krasu
- d) diskuse v rámci pracovních skupin MASMK (od založení MASMK fungovala pracovní skupina pro místní produkty a pro cestovní ruch), v r. 2007 vznikly pracovní skupiny ženy, mládež a zemědělci.
- e) expertní předběžné ověření na základě srovnatelných zkušeností a dobré praxe (Nadace Partnerství, Dolnoslaška Fundacja Ekorozwoju Wroclaw, REC Central Europa, Asociace Regionálních značek atd.) EU a ČR, včetně spolupracujících MASMK v rámci partnerství Moravská brána do Evropy (MAS Moravská cesta a MAS Regionu Poodří o.s.) a mezinárodního partnerství s LGD Dolina Baryczy.
- f) veřejná projednávání návrhu ISÚ.

3.2. Způsob zapojení místních aktérů do zpracování ISÚ

- a) místní subjekty - členové i nečlenové MASMK - participativní plánování, členové MASMK byli informováni o přípravě ISÚ, pracovní verze byly prezentovány a připomínkovány:
 - na veřejných jednáních v obcích (v roce 2006 a 2007 v rámci realizace projektů Síť EVVO v Jihomoravském kraji a Síť návštěvnických a informačních center v CHKO ČR a projektu Implementace MA 21 v regionu Moravského krasu).
 - na internetu www.spolekmoravskykras.cz (první verze ISÚ od r. začátku r. 2007)

K dopracování ISÚ byly využity výstupy projektů Síť EVVO v Jihomoravském kraji a Síť návštěvnických a informačních center v CHKO ČR a projektu Implementace MA 21 v regionu Moravského krasu) a setkávání pracovních skupin (2006–2007).

Významným způsobem napomohl zapojení místních podnikatelů do MAS MK a dále do tvorby ISÚ projekt značení místních produktů v Moravském krasu.

- b) poradenská a projekční činnost manažera: manažer poskytoval konzultace podnikatelům a zemědělcům, obcím, neziskovým organizacím a připravoval vlastní projekty MASMK (zmapované potřeby zjištěné při poradenství a tvorbě projektů jsou součástí analýzy strategie).
- c) statutární orgány MASMK - členové programového výboru během neformálních jednání v roce 2007 aktivně předkládali návrhy, připomínkovali pracovní verze, ověřovali s pracovními skupinami a v rámci odbornosti a aktivit jednotlivých členů.

3.3. Zapojení expertních odborníků

Zpracovatelem ISÚ je manažer MASMK. Při zpracování byla kombinována místní znalost, práce v terénu a expertní zkušenosti. Na zpracování se aktivně podíleli členové MASMK, zejména členové programového výboru, kteří jsou aktivně zapojeni v odborných organizacích, tzn. i zde byla využita expertní znalost v kombinaci s detailními místními informacemi. Pracovní verze ISÚ byla dále konzultována s Ing. Jaroslavem Pražanem (vedoucí odboru rozvoje zemědělství a venkova VÚZE Praha), Ing. Michalem Burianem (předseda ECEAT, Evropského centra pro ekoagroturistiku), Ing. Jaromírem Musilem, PhD. (ředitel Regionální agrární komory Jihomoravského kraje).

4. Analýza území MAS

4.1. Hodnocení území

4.1.1. Geografie

Místní akční skupina Moravský kras sdružuje pět mikroregionů: Časnýř, Moravský kras, Černoohorsko, Dražanská vrchovina a Protivanovsko. Na území MAS žije 36 142 obyvatel, převládají malá a střední sídla do 1000 obyvatel (ta tvoří 80 % jejich z celkového počtu a z toho polovina jsou obce do 500 obyvatel), 19 % procent obcí čítá do 3000 obyvatel, jedna obec nad 3000. V části území narušuje systém osídlení existence vojenského újezdu Březina, který přímo hraničí s mikroregionem Dražanská vrchovina.

Území MAS je charakteristické členitostí, vysokou přírodní a krajinářskou hodnotou a minimálně narušeným životním prostředím, což jej předurčuje pro rozvoj cestovního ruchu. Vysoké procento území je zalesněno, převládá vegetační stupeň bukový a dubovo-bukový. V malých ostrůvcích je zastoupen rovněž stupeň bukovojedlový. Převažují porosty s přirozenou druhovou skladbou, část ploch byla nahrazena nepůvodními smrkovými monokulturami. Vedle samotného Moravského krasu se zde nachází řada maloplošných rezervací, přírodních památek a přírodních parků (PP Lysicko, PP Rakovecké údolí, PP Říčky). Podmanivou přírodu a krajinu dotváří historické a kulturní památky nejrůznějších architektonických slohů. Z celkového pohledu není významný ani tak počet památkových objektů, jako spíše architektonická a uměleckohistorická hodnota staveb. Řada památek je díky své umělecké hodnotě prohlášena kulturními památkami a evidována v Ústředním rejstříku kulturních památek ČR.

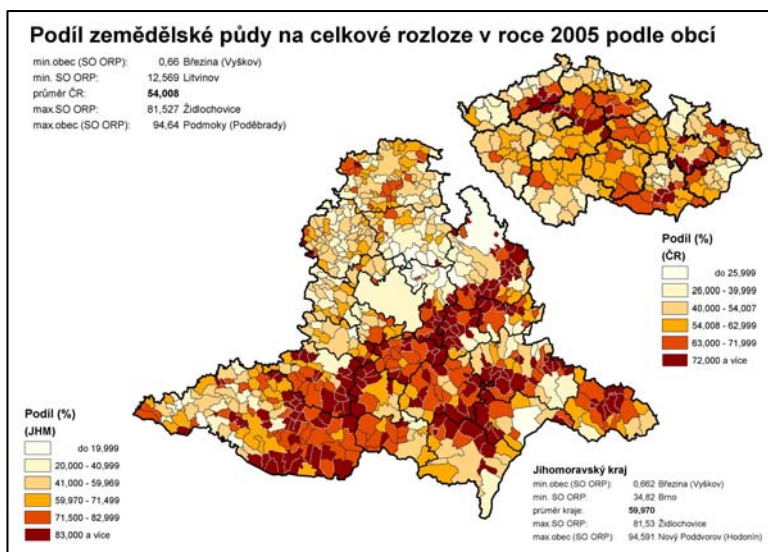
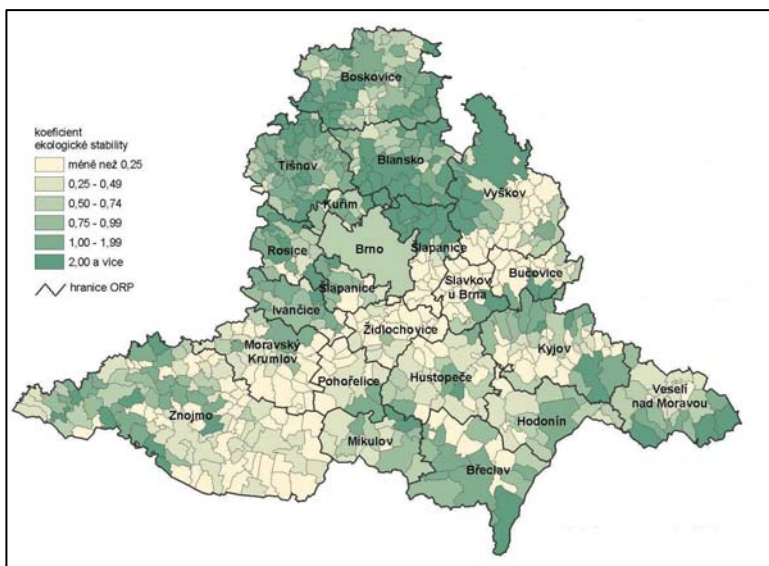
Hlavní dominantou oblasti je Moravský kras ležící v centrální části území. Jedná se o nejnavštěvovanější lokalitu, kterou ročně projde více než 1 milion turistů (téměř polovina z nich směřuje do jeskyní). Moravský kras je největší a nejlépe vyvinutou krasovou oblastí s nejširším spektrem krasových jevů v České republice, jejíž nejcennější části byly vyhlášeny chráněnou krajinnou oblastí. Ráz krajiny určují krasové plošiny s množstvím závrťů, oddělené až 150 m hlubokými kaňonovitými žleby. Ponory podél severní a východní hranice odvádějí vody z nekrasové části Dražanské vrchoviny do podzemí. Amatérská jeskyně s téměř 40 km chodeb je nejrozsáhlejším jeskynným systémem v ČR. V krasu je evidováno 1100 jeskyní. Geologický podklad, členitý terén, poloha na rozhraní Panonské a Hercynské oblasti i výskyt karpatských druhů jsou příčinou existence specifických rostlinných a živočišných společenstev. Unikátní je fauna jeskynní, přičemž nejznámějšími jsou netopýři. Nejcennější části území jsou chráněny ve čtyřech národních přírodních rezervacích, dvou

národních přírodních památkách a jedenácti přírodních rezervacích. Jeskynný systém Amatérská jeskyně s navazující ponorovou a vývěrovou oblastí je od roku 2004 zapsán do seznamu mezinárodně významných mokřadů Ramsarské úmluvy. Téměř dvě třetiny území jsou součástí systému NATURA 2000.

Území MAS spadá převážně k povodí řeky Svitavy, východní část je pramennou oblast tvořící rozvodí řek Moravy a Svratky. Významnými regionálními vodními toky jsou ponorná řeka Punkva, potok Rakovec, Malá Haná a Býkovka. Na území MAS se nachází kvalitní zdroje pitné vody. Závažný problém pro část území představuje znečištění vodních toků v důsledku chybějících ČOV a splaškové kanalizace. Znečištění se negativně dotýká také řady rybníků, kterých je zde navíc relativně málo a vinou znečištění ztrácí svoji rekreační funkci. Kromě výstavby patřičné infrastruktury je řešením jejich revitalizace. Dalším důležitým krokem v oblasti vodního hospodářství je budování malých vodních ploch, které představuje pro příležitost nejen z hlediska rozšiřování turistické nabídky, ale i z pohledu potřebného zadržování vody v krajině i jako součást protipovodňových opatření. Z hlediska cestovního ruchu i rekreace má širší potenciál především rybník Olšovec u Jedovnic, kde se konají tradiční výlovy a prázdninové akce.

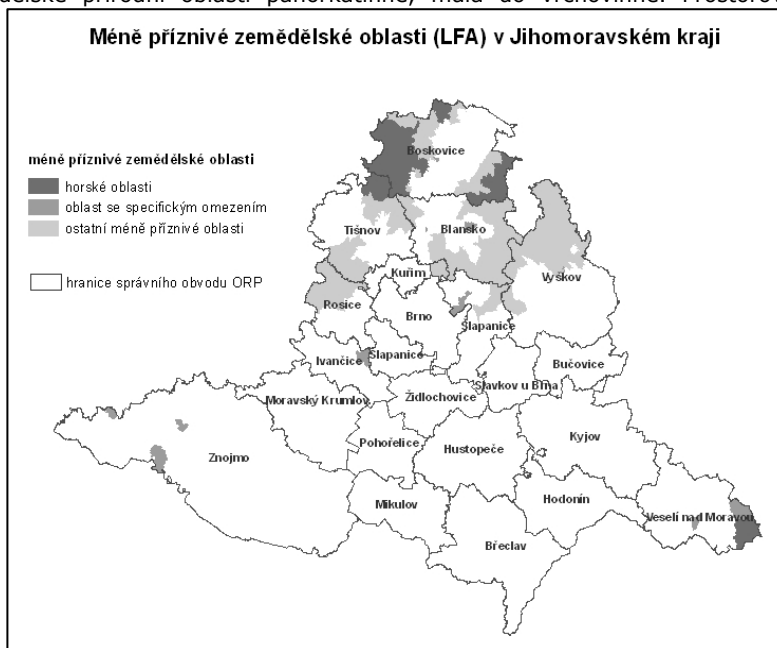
Území leží v mírně teplé klimatické oblasti s mírnou zimou (oblasti MT7 – MT11: MT 7 a MT5 v centrální části, MT9 v jižní a MT3 a MT11 v severní části). V převážné části regionu se vyskytuje topoklima vrchovin normálně osluněných svahů. Průměrná roční teplota vzduchu v teplejší části mikroregionu činí 7,9° C, v chladnějších částech 6° C. Roční úhrn srážek stoupá s nadmořskou výškou a přesahuje zpravidla 650 m.n.m. Největší množství srážek naprší v červenci (asi 90 mm). V hlubokých a úzkých údolích Moravského krasu se vyskytují četné teplotní inverze.

Klimatické podmínky spolu s půdními poměry jsou hlavním důvodem, proč se území vyznačuje podprůměrnou intenzitou zemědělské výroby. I přesto došlo vinou velkých bloků orné půdy, likvidace trvalých

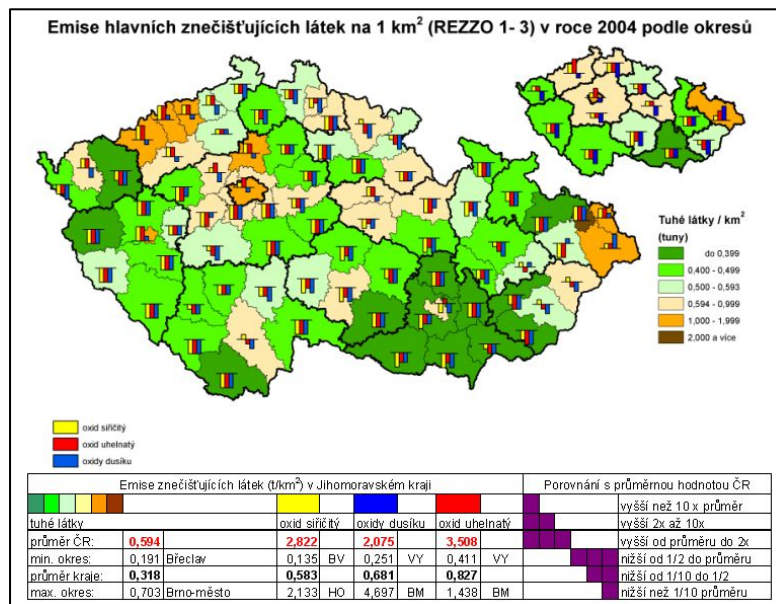
lesních porostů a regulace vodních toků v uplynulých desetiletích na části území k narušení ekologické stability. Oblast jako taková spadá do zemědělské přírodní oblasti pahorkatinné, malá do vrchovinné. Prostorová

struktura zemědělské půdy je velmi členitá a spádové poměry značně proměnlivé v rámci relativně malého území. Dominantní výrobní zemědělský typ je bramborářský, do oblasti Vyškovské brány zasahuje typ řepařský. Nejrozšířenější půdní typ je hnědozem se zvýšenou kyselostí a s vysokým podílem kamení, černozem najdeme v úrodné oblasti Vyškovské brány. V krasových oblastech se vytvořily hnědé rendzinové půdy na vápencích. Rozdílnost půdních typů a různé nadmořské výšky umožňují pěstovat širší spektrum plodin, s výjimkou teplomilnějších. Z obilovin je nejvíce zastoupena ozimá pšenice a ječmen. Ve vyšších polohách se pěstuje rovněž žito a len. Poměrně významné místo zaujímají brambory, přadný len, řepka a i některé netradiční plodiny jako fenykl či koriandr. Vzhledem k přírodním podmínkám jsou zde dobré předpoklady zejména pro chov skotu, ovcí, koz a koní. V oblasti chovu dobytka je v regionu zastoupen chov prasat, drůbeže a skotu (na mléko i maso). Část území je podřízena zvláštnímu režimu hospodaření z důvodu ochrany přírody v CHKO Moravský kras. Příležitostí pro region je rozvoj neintenzivních forem zemědělství, chovatelství a pastevectví. Těchto možností není v současné době dostatečně využíváno, přesto představují značný potenciál do budoucna a to i z hlediska rozvoje cestovního ruchu (potenciál pro agroturistiku). Na území regionu se nenalézají žádné významnější nerostné zdroje. V méně významných lokalitách se těží kámen, vápenc a štěrkopísek.

Biogeograficky náleží největší část regionu k Drahanskému bioregionu. Na plošinách zde převažují pole a zbytky vlhkých luk a na svazích jsou velké zbytky bučin a částečně rovněž kulturní smrčiny. Centrální částí prochází Macošský bioregion, který je tvořen úzkým vápencovým pruhem s vápencovými krasovými plošinami a prořezanými skalnatými žil regionu náleží k Brněnskému bioregionu.

Území regionu se vyznačuje podprůměrnou intenzitou zemědělské výroby. Převážně spadá do zemědělské přírodní oblasti pahorkatinné. Malá část regionu patří do oblasti vrchovinné. Prostorová struktura zemědělské půdy je velmi členitá a spádové poměry značně proměnlivé v rámci relativně malého území. Dominantní výrobní zemědělský typ je bramborářský. Nejrozšířenější půdní typ je hnědozem se zvýšenou kyselostí a s vysokým podílem kamení. V krasových oblastech se vytvořily hnědé rendzinové půdy na vápencích. Rozdílnost půdních typů a různé nadmořské výšky umožňují pěstovat širší spektrum plodin, s výjimkou teplomilnějších. Z obilovin je nejvíce zastoupena ozimá pšenice a ječmen. Ve vyšších polohách se pěstuje rovněž žito a len. V části regionu je zemědělství podřízeno zvláštnímu režimu hospodaření z důvodu ochrany přírody. Na území regionu se nenalézají žádné významnější nerostné zdroje. V méně významných lokalitách se těží vápenc a štěrkopísek.

Životní prostředí je možno označit jako dobré. Ovzduší je poměrně čisté, zejména v hlubších údolích potom relativně čisté s malou intenzitou provětrávání a sklonem k tvorbě místních inverzí, tedy nevhodné k umístování znečišťujících provozů. Vyskytuje se několik lokálních zdrojů znečištění, které produkují zejména popílek, SO₂ a CO₂.

4.1.2 Historie

Oblast Moravského krasu a jeho širší okolí má mimořádný význam pro poznání pravěkého vývoje našich předků ve středoevropském prostoru. Toto území na okraji středoevropských nížin člověk vyhledává a využívá již přes sto tisíc let. Nejstarší nálezy pocházejí z konce předposlední doby ledové (risské) před asi 120 000 lety. Jsou reprezentovány kolekcí jednoduchých kamenných nástrojů z křemene, křemence a rohových nálezů nalezených spolu s roztržitými zvířecími kostmi v jeskyni Kůlna u Sloupu. Nelze ovšem vyloučit možnost, že oblast byla člověkem navštívena i dříve. Nejstarší známé moravské kamenné nástroje byly nalezeny v těsné blízkosti jižní části Moravského krasu – na Stránské skále u Brna. Paleomagnetickým datováním bylo jejich stáří určeno na neuvěřitelných 700 000 – 890 000 let.

Lze tedy předpokládat že Moravský kras byl člověkem osídlen již v poslední meziledové a ledové době, ve středním období starší doby kamenné – paleolitu (150 000 – 40 000 let před n. l.). Jednalo se o neandrtálské lovce jeskynních medvědů. Z jeskyní pocházejí i nejstarší lidské kosterní nálezy na území Moravy. Ve výše zmíněné jeskyni Kůlna byla nalezena část horní čelisti, pravá temenní kost a tři mléčné stoličky, z jeskyně Švédův stůl u Ochoze u Brna pochází spodní čelist.

Před 40 000 lety se ve střední Evropě objevil člověk moderního typu *Homo sapiens sapiens*, Moravský kras však zůstal přibližně 25 000 let stranou téměř veškerého zájmu. Nejpřednější osídlení pochází až z konce paleolitu, z období před asi 13 000 – 11 000 lety a náleží kultuře lovců sobů – magdalénien. Nejvýznamnější osídlenou jeskyní tohoto období byla Pekárna v jižní části Moravského krasu. Magdalénien je kultura, v níž vzniklo monumentální nástěnné umění ve francouzských a španělských jeskyních (Lascaux, Altamira); to sice u nás nemáme, avšak rytiny zvířat (koní a zubrů) na kostěných předmětech se mu svým stylem i dokonalostí zcela vyrovnají.

Magdalénských sídlišť v Moravském krasu byla odkryta celá řada, vzpomeňme ještě Býčí skálu, Sobolovu jeskyni a Žitného jeskyni v Křtinském údolí v jeho střední části, nebo jeskyně Rytířskou, Balcarku a Kůlnu v severní.

Před 10 000 lety začíná současná geologická perioda, holocén, která se vyznačuje výraznou změnou klimatu. Všechny studenomilné prvky ve fauně i ve vegetaci již zmizely, podle stanoviště se rozšířily lesy listnaté i jehličnaté.

V době, kdy na našem kontinentu ještě trvalo závěrečné období paleolitu, probíhal v oblasti Předního východu proces přechodu od loveckého a sběračského způsobu života k zemědělství. Umožnila to především skutečnost, že v těchto oblastech se člověk setkal jak s divoce rostoucími obilninami (pšenice, ječmen), tak také s takovými druhy zvířete, které bylo možno domestikovat (ovce, koza, skot). Z tohoto původního centra je možno sledovat šíření zemědělství na východ i západním směrem do oblasti Středomoří a do střední Evropy.

Ve střední Evropě, a tedy i na Moravě, se první zemědělské kultury mladší doby kamenné (neolitu) objevují v průběhu 6. tisíciletí př. n. l. K osídlení došlo z balkánsko-podunajské oblasti, zřejmě v několika kolonizačních vlnách. První zemědělci a pastevci osídlovali především úrodná sprašová území jižní a střední Moravy. Kupodivu navštívili i jeskyně Moravského krasu a zanechali v nich doklady několika kultur mladší doby kamenné, i když skutečný důvod vyhledávání jeskyní v té době neznáme. Například v jeskyni Koňská jáma byla zjištěna velká nálezová skupina reprezentovaná kulturou s lineární keramikou. Významný je nález části neolitické keramické nádoby zdobené při okraji plastickým lidským obličejem. K významným neolitickým lokalitám patří také jeskyně Barová, Kostelík, a Výpustek ve střední části Moravského krasu a také prostorná Pekárna v údolí Řičky. Byly zde nalezeny zbytky nádob kultury s lineární keramikou.

Pozdní doba kamenná – eneolit (4 000 – 2 000 let př. n. l.) je přímým pokračováním předchozího neolitického vývoje, od něhož se v orientaci hospodářské základny na zemědělství a chov dobytka příliš neliší. Nedošlo zřejmě ani k výraznějšímu rozhojnění druhů pěstovaných plodin, je však možno předpokládat jejich vyšší výnosy v důsledku zdokonalení přípravy půdy orbou. Využití dobytčího zápahu při orbě je na Moravě nepřímo doloženo nálezem deformovaného rohu tura domácího z Holubic. Dále vzrostl význam chovu dobytka, který se mohl zejména v podhorských oblastech stát i převažujícím způsobem obživy. Přesto však mnohé nálezy a poznatky z výzkumů naznačují, že jde o významné období, vytvářející předpoklady pro přechod společnosti na vyšší hospodářský a společenský stupeň vývoje.

Jsou to především nálezy prvních kovových předmětů zhotovených převážně z mědi. Jejich výskyt je zatím sporadický a omezuje se, zejména ve starších obdobích eneolitu, především na předměty ozdobné. Zatím nejsou přesvědčivé doklady o případné těžbě měděné rudy na Moravě či o jejím zpracování. Jde zřejmě o předměty získané výměnným obchodem.

K významným eneolitickým lokalitám Moravského krasu patří především Staré zámky u Líšně, odkud pochází např. legendární nález skladu raných bronzových předmětů (sekera, dláto), nebo pozůstatky obytné architektury lidu s kanelovanou keramikou. Doklady jsou známy i z jeskyně Pekárna – střepy nádob jevišovické a šňůrové keramiky. Z období pozdní eneolitické kultury zvoncových pohárů pochází hrob nalezený v roce 1966 u vchodu do cementárny Mokrá. Jde o skrčenou kostru se třemi nádobkami zvoncovitého tvaru.

Do pozdní doby kamenné je řazena i kresba geometrického motivu na skalní stěně jeskyně Býčí skála, která připomíná výzdobu rytou na keramických nádobách té doby, např. u tzv. kanelované keramiky.

Doba bronzová (1 800 – 800 před n. l.), která vystřídala časově obsáhlé období neolitu, je příznačná zvratem v druhu hlavní zpracovávané suroviny. Bronz sice nevytlačil kámen a výrobu s kamenem spojenou, ale přesto se stává významným výrobním a užitkovým prvkem této epochy. V tomto období byla v blízkosti Moravského krasu velmi intenzivně osídlena Boskovická brázda. Byla zde objevena celá řada žárových hrobů kultury popelnicových polí (Bořitov, Jablonany, Lysice) a také sídliště lužické kultury v Bořitově a v Boskovicích. Z tohoto období pocházejí výrazné a neobyčejně zajímavé objevy tří hradisek. První bylo zbudováno na vrcholu Malého Chlumu mezi Lysicemi a Bořitovem, další bylo prozkoumáno u Velkých Opatovic a třetí u Biskupic.

Významné archeologické nálezy z doby bronzové byly učiněny v jižní části Moravského krasu. Z jeskyně Pekárna v údolí Řičky pochází nález srpů a keramika kultury únětické i keramika kultury popelnicových polí. V jeskyních Kůlnička a Hadí byly zjištěny skromně vybavené dětské kostrové pohřby ze starší doby

bronzové. Další nález dětského pohřbu s keramikou středodunajské mohylové kultury byl učiněn v jeskyňce naproti výtoku pod Lysou horou.

Z navazujícího jižního okraje Dražanské vrchoviny uvedme alespoň nálezy u Velatic. Neobyčejná koncentrace bronzových nálezů – zbraní, nádob i hrobů – se stala základem k pojmenování velatické kultury. Pro mladobronzovou velatickou kulturu jsou typická pohřebiště s plochými žárovými hroby, jejichž keramika připomíná starší mohylový základ. Bronzový inventář hrobů i depotů je dosti vyvinutý, objevují se i bronzové nádoby zřejmě domácí produkce. Sídliště bývají umístěna spíše ve vyšších polohách a často opevněna.

V pozdní době bronzové nahrazuje kulturu velatickou kultura podolská. Pohřební ritus na žárových pohřebištích zůstává celkem beze změny, v inventáři se však objevují železné předměty a také keramika prochází pozvolným vývojem, v němž se prosazují jednotlivé prvky východohalštatského stylu ve tvarech i výzdobě. Pro pozdně bronzovou podolskou kulturu v okolí Moravského krasu je také typické budování hradišť (Staré zámky, Horákovský hrad, Chochola). Odrazem existence hradišek na půdě Moravského krasu jsou početné nálezy keramiky např. v jeskyních Kůlnička, Pekárna, Švédův stůl a Malý lesík.

Dlouhá éra pravěkého vývoje kulminuje ve starší době železné, která je podle proslulé lokality v rakouských Alpách – solných dolů a bohatého pohřebiště u rakouského Hallstattu – běžně označována jako doba halštatská (800/750 – 400 př. n. l.). Představuje jakýsi epilog pravěku, neboť z etnicky dosud anonymních kultur se definitivně vynořily historické národy – Thrákové na severovýchodě, Illyrové na severozápadě Balkánu a Keltové v horním Podunají.

Typickým znakem halštatské doby s horákovskou kulturou (podle mohyly Hlásnica u Horákova) jsou ojedinělé velké mohyly s bohatými pohřby. Vznik tohoto typu pohřbů je nepochybně odrazem společenských změn vedoucích ve starší době železné k oddělení nižší vrstvy bohatnoucích rodových či kmenových náčelníků. Tato nová společenská skupina postupně soustřeďuje ve svých rukou výrobní prostředky (stáda, snad už i část půdy nebo výtěžku z ní), a tak – podporována bojovníckými družinami – zakládá svoji moc. Bohatě vybavený kostrový hrob v mohyle Hlásnica naznačuje další prohloubení sociálních rozdílů. Halštatské nálezy jsou rovněž doloženy z Obřanského hradiska nad údolím Svitavy. Z pozdně halštatského období pravděpodobně pochází hradisko Chochola vypínající se nad údolím Řičky.

Zcela novým prvkem halštatské ekonomiky je výroba a zpracování železa, což se projevilo i v oblasti Moravského krasu. Doba halštatská s horákovskou kulturou (podle mohyly Hlásnica u Horákova) je doložena celou řadou nálezů. Příмым dokladem vyspělé hutnické činnosti je unikátní nález kovářské dílny v jeskyni Býčí skála. V této dílně, patrně spěšně opuštěné, byla nalezena kladiva, dláta, klíny a kovadlina, zlomky železa a části dvojhrotých hřiven. Jiným nálezem mimořádné hodnoty z Býčí skály je známý knížecí pohřeb.

Dokladů o pravěkém zpracování železné rudy máme celou řadu také v blízkém okolí Moravského krasu. Z Bořitova pochází významný nález polozahloubených keltských domků s pravouhlým půdorysem; v některých bylo objeveno i značné množství rudy a strusky, což dokládá existenci laténského hutnictví na Blanensku. V hutnickém středisku u Sudic bylo odkryto na 150 nástějí hutnických pecí. Tento nález nemá co do množství zjištěných pecí na tak malém prostoru a v tak malé koncentraci na území České republiky obdobu.

Slované se vyčlenili z původního etnika v území nížin mezi středním Dněprem, Pripjati, horním Dněstrem, Vislou a Odrou. Zatímco tzv. východní Slované pouze rozšiřovali své dosavadní území a jižní byli strženi tlakem ostatních etnik, západní Slované pronikali do poměrně málo osídlených oblastí střední Evropy. Jejich skupiny dospěly během 6. století až do českých zemí.

Pro slovanské kmeny je typická ručně lepená keramika tzv. pražského typu, čtvercovité zemnice s pecí v rohu a pohřebiště s žárovými hroby. Prvotní osídlení vyhledávalo polohy v blízkosti větších vodních toků s úrodnou půdou a nepřekračovalo obvykle nadmořskou výšku 300 metrů. Nové plochy půdy získávali Slované žďářením. Žili převážně v osadách vesnického typu, které však neměly trvalý charakter a po vyčerpání půdy (po 15 – 20 letech) se přemísťovaly na volná místa (tzv. cyklické zemědělství). Základní společenskou jednotkou byla obecina (rodová nebo sousedská). Nejpozději od 7. století si Slované začali budovat první hrazená sídliště.

Doba poslední čtvrtiny 7. a 8. století je nazývána předvelkomoravským nebo starohradištním obdobím. Tehdy zde také vznikl nejstarší horizont opevněných sídlišť, z nichž pochází řada nálezů. Tyto lokality představují novou kvalitu hospodářského vývoje, kdy došlo k rozšíření osídleného území z údolí řek do výše položených míst. Ze společnosti se vydělovala kmenová aristokracie, z jejíhož středu se zpravidla vybíral kníže, který se se svou družinou usazoval v opevněných hradištích.

Na Moravě a na západním Slovensku se na počátku 9. století z dlouhých mezikmenových bojů zrodil mocný nadkmenový svaz – Velkomoravská říše. Byla prvním útvarem na území západních Slovanů (Čechy, Morava, Slezsko, Malopolsko, Slovensko, část Dolních Rakous a Panonie), který můžeme označit jako ranou formu státu.

Rozhodujícím zdrojem obživy většiny velkomoravského obyvatelstva bylo zemědělství s rozšířeným trojpolním systémem. Značný pokrok prodělala řemeslná výroba, kde docházelo k užší specializaci (zejména v uměleckých řemeslech). V životě velkomoravské společnosti zaujal významné místo i obchod a začala se užívat předmincovní platidla (například železné sekerovité hřivny, ne však mince). V hradištích vznikala tržiště, na nichž se uskutečňovala směna výrobků. Svérázný ráz si udržovala architektura, na niž působily různé kulturní vlivy (z Byzance, Dalmácie, Panonie). Na dvorcích a hradištích vznikaly vedle dřevěných i kamenné a cihlové stavby sloužící jako obydlí velmožů. Z období Velké Moravy známe v podstatě tři typy sídlišť: vesnice, velmožské dvorce a rozsáhlá hradiště (známé jsou Valy u Mikulčic, uherskohradištská aglomerace se Starým Městem, Hradiště sv. Hypolita u Znojma a Staré Zámky u Líšně).

Území Moravského krasu, zejména jeho střední část, se od 8. století n. l. stalo významným centrem těžby a zpracování železné rudy. Byla to totiž doba významného hospodářsko-politického rozmachu země, který předznamenával vznik Říše velkomoravské, prvního státního útvaru na území západních Slovanů. To bylo spojeno s čilým stavebním ruchem, budováním hradišť a s velkou potřebou zbroje pro vojenské účely. Takže nastává období vyhledávání nových rudných ložisek a také nových zdrojů dřeva pro mířování dřevěného uhlí. Střední část Moravského krasu byla z hlediska tehdejšího hutnictví železa přímo ideální. Byla zde nejen lehce dobytelná ložiska železné rudy, ale také husté pralesy, poskytující dostatek vhodného dřeva. Výhodná byla i

poloha v blízkosti úrodné jižní Moravy s jejími bohatými hradišti a četnými sídlišti. Lze předpokládat, že právě tam bylo železo z hutnických dílen Moravského krasu expedováno.

Nejstarší jeskynní osídlení je řazeno do konce risického zalednění a probíhalo téměř nepřetržitě v průběhu celého následujícího období paleolitu. Na území Moravského krasu se nacházejí i povrchové lokality pravěkého osídlení (závrť Dolina u Ostrova u Macochy a Kolíbky u Rudice, Mokrá u Brna). V rozmístění paleolitických i mnohem mladších osídlení je zřetelně vidět vliv specifických podmínek krasové krajiny. Velká většina sídel je soustředěna v blízkosti ponorů či vývěrů a stálých toků (Kůlna, Kolíbky, Býčí skála, Barová, Pekárna, Švédův stůl apod.), zatímco mikroklimaticky příhodnější, avšak bezvodé úseky (Pustý žleb, krasové plošiny) jsou téměř neobývané. Z období paleolitu neznáme významnější zásahy člověka do krasové krajiny, snad kromě nezbytných úprav nejbližšího okolí sídlišť a povrchového sběru horninového materiálu k výrobě kamenných nástrojů.

Situace se začíná měnit v neolitu s nástupem zemědělství. Poměrně málo úrodná krasová krajina je navštěvována pravděpodobně jen za nějakými zvláštními účely. Jde možná o úkryty v době ohrožení nebo o místa pro vykonávání náboženských obřadů. I u těchto lokalit však panuje zhruba stejná závislost rozmístění na podmínkách krasové krajiny jako v paleolitu. Méně úrodné a mělké půdy na krasových plošinách, a především nedostatek povrchové vody byly hlavní důvody malého zájmu pravěkých zemědělců o tyto oblasti.

Zakládání a rozvoj současných lidských sídel na území Moravského krasu spadá především do období

11. – 14. století našeho letopočtu, přičemž největší rozmach nastal podle písemných záznamů ve 13. století. Je velmi pravděpodobné, že osady a města vznikaly na místě daleko starších lidských sídel. Osídlení, a to až do dnešní doby, v podstatě sleduje geologickou hranici mezi devonskými zkrasovělými vápenci a nekrasovými horninami drahanského kulmu a brněnského masívu. Lidská sídla se většinou soustřeďují v blízkosti ponorů nekrasových vod (Sloup, Holštejn, Ostrov u Macochy, Křtiny, Hostěnice, Suchdol aj.) na relativně zemědělsky úrodných nivních půdách údolních okrajových pollí. Do tohoto období pravděpodobně spadá i první částečné zemědělské využívání krasových plošin. Na krasových plošinách vznikají lidská sídla zejména v návaznosti na získávání nerostných surovin (Rudice, Habrůvka, Babice nad Svitavou).

Podmanivou přírodu a krajinu Moravského krasu dotvářejí historické a kulturní památky nejrůznějších architektonických slohů. Z celkového pohledu není významný ani tak počet památkových objektů, jako spíše architektonická a uměleckohistorická hodnota staveb. Řada památek je díky své umělecké a historické hodnotě prohlášena kulturními památkami a evidována v Ústředním rejstříku kulturních památek České republiky.

Pravěká doba, spojená s prvními stopami pobytu člověka, je zastoupena jeskyněmi Pekárna, Býčí skála a Kůlna. Z mladších období jsou to památkově chráněná hradiska, např. Obřany, Staré zámky a Chochola. Památkově chráněná je i mohyla Hlásnice u Horákova s bohatě vybaveným pohřbem halštatského velmože.

Gotické památky jsou reprezentovány pouze zříceninami hradů Obřany, Blansek a Holštejn.

Žádný jiný stavební sloh však neovlivnil českou architekturu tak výrazně jako baroko. Fenomén baroka ovlivnil i hudbu, výtvarné umění, literaturu, životní styl a myšlení tak silně, že vlastně přežívá až do současnosti. Barokní citění a vnímání se úžasným způsobem projevilo především v mistrovském situování stavebních objektů do krajiny, kterou tak obohacovalo o unikátní pohledové kompozice a dominanty. Skutečnou perlou barokní sakrální architektury jsou poutní chrámy Jména Panny Marie ve Křtinách a Panny Marie Bolestné ve Sloupu. Jsou zcela svébytnou a specifickou ukázkou stavebního stylu moravského pozdního baroka.

Sakrální barokní architektura je dále reprezentována několika desítkami vesnických kostelů různé stavební a umělecké hodnoty, které však vždy představují v tom kterém místě významný architektonický prvek dominující zástavbě. Barokní sakrální architektura je také zastoupena řadou kaplí, kapliček a zvoniček, které jsou nedílnou součástí vesnické zástavby. Výrazným krajinnotvorným prvkem jsou početné objekty Božích muk roztroušených na celém území. Charakteristickým barokním fenoménem, který se výrazně uplatnil v obcích, městech i krajině, jsou kamenné plastiky. V zobrazení jednoznačně dominuje ztvárnění nejpoblábnějšího českého světce sv. Jana Nepomuckého.

Svébytným fenoménem 19. století jsou litinové sochy a kříže produkované blanenskými železárnami. Kříže vyráběné sériově v několika typech v historizujících slozích jsou v hojné míře rozptýleny po celém území Moravského krasu. Litinové kříže a desky jsou typické i pro hřbitov rodiny Salmů ve Sloupu.

K významným technickým památkám v území patří větrné mlýny v Rudici, Petrovicích a v Ostrově u Macochy. Unikátní je soubor zachovaných hutnických objektů v okolí Adamova a Blanska – Huť Františka v Josefovském údolí a Klamovka v údolí Svitavy.

Přehled významných kulturních památek

Chrám P. Marie Bolestné ve Sloupu

Poutní chrám Panny Marie Bolestné ve Sloupu byl zbudován v letech 1751 – 1754 zásluhou hraběnky Karoliny z Rogendorfu, která je v kryptě kostela také pochována. Projekt stavby kostela světila hraběnka architektu Canavallemu, který později projektoval stavbu rájeckého zámku.

Sloupský barokní chrám patří spolu s kostely ve Vranově u Brna a ve Křtinách, zasvěcenými rovněž Panně Marii, k významným architektonickým památkám a poutním místům v okolí Brna. V průčelí mezi věžemi je vysoký přes 30 m, chrámová loď je oválná o šířce 30 m a délce 40 m, dvě věže s oplechovanými báními jsou vysoké 40 m. Nad hlavním portálem vchodu je latinsky psaný nápis: Stalo se tak skrze Hospodina, tento div se udál před našimi zraky, dále letopočet stavby a dva erby Karoliny z Rogendorfu. Věže zdobí ve výklencích umístěné kamenné sochy sv. Magdaleny, sv. Marie Salome, sv. Cyrila a sv. Metoda, jejichž autorem je sochař Bleiberg podílející se štukaturou rovněž na výzdobě oltářů. Do jedné z věží byly zabudovány věžní hodiny a zvon, do druhé další dva zvony. Do věžičky nad lodí byl dodatečně v roce 1773 umístěn umíráček. Nejstarší zvon v pravé věži je původní. Další dva velké zvony v levé věži byly v obou světových válkách zničeny a jejich kopie byly do věže zavěšeny v roce 1988.

V interiéru chrámu upoutá hlavní oltář z černého a červeného mramoru těženého v Těšeticích na Kroměřížsku. Vzácný dřevěný svatostánek a umělecká výzdoba hlavního oltáře jsou dílem brněnského sochaře Ondřeje Šveigla a pozlacače Vincence Kutálka. Mohutná klenba loď chrámu je vyzdobena malbami od vídeňského malíře Kašpara Sampača, pozdějšího ředitele vídeňské malířské akademie. Je zde znázorněno nanebevzetí Panny Marie a její oslava.

Hřbitov rodiny Salmů ve Sloupu

Hřbitov rodiny Salmů je samostatným oddílem hřbitova ve Sloupu, který je přístupný dvoukřídlou mřížovou bránou s rodovým znakem. Šlechtické pohřebiště je vymezeno litinovým vysokým ohrazením. Na obdélníkové ploše kolem ohrazení je umístěno 12 jednoduchých náhrobků a jeden dvojitý. Náhrobní kříže jsou typickými produkty funerální litiny produkované salmovskými železárnami v Blansku. Hřbitov byl založen v roce 1828 jako panská část hřbitova ve Sloupu. Salmové sem zesnulé členy rodiny pohřbívali až do konce svého držení rájeckého panství. Spolu s doprovodnou stromovou zelení je hřbitov kulturně, historicky i esteticky významným památkovým objektem.

Hrad Holštejn

Obec Holštejn leží v poloslepém údolí potoka Bílé vody. Na jižním konci vesnice se rozprostírá nevelká polní trať zvaná Na městečku, která končí u paty vápencové skály. Na jejím vrcholu se ve výšce cca 26 m zachovaly trosky hradu Holštejna. Součástí hradu byla jeskyně Hladomorna. Chodba do ní byla v době existence hradu zazděna. Jeskyně má centrální kupolovitý dóm rozměrů 25 × 35 m, vysoký 17 m. Dno jeskyně je pokryto ohromnými balvany, které se zřítily ze stěn a stropu dómu. Mezi nimi bylo nalezeno množství lidských kostí a předmětů z oděvů a středověké zbroje.

Tyto nálezy svědčí o tom, že držitelé hradu Holštejna byli určitou dobu loupežnými rytíři, jak o tom vypráví pověst a jak dosvědčují archivní prameny. Oběti, které se neměly čím vykoupit, byly spouštěny na dno otvorem ve středu jeskynní klenby, k němuž bylo možno sestoupit z hradního nádvoří po několika ve skále vytesaných schodech. Je nesporné, že k loupežným rytířským škůdcům patřili Vok III. Starší a Vok IV. Mladší z Holštejna. Jejich zločiny vrcholily ke konci 14. a na počátku 15. století.

Hrad dal vybudovat Hartman (původně z Ceblovic) jako centrum panství holštejnského. Poprvé je uveden v roce 1278. Celkem 130 let drželo hrad a holštejnské panství pět Voků z Holštejna. Za posledního Voka V. došlo k rozpadu holštejnského panství na část jedovnickou, kotvrdovickou a vlastní holštejnskou s hradem, městečkem pod hradem a dalšími vesnicemi, z nichž některé byly následkem husitských válek pusté. Roku 1717 postavila rájecká vrchnost v místech zaniklého městečka panský dvůr, kolem kterého počaly vznikat domky nových obyvatel jako základ dnešní podoby obce.

Větrný mlýn v Ostrově u Macochy

Zděný větrný mlýn holandského typu se tyčí na západním okraji Ostrova u Macochy. Zděné válcové těleso z lomového kamene má bílou obrovňavku ostění dveřních portálů a oken. Mlýn byl vybudován ve druhé polovině 19. století, pravděpodobně v roce 1865. Mlýn je vybaven renovovanými lopatami. Zůstalo v něm zachováno strojní zařízení – velký hřídel (val) větrných lopat, velké převodové palečné kolo, převodové cévové kolo, mlecí složení s kameny a s vysévací truhlou (moučnicí). Strojní zařízení je dokladem tzv. českého mlýnského složení, typického pro naše větrné mlynářství 18. a 19. století. Mlýnice je zachována včetně členění pracovních podlah (podstřeší, mlecí podlaha s kameny a moučnice v přízemku). Vybavení je doplněno soukromou expozicí mlynářského a zemědělského náčiní. Renovaci mlýna provedli jeho poslední majitelé.

Hrad Blansek

Zřícenina původního blanenského hradu se vypíná na skalním ostrohu v pravé stráni Pustého žlebu přímo naproti Punkevním jeskyním. Přes dvě století byl střediskem blízkých vesnic Suchdol, Veselice, Neradice, Bezděčice, Češkovice, Zdislavice a dalších. Jmenované obce se nacházely nedaleko od hradu a tvořily středisko panství. Hrad byl s největší pravděpodobností založen po polovině 13. století olomouckým biskupem Brunem ze Schauenburgu.

V polovině 14. století byl po nějakém poškození obnoven a možná tehdy došlo k rozšíření o podhradí. Od té doby byl často zastavován, přičemž mezi zástavními držiteli byli i příslušníci rodu pánů z Kunštátu. Ke zpusnutí hradu došlo buď v důsledku tradovaného dobytí sirotky v roce 1431, které ovšem není doloženo, nebo nedlouho poté. V každém případě přitom hrad vyhořel a v roce 1461 se už výslovně uvádí jako pustý.

Základní dispozice hradu je dvojdílná. Předhradí stálo na vrcholu skalnatého hřbetu. Vpravo od brány věžovitě rozměrné stavení o rozměrech cca 11×15 m. Zajímavé jsou křídlové zdi vybíhající z boků předhradí do svahů a bránící proniknutí podél hradeb. Zbytky zadního, evidentně bezvěžového hradu stojí za příčným příkopem, který je zdvojen mezilehlou, do tvaru příčné zdi pečlivě přitesanou skálou. Šířka příkopů je 8–10 m s hloubkou až 15 m. Vlastní hrad byl rozdělen hradbou na dvě části. Ve východní stál patrový palác, z něhož se dochovala západní a část severní zdi s deseti okenními otvory. V předním díle jádra jsou stopy zděného hospodářského stavení a zbytek masivní obvodové hradby, který inspiroval starší badatele k představě hlavní věže polygonálního půdorysu.

V lidovém vyprávění se traduje pověst o tajné chodbě, která vede z hradu do jeskyní. Tato pověst může mít zcela reálný základ, neboť hrad se nachází nad intenzivně zkrasovělou partií Pustého žlebu s jeskynním systémem nedaleké jeskyně Pod Hradem. Řada pověstí se vztahuje i k zakopaným pokladům. Hrad je součástí národní přírodní rezervace Vývěry Punkvy v CHKO Moravský kras.

Nový hrad

Zřícenina Nového hradu leží na ostrohu táhlého hřebene, vypínajícího se do výšky 150m nad údolí Svitavy. Dnešní objekt je vystavěn v těsné blízkosti původního tzv. Starého hradu. Hrad byl původně zeměpanským majetkem a byl středem rozsáhlého panství. První zmínka o něm je z roku 1381, kdy patřil markraběti Joštovi. Na počátku 15. století jej král Václav IV. zastavil rodu moravských feudálů z Boskovic, kteří jej vlastnili až do roku 1604, kdy dědictvím přešel na Lichtenštejny. Roku 1493 obnovili bratři Dobeš a Beneš Černohorští z Boskovic sešlý hrad, který byl po polovině 15. století obléhán vojskem uherského krále Matyáše Korvína a po nějaký čas Matyášem i obsazen. Koncem třicetileté války, dne 16. července 1645, byl Nový hrad zradou Vavřína Vokouna z Olomučan dobyt švédskými vojsky a zapálen. Při bitvě padlo 26 obránců včetně velitele. Vítězné vojsko pobralo veškeré cennosti, jídlo, víno, zbraně a střelivo. Na hradě pak založili oheň, do kterého naházeli veškeré knihy a písemnosti. Kořist odvezli na 16 vozech, zbytek posádky, úředníky a mnichy odvedli do zajetí. Cestou ještě stačili vydrancovat vranovský paulánský klášter. Hrad pak zůstal v sutinách, jeho jádro – Starý hrad – již nikdy nebylo obnoveno. Další zprávy o hradu se týkají pouze jeho předsunutého opevnění, dnešního Nového hradu. V roce 1703 byl hrad opraven. V letech 1805–1807 byl celý areál bývalého předsunutého opevnění radačiticky přestavěn na lovecký hrádek a doplněn o vysokou kulatou věž a obytný prostor.

Objekt pozdně gotického přestavěného hradu, který se rozkládá na půdorysu nepravidelného mnohoúhelníka, je dnes obehnan mohutnými hradbami se štírlými a chráněn hlubokými příkopky. Na nádvoří se nacházejí pozůstatky hranolové a válcové věže. Přístup je od západu bránou, zdobenou znaky pánů z Boskovic (hřeben) a jejich manželek (šternberská osmicípá hvězda a rožmberská pětিলistá růže) a nápisem „Dobes a Benes z Bozkowicz a z Czerne Hori“.

Z hradní zdi je široký rozhled na zalesněné kopce s okolními obcemi i do údolí pod hradem, kterým se prodírá řeka Svitava v zákrutech mezi granodioritovými skalisky. Pod hradem jsou vyraženy dva železniční tunely. Kvůli obavám ze zřícení válcové věže při ražbě tunelu v roce 1842, byla o přibližně čtyři metry snížena.

V současné době je majitelem hradu Český svaz ochránců přírody a kulturních památek Nový hrad, jenž si dal za cíl dokončit pseudogotickou dostavbu hradu a instalovat zde netradiční expozici válečnictví a života 15. století. Část prostor by měla sloužit jako centrum ekologické výchovy. Hrad je v současné době uzavřen pro veřejnost, několikrát do roka probíhají dny otevřených dveří. Hrad a jeho okolí je součástí přírodní rezervace U Nového hradu.

Větrný mlýn v Rudici

Jednou z nejvýznamnějších kulturních památek obce Rudice je větrný mlýn, zvaný též Větrák, situovaný na vrcholu kopce Tumperka. Místo bylo zvoleno jednak pro svoji polohu nejvýše nad okolní plošinou, jednak pro otevřenost převládajícím, od severu a severozápadu vanoucím větrům. Z hlediska stavebního jde o jeden z šesti kamenných mlýnů holandského typu, které se nacházejí v regionu (Rudice, Ostrov u Macochy, Petrovice, Němčice, Kořenec, Buková). Větrný mlýn v Ruprechtově je odlišného typu (větrná turbína). Kamenná válcová stavba skládaná z místního vápence je 7,5m vysoká. Síla zdiva spodního podlaží je 135cm. Kuželová, původní šindelová střecha byla otáčivá s možností nastavení hřídele s lopatami do příznivého větrného proudu. Mlecí soustrojí se na rudickém Větráku nezachovalo, pouze několik kamenných mlecích kol kameníků je umístěno v areálu přilehlé zahrady.

Důležitá data v historii mlýna:

- V roce 1865 manželé Matěj a Františka Ševčíkovi vystavěli na rudickém Tumperku větrný mlýn.
- V roce 1866 se pruské oddíly při tažení ve směru na Blansko nechaly ošálit jeho podobou pevnostní věže (mlýn byl tehdy bez střechy) a zaujaly pod mlýnem útočnou formaci s palebným postavením polního dělostřelectva. Po zjištění průzkumníků, že se nejedná o opevnění, byl poplach odvolán.
- V roce 1929 byl mlýn upraven na pohon elektrickým proudem.
- V roce 1940 byl mlýn uzavřen a mlynářské právo bylo definitivně zrušeno v roce 1945.
- Od roku 1994 je ve mlýně otevřeno muzeum obce Rudice – expozice speleologie, mineralogie a historie hornictví a hutnictví.

Chrám Jména P. Marie ve Křtinách

Obci dominuje barokní chrám Panny Marie a zámek, bývalá kněžská rezidence. Křtiny jsou jedním z nejstarších a nejpamátnejších poutních míst na Moravě. Jméno obce je odvozeno od slova křtít, protože v blízkém Křtinském údolí byli údajně pokřtěni pohané po příchodu křesťanství do Čech. První písemná zpráva o Křtinách je v listině papeže Řehoře IX. z roku 1237, kdy se uvádějí jako majetek premonstrátského kláštera v Zábřdovicích. Základem dnešní poutní tradice se stala kamenná gotická socha Madony (dnes umístěná na hlavním oltáři), podle lidového podání nalezená v křoví či kvetoucím kaštanu v nedaleké obci Bukovinka.

Původně byly ve Křtinách dva kostely – starší tzv. český, z konce 13. století, ve kterém byla původně uchovávána zázračná socha a německý z 15. století. Během třicetileté války byly obec a kostely několikrát vydrancovány. Švédové se roku 1645 na Novém hradě zmocnili křtinského chrámového pokladu, kostelní stavby však při těchto nájezdech žádnou větší újmu neutrpěly. V roce 1668 tu bylo obnoveno premonstrátské probostství, rozšiřovány byly i oba kostely.

Nová etapa v dějinách Křtin byla zahájena výstavbou nového chrámu. K výstavbě došlo po roce 1718 za opata Huga Bartlicia, který pro tento náročný úkol získal geniálního architekta Jana Blažeje Santiniho, jednoho z největších a nejoriginálnějších tvůrců evropského baroka. V roce 1718 byl stržen gotický německý kostel a na jeho místě postavena kapele sv. Anny, o deset let později se započalo se stavbou vlastního chrámu, kterému v roce 1733 ustoupil i český kostel. Hrubá stavba byla dokončena v roce 1844.

Chrám Panny Marie je největší Santiniho stavbou postavenou na půdorysu řeckého kříže. Je dlouhý 55m a široký 37m. Dominantou stavby je centrální kupole vysoká 30m, chrám je prosvětlen 33 okny. K hlavnímu vchodu vede od silnice mohutné schodiště. Oboustranné ambity spojují kostel s kaplí sv. Anny. K výzdobě nádherného chrámového interiéru byly využity pestrobarevné křtinské vápence.

V minulých letech byl proveden velmi podrobný průzkum zapomenutého podzemí křtinského chrámu, který přinesl velmi mnoho nových poznatků. Nezájemavější je objev krypty s kostnicí s celkovým objemem kostního materiálu cca 20m³. Největší zvláštností křtinské kostnice se stal nález dvanácti lidských lebek, které jsou označeny výraznou černou kresbou ve tvaru vavřínového věnce a symbolu v podobě písmene T na čele.

4.1.3 Ekonomika

Území lze rozdělit z ekonomicko-geografického hlediska na dvě velké oblasti s odlišnými charakteristikami a podmínkami. Západní část oddělená přibližně komunikací z Brna do Svitav má více homogenní charakter a vztahy zázemí ke gravitačním střediskům nejsou v mnoha případech vyhraněné.

Ve východní části je dobře vyvinutá sídelní síť s výraznou střediskovostí. Centry dojížděky jsou zde převážně průmyslová centra, která plní vesměs veškeré funkce požadované od středisek dojížděky.

Téměř celé území s výjimkou některých obcí na jihovýchodě je charakterizováno výraznou gravitací na město Blansko jako významné centrum osídlení. Zastoupení zaměstnanosti v průmyslu je vysoké. Obec Lipovec a některé okolní obce mají výraznější zaměstnanost v zemědělství. Tato část okresu je označována v některých členech jako Blanský ekonomicko-geografický region.

Obce Křtiny, Březina, Bukovina, Bukovinka a Habrůvka spádují částečně na Adamov a částečně na Brno. Spádovost zde není tedy jednoznačně vyhraněná. Obce jsou poměrně velké. Zastoupení zaměstnanosti v průmyslu je stále vysoké. Tato část okresu je označována jako Adamovský ekonomicko-geografický region.

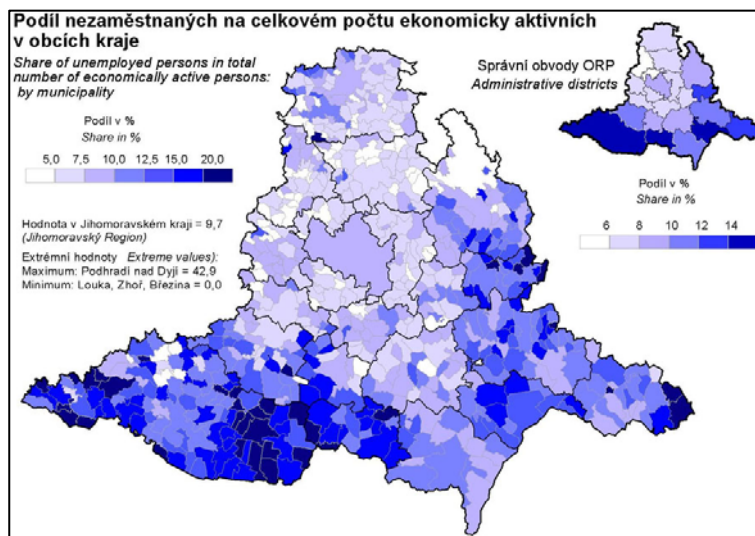
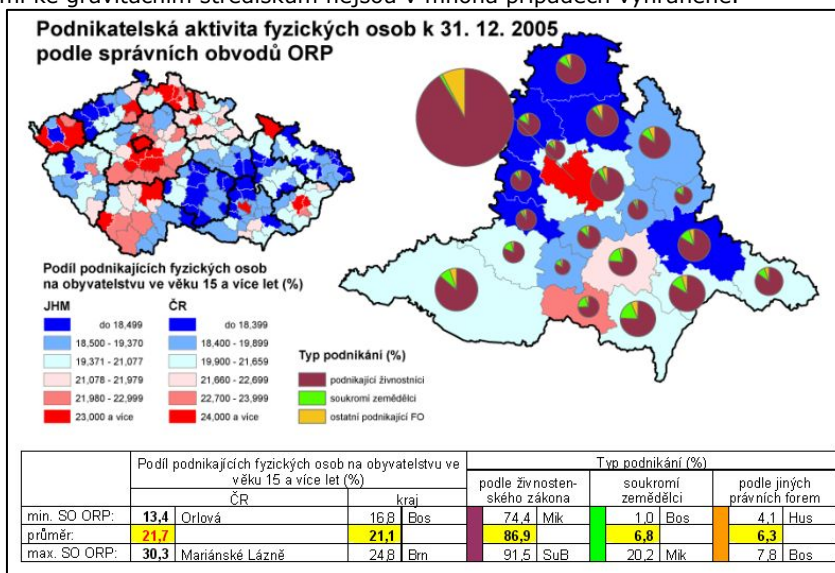
Obce mají většinou stagnující počet obyvatel, trvale klesajícím počtem obyvatel jsou charakteristické zejména menší obce. Významnější nárůst byl zaznamenán u větších obcí. Jsou to zejména Jedovnice a s méně významným přírůstkem rovněž Sloup a Křtiny.

V území je zaznamenáván všeobecný dlouhodobý trend soustřeďování obyvatel do větších center. Ani jedno z významnějších městských center se však nenachází na území MASMK. Z obcí přebírají určité funkce středisek zejména Jedovnice, Křtiny, Ostrov u Macochy, Lipovec, Sloup a Vysočany.

Obce mají převážně obytný a částečně zemědělský charakter. V některých sídlech má význam rovněž rekreační funkce. Většina ekonomicky aktivních dojíždí za prací v průmyslu a ve službách do Blanska, Adamova, Brna a částečně do Boskovic. Uvnitř regionu mají větší význam z hlediska zaměstnanosti pouze Křtiny, Jedovnice, Lipovec a Sloup.

Za největší potenciál území lze považovat vysokou hodnotu a atraktivitu přírodního prostředí.

Na území se nevyskytují žádná významná průmyslová střediska, ani průmyslové podniky. Přesto lze považovat sídla za průmyslová se silnou vyjížděkou za prací. Za prací se vyjíždí většinou do Blanska, Adamova a Brna. Region představuje přechodnou zónu mezi vlivy Blanska a Brna. Z průmyslového hlediska mají určitý význam pouze Křtiny, které patří na okresní úrovni do nejslabší skupiny sídel, které ještě vykazují určité znaky střediska.

Z hlediska zemědělství patří region k marginálním oblastem, kde navíc dochází k určitým omezením z důvodu ochrany přírody v CHKO Moravský Kras. Při restrukturalizaci našeho zemědělství se zde přešlo na větší diverzitu, tedy pěstování tradičních i netradičních plodin. Nejvíce se pěstují obiloviny. Změnila se poněkud druhová skladba ve prospěch žita a ovsa. Došlo naopak k mírnému snížení ploch náročnějších obilovin, a sice pšenice a ječmene. Poměrně významné místo zaujímají rovněž brambory, přadný len, řepka a i některé netradiční plodiny jako fenykl či koriandr. Vzhledem k přírodním podmínkám jsou zde dobré předpoklady zejména pro chov skotu, ovcí a koz formou pastevečtví. Těchto možností však není dostatečně využíváno vzhledem ke špatné situaci na trhu s masem.

Terciální sektor není nikterak výjimečně zastoupen.

Atraktivita území z hlediska cestovního ruchu je vysoká a znamená pro území regionu významný rozvojový potenciál. Velká část území regionu se nachází na území CHKO Moravský kras a vyskytuje se zde rovněž větší množství maloplošných chráněných území. Moravský kras je v rámci ČR jednou z nejatraktivnějších turistických oblastí. Pravděpodobně se dá do budoucna předpokládat rozvoj služeb souvisejících s rozvojem rekreace a cestovního ruchu.

Dopravní polohu regionu lze s výjimkou možnosti využití hlavní železniční tratě Brno - Česká Třebová charakterizovat jako nevýhodnou. Na území regionu však není žádná železniční stanice. Sledovaný region je zařazován do marginálních zemědělských oblastí. V oblasti zemědělství jsou určité rezervy v pěstování netradičních plodin a zavádění ekologického zemědělství. Prosperita regionu nebude do budoucna možná bez hledání mimozemědělských činností, zpracovatelského průmyslu pro rostlinnou i živočišnou produkci, netradiční řemesla, cestovní ruch a rekreace a služby, zejména doprovodné služby pro cestovní ruch a rekreaci.

Celý region je ekonomicky velmi těsně svázán s průmyslovými středisky Blansko, Adamov a Brno.

Ze struktury zaměstnanosti v jednotlivých odvětvích národního hospodářství je zřejmé, že nejvýznamnějším odvětvím v okrese Blansko byl v roce 1991 průmysl, zemědělství s lesním a vodním hospodářstvím a školství, kultura a zdravotnictví. Šetření v roce 1996 naznačuje, že se význam těchto odvětví NH v okresní struktuře významněji nesnížil a podíl osob v nich zaměstnaných je stále vyšší než průměr v celé ČR. Naopak vyjma školství je podíl obyvatel zaměstnaných v terciární sféře pod republikovou úrovní.

Odvětvími hospodářství, ve kterém se významně uplatňují ženy, jsou v okrese Blansko zejména zdravotnictví, veterinární a sociální služby (78,1%), školství (76,0%), peněžnictví a pojišťovnictví (73,1%), obchod a opravy motorových vozidel (61,9%) a ve veřejné správě a obraně (59,4%). Celkem bylo ve sledovaných subjektech zaměstnáno 43,6% žen.

Obce regionu se v současné době potýkají s rostoucí mírou nezaměstnanosti. Celkový ukazatel 8 % nezaměstnaných z celkového počtu ekonomicky aktivních je však nižší než průměrné míry nezaměstnanosti v okrese Blansko. Nejnižší je v obvodu tvořeném obcemi Jedovnice, Kotvrdovice, Senetářov a Vilémovice.

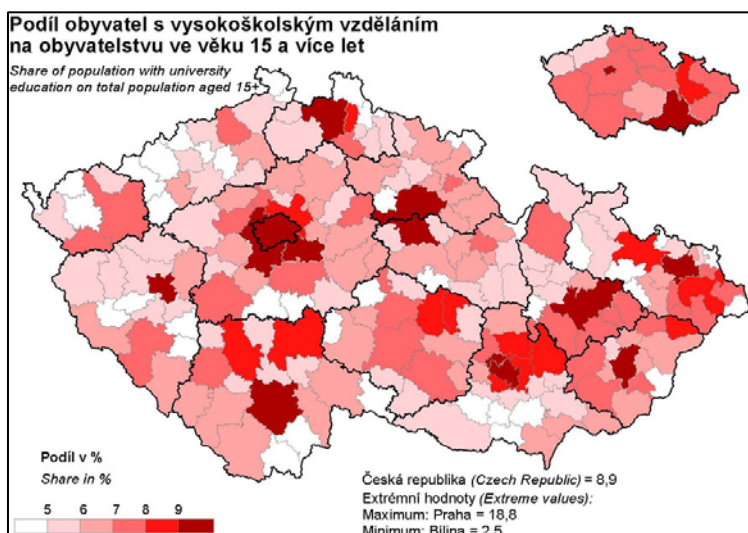
Důvodem poměrně nízké míry nezaměstnanosti může být právě vzdělanostní struktura obyvatelstva s vysokým podílem osob vyučených, které snáze získávají pracovní místa v nově vznikajících průmyslových podnicích a službách. Manuálně zruční lidé se také snadněji uplatní ve sféře služeb a řemeslné výroby.

Ekonomická aktivita obyvatelstva je ve venkovských obcích často významně ovlivňována podmínkami pro dojíždku za zaměstnáním. Důležitá je především dojíždka na krátké vzdálenosti. Za vyhovující je považována dojíždka do míst vzdálených 30 minut, za únosnou do 45 minut. Velmi intenzivní bývá především dojíždka z předměstských obcí do měst s vysokou koncentrací pracovních míst. Z tohoto pohledu je region Moravský kras situován v příhodné dojíždkové vzdálenosti do dvou center: Brna a Blanska.

V území není dostatek pracovních příležitostí pro ekonomicky aktivní obyvatelstvo, a část pracovních sil se uplatňuje mimo, nejčastěji v okrese Brno-město. V části

Struktura hospodářství je ovlivněna především přírodními podmínkami, historickým vývojem, strukturou osídlení a geografickou polohou území. V průběhu 90. let prošla ekonomika významnými transformačními změnami, spojenými s velmi rychlou privatizací a také s restrukturalizací činností. Byly zrušeny některé výrobní provozy, některé další se doposud potýkají s vážnými ekonomickými problémy. Ve většině původních podniků došlo či stále ještě dochází k organizačním změnám (byly uzavřeny vybrané provozy, některé další subjekty se rozdělily na nové, menší organizace, řada činností, byla z původních podniků vyčleněna). Na druhou stranu s rozvojem podnikání nově vznikla řada malých a středních firem, především v nevýrobní sféře, v průmyslu a ve stavebnictví, což napomohlo odvětvové a územní diverzifikaci ekonomické základny území.

Na celkovém počtu ekonomických subjektů se téměř z poloviny podílí nevýrobní (terciární) sektor, následuje zemědělství, průmysl, stavebnictví a lesnictví. V rámci nevýrobní sféry se téměř dvě třetiny registrovaných jednotek nachází v odvětví obchod, opravy motorových vozidel a spotřební zboží. Mezi významná centra podnikání v regionu patří Protivanov, Drnovice, Luleč, Černá Hora, Jedovnice, Bílovice nad Svitavou. Na území se nevyskytují žádná významná průmyslová střediska, ani průmyslové podniky. Přesto lze považovat sídla území za průmyslová se silnou vyjíždkou za prací. V oblasti zemědělství fungují na území

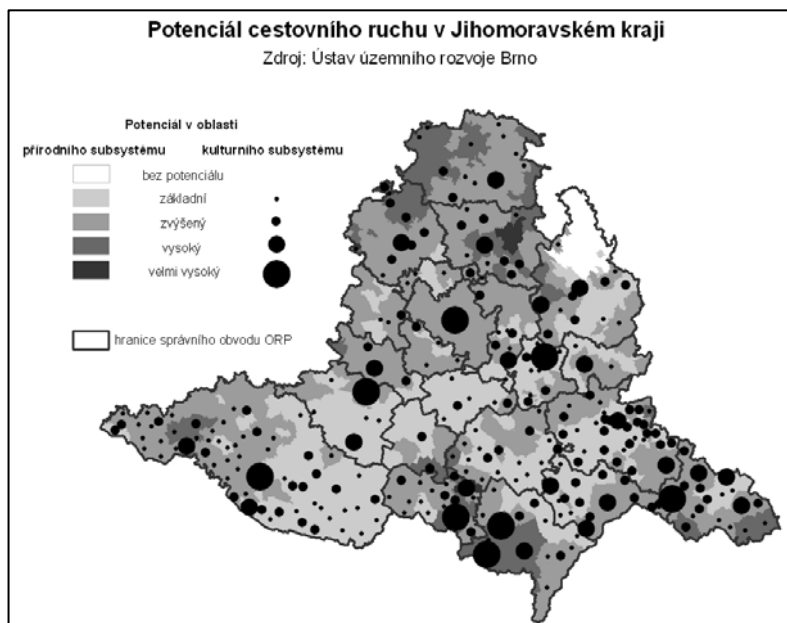
regionu stabilní zemědělské podniky. Problémem je však klesající zájem (mladých) lidí o práci v zemědělství. Velký potenciál má na území MAS rozvoj pastevečství a chovatelství ve spojení s agroturistikou.

K rozvoji drobného a středního podnikání v regionu obce přispět utvářením vhodného prostředí: podporou drobných firem formou poradenství a informačního servisu pro podnikatele, nabídnutí brownfields a nevyužívaných budov podnikatelské veřejnosti apod.). Jiným druhem podpory regionálního podnikání, je certifikace místních produktů. Značení výrobků, které garantuje jejich původ v určitém regionu, je jednou z cest, jak zviditelnit produkci místních výrobců a zároveň posílit pocit sounáležitosti s regionem u jeho obyvatel. V dnešní době globalizace a anonymní masové produkce je zákazníky stále více oceňována jedinečnost výrobků spojená s původem v konkrétním regionu a s osobním přístupem řemeslníků nebo zemědělců ke každému jednotlivému produktu.

Dosud nevyužitý potenciál na celém území MAS spočívá v rozvoji turismu. Rozvoj cestovního ruchu je významným stabilizačním prvkem, který může ovlivnit i demografickou strukturu a ekonomický potenciál. Může přinést rozvoj malého a středního podnikání, především v oblasti terciární sféry, společenského života a lepší využívání stávajících sportovních zařízení z atraktivní region i pro obyvatele větších měst i pro obyvatele větších měst.

Jistou překážku představuje Správa CHKO, která brání využití příležitostí pro rozvoj podnikání. Do budoucna bude důležité najít rovnováhu, která nebude bránit ekonomickému rozvoji obci, ale zároveň zůstane zachována podmínka zachování čistého životního prostředí a přírody, která je jednou z hlavních deviz území.

Dalším důležitým faktorem, který ekonomický rozvoj částečně podmiňuje, je schopnost a ochota místních obyvatel přizpůsobit se změnám na trhu práce, kdy neobsazenou nikou je právě rozvoj malého a středního podnikání.

4.1.4 Kultura

Jedním ze středisek kulturního života v obcích byly školy. V současné době dochází k jejich redukcí v důsledku populační situace v celé ČR. Přesto je možné a žádoucí využívat objekty bývalých škol jako kulturně komunikační centra, která by přispěla k upevnění pocitu sounáležitosti a podpořila nezbytný spolkový život, jenž vede k rozvoji občanského principu demokracie v naší společnosti.

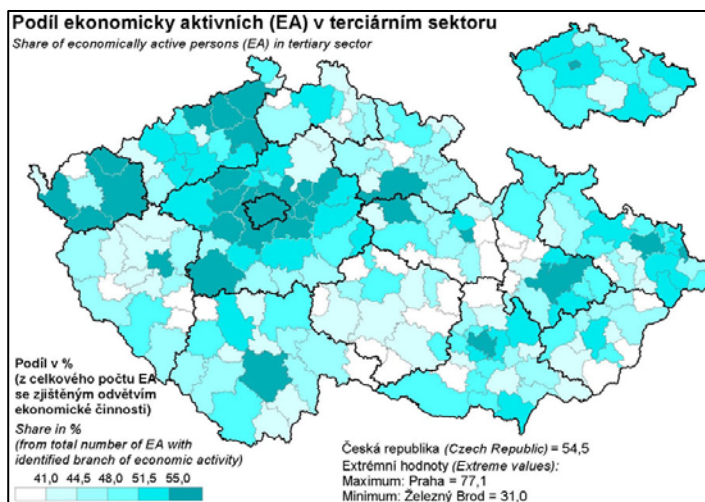
Jedinečným fenoménem na poli kultury a vzdělávání jsou knihovny, které mají v regionu dlouhou tradici. V současné době je nákup knih pro některé skupiny obyvatelstva finančně nedostupný, což zvyšuje důležitost existence veřejných knihoven, speciálně v malých sídlech, kde jsou také centrem kulturního života a zdrojem informací a podílejí se svými aktivitami na trávení volného času nejen dětí a mládeže. Proto je nezbytná jejich finanční podpora od všech institucí, které mají tuto možnost. Knihovny jsou též důležité pro zajištění dostatečného přístupu obyvatel k informacím, zejména pokud jsou napojeny na internet.

4.1.5 Sociální oblast

Sociální infrastruktura představuje rozsáhlý soubor obslužných činností pro obyvatelstvo, označovaný také jako občanská vybavenost. Nekomerční zařízení pro školství, zdravotnictví, sociální péči a kulturu jsou pro současnou potřebu mikroregionu dostatečně dimenzována a racionálně rozložena. Blízkost krajského města skýtá dobrou možnost i využívání služeb vyššího typu, které jsou zde i pro široké zázemí umístěny.

Mezi současnými záměry obcí se vyskytuje např. potřeba využití velkých památkových objektů pro potřeby cestovního ruchu (dolní zámek v Rájci) a rekreace.

S ohledem na věkovou strukturu obyvatelstva je výstavba (zřizování)

domů s pečovatelskou službou stále aktuálnější. Ve většině obcí mikroregionu působí pečovatelská služba.

Obnovování, případně vytváření nových tradic v životě místního obyvatelstva jsou zvláště významné aktivity v mikroregionu, který je z velké části ovlivněn blízkostí jihomoravské metropole. Utvrzují vztah k domovu, vytvářejí podmínky pro pocit souměřitelnosti, přispívají k sociálnímu smíru městských a venkovských komunit a mohou podporovat i cestovní ruch.

Je třeba usilovat o širší zapojení komunit do spolupráce v oblasti společenské, kulturní, sportovní, vzdělávací atd., což by mohlo pomoci neformálních kontaktů přispět k rozvoji cestovního ruchu a také malého a středního podnikání.

Výhody mikroregionu ležícího v blízkosti města Brna je třeba využít při zlepšování podnikatelské atmosféry a podnikatelských aktivit formou výměny zkušeností v oblasti informačních technologií, marketingu apod. V mikroregionu nejsou využívány existující prostory, které by mohly sloužit pro setkávání občanů a pro různé zaměřené akce a aktivity, což také ovlivňuje nižší intenzitu občanského života i možnosti rozšiřování kontaktů.

Technická vybavenost většiny obcí je na poměrně vysoké úrovni. Téměř všechny obce jsou plynofikovány, síť elektrické energie je dostatečná, obce jsou napojeny na vodovodní síť. V tomto případě je potřeba dodat, že místy je vodovodní síť zastaralá a vyžaduje úpravy. Výraznější problém pro část území představuje chybějící splašková kanalizace a ČOV. Území je až na výjimky (část mikroregionů Dražanská vrchovina a Černošsko) pokryto mobilní telefonní sítí, v obcích je zaveden internet.

Převážná většina regionu je napojena na Integrovaný dopravní systém Jihomoravského kraje. To znamená, že na většině území je dobrá dopravní obslužnost. Nedostatečná je pouze v okrajových oblastech (například v periferních částech mikroregionů Protivanovsko a Dražanská vrchovina) a o víkendech (opět pouze v některých lokalitách). Dobrá dopravní návaznost je směrem na Brno. V oblasti je hustá síť silničních komunikací, ovšem často nevyhovující kvality (ve špatném stavu jsou především silnice II. a III. třídy). Z jihu na sever a na východ probíhá územím železnice, která oblast spojuje s Brnem. Dlouhodobým rizikem je zhoršení dopravní obslužnosti v důsledku nárůstu individuální automobilové dopravy, stoupajícím cenám jízdného a částečně také neochotě dojíždět za prací (v tomto případě působí demotivačně nevhodné nebo neexistující spojení v některých oblastech).

Na dobré úrovni je i občanská vybavenost. Území disponuje fungující sítí mateřských a základních škol, které zároveň nabízí volnočasové aktivity (zájmové kroužky apod.). Stejně tak je zde zastoupeny i střední školy, i když zde se na území MAS nachází také, i když v regionu jsou zastoupeny i střední školy, případně jsou v jeho blízkém dosahu. Do budoucna hrozí jisté riziko úbytků žáků, které by v některých obcích mohlo vést až k rušení škol. Zdravotnická péče je rovnoměrně rozprostřena po celém území regionu, ne vždy je však považována za dostatečnou (za specialisty je nutno dojíždět, v některých obcích lékaři nepůsobí stabilně, dojíždí sem). V souvislosti se stárnoucí populací se obce potýkají (až na výjimky) s nedostatkem zařízení pro seniory typu byty s pečovatelskou službou či domovy důchodců. Velkým tématem většiny obcí je bytová politika – dá se říci, že v oblasti je nedostatek bytů a možností sociálního bydlení pro např. mladé páry a rodiny. Jednotlivé mikroregiony proto připravují bytovou výstavbu. V obcích fungují obchody nabízející základní sortiment zboží (alespoň jeden). V podstatě v každé obci je otevřena knihovna.

Z hlediska trhu práce vykazuje region vyšší míru nezaměstnanosti (v porovnání s obecnou mírou nezaměstnanosti v ČR), pohybuje se mezi 8 až 10 %. Dá se říci, že zde převažuje nabídka méně kvalifikovaných pracovních míst a obecný problém je v nedostatku pracovních míst přímo v regionu. O tom svědčí fakt, že více než polovina obyvatel za prací vyjíždí mimo region (nejčastěji do Blanska, Adamova, Vyškova, Prostějova a Brna).

Na území MAS působí široká škála organizací (kulturní, sportovní, zájmové, ekologické, volnočasové), které významně ovlivňují dění v obcích i regionu samotném. Nejenom že část z nich sehraje významnou roli v oblasti regionálního rozvoje, ale nezanedbatelným způsobem doplňují a obohacují nabídku volnočasových aktivit. Vedle chovatelských a zahrádkářských spolků téměř v každé obci působí Sborny dobrovolných hasičů a tělovýchovné jednoty. Běžně se zde setkáme také se specializovanými organizacemi jako jsou mateřská centra, organizace věnující se práci s dětmi, myslivci, ekologická centra, jeskyňáři apod.). Mezi nejvýraznější organizace, které na území MAS figurují, patří sdružení Horní mlýn (www.hornimlyn.cz, lokální ekonomiky, regionální rozvoj, ochrana přírody), Renaissance krajiny a ČSOP Ponikva (ochrana přírody, péče o přírodní rezervace, regionální rozvoj), Barvínek (www.barvinek.net, implementace místní Agendy 21, komunitní rozvoj a plánování, poradenství, ekovýchova), Ekologické středisko Rychta Krásensko (www.rychtakrasensko.cz, ekovýchova), Drnka (www.drnka.org, ekologie, rozvoj tradic), Sdružení pro Černou Horu (www.sceho.estranky.cz, lokální projekty a rozvoj) či Občanské sdružení Bousín a Repechy (regionální rozvoj, komunitní plánování).

Nejvýraznějším problémem, se kterým se potýká většina obcí na území MAS, je trvale klesající počet obyvatel a stárnoucí populace. Tímto trendem jsou nejvíce dotčeny malé obce (což je na území MAS většina). S tím úzce souvisí tendence odchodu mladých lidí z regionu do měst. Na vině především omezená nabídka pracovních míst v regionu, možnost k bydlení a relativně omezené možnosti pro osobní realizaci ve volném čase v porovnání s velkými městy. Řešení může přinést vytváření přijatelných podmínek pro bydlení v silných střediscích regionu, podpora různých forem stabilizace mladých lidí v regionu (oživení bytové výstavby, urychlení územní přípravy obcí a technická příprava volných lokalit pro bytovou výstavbu, výstavba sociálních a nájemních bytů, rekonstrukce starých budov a jejich přeměna na byty apod.) a podpora rozvoje místního podnikání. V tomto ohledu může region výhledově těžit (částečně také už těží) z těsné blízkosti brněnské aglomerace. Typicky se tento trend projevuje například v mikroregionech Častnýř a Moravský kras, částečně na Černošsku a v Dražanské vrchovině. Pomalu se zde začíná rozvíjet i rezidenční bydlení, které přitahuje bohatší klientelu především dobrou dopravní dostupností a kvalitou životního prostředí.

4.1.6 Stav životního prostředí

Významná část regionu se nachází v chráněné krajinné oblasti Moravský kras, což je nejstarší chráněná krajinná oblast na Moravě a druhá nejstarší v České republice. Ráz krajiny určují krasové plošiny s množstvím závrtů, oddělené až 150m hlubokými kaňonovitými žleby. Ponory podél severní a východní hranice odvádějí vody z nekrasové části Dražanské vrchoviny do podzemí. Amatérská jeskyně s téměř 40km je nejrozsáhlejším jeskynním systémem v České republice. Na území Moravského krasu je evidováno takřka 1 100 jeskyní. V mnoha jsou dochovány doklady dávno zmizelého života.

Geologický podklad, členitý terén, poloha na rozhraní Panonské a Hercynské oblasti i výskyt karpatských druhů jsou příčinou existence specifických rostlinných a živočišných společenstev. Unikátní je fauna jeskyní, přičemž nejnámější jsou netopýři. Dosud nedostatečně poznanou skupinou živočichů jsou praví jeskynní živočichové (v Moravském krasu bezobratlí), z nichž mnozí zde byli vědecky popsáni. Více než 60 % rozlohy pokrývají lesy. Převažují porosty s přirozenou druhovou skladbou, pouze na části ploch byly nahrazeny nepůvodními smrkovými monokulturami.

Nejcennější části území jsou chráněny ve čtyřech národních přírodních rezervacích, dvou národních přírodních památkách a jedenácti přírodních rezervacích. Podmínky ochrany jsou odstupňovány do tří zón vymezených podle přírodních hodnot. Jeskynní systém Amatérská jeskyně s navazující ponorovou a vývěrovou oblastí je od roku 2004 zapsán na seznam mezinárodních významných mokřadů Ramsarské úmluvy. Téměř dvě třetiny území jsou součástí systému Evropsky významných lokalit NATURA 2000.

Ramsarská lokalita Podzemní Punkva byla zapsána na List mokřadů mezinárodního významu Ramsarské úmluvy pod číslem 1413 v závěru roku 2004. Zahrnuje nejrozsáhlejší jeskynní systém České republiky protékající Punkvou, Sloupským potokem, Bílou vodou a několika menšími toky a navazující ponorové a vývěrové oblasti. Součástí mokřadu jsou jeskyně Sloupsko-šošůvské, Nová a Stará Rasovna, Piková Dáma, Spirálka, 13-C, Císařská, Balcarova, Amatérská, Punkevní, Kateřinská, systém Malého výtoku a další.

Toto specifické prostředí věčné tmy, vlhka a jen mírného kolísání teplot obývají mnozí živočichové. Živočichy trvale přizpůsobené tomuto prostředí zastupují v našich podmínkách pouze bezobratlí, což je s největší pravděpodobností způsobeno vyhynutím mnoha jeskynních forem v dobách ledových. Z Amatérské jeskyně byly nově pro vědu popsány např. chvostoskoci *Onychiurus rauseri* a *Arrhopalites ruseki*. Tzv. „trusinkové lavice“ jsou v Amatérské jeskyni vytvářeny na povrchu sedimentu troglofilní žížalou *Allobophora rosea*. Významnými druhy jsou koryš blešivec karpatský a máloštětinatý červ *Bythonomus absoloni* – endemit popsaný z Jalového koryta ze dna propasti Macocha. Pro lokalitu je významný výskyt ryby vranky obecné, z obojživelníků vzácného čolka velkého a kuňky obecné, ze savců pak netopýra pobřežního a netopýra vodního.

Celková výměra lokality je 1 571ha. Je součástí CHKO Moravský kras a její významné části leží v NPR Vývěry Punkvy, PR Sloupsko-šošůvské jeskyně, PR Bílá voda, PR Balcarova skála – Vintoky a v I. zóně CHKO na Ostrovské plošině. Z hlediska ochrany Podzemní Punkvy je zásadní kvalita vod pronikající přes ponory do jeskynních systémů a šetrné hospodaření na plošinách nad jeskyněmi. Část krasového systému je ve čtyřech jeskyních zpřístupněna veřejnosti, jeskyně Císařská je využívána pro speleoterapii. Zápisem do kategorie mezinárodní ochrany se Česká republika zavázala zachovat toto přírodní dědictví pro příští generaci.

Je nezbytné podotknout, že současná krajina regionu je krajinou kulturní, v níž je uloženo obrovské množství práce našich předků a toto dědictví krajiny nás zavazuje k odpovědnosti vůči současné mladé generaci, které bychom měli předat krajinu v aspoň takovém stavu, v jakém jsme ji dostali od našich rodičů. Ve využívání krajiny platí další zásady jako je předběžná obezřetnost v prosazování změn využívání krajiny a změn životního prostředí, adekvátní odpovědnost poškozovatelů krajiny a zmíněná mezigenerační odpovědnost. Pokud by hypoteticky došlo k zastavení využívání krajiny regionu, pak by cílovým stavem krajiny byly lesy. Jejich složení by nebylo sice zcela shodné s původní dřevinnou skladbou, ale nepochybně by lesy dominovaly. S takovým vývojem by sotva současní obyvatelé souhlasili.

Na druhé straně je však třeba si uvědomit, že v případě produkčně málo významných zemědělských ploch by i dočasné zalesnění mohlo být určitým přínosem nejen pro produkční potenciál krajiny, ale i pro krajinu samotnou, která je dnes po překotném zcelování pozemků a likvidaci zeleně v období socialismu v určitých lokalitách dosti monotónní. Přes určitý trend k posílení ploch luk, pastvin i lesů by zřejmě současně prostorové uspořádání krajiny, které je výsledkem dlouhodobého vývoje, nemělo doznat dramatických změn. Je samozřejmě potřeba uvážit velikost bloků orné půdy, absenci břehových porostů podél vodních toků a zmíněné zdivočení krajiny dané zastavením jejího využívání atd. Stejně tak jde o nezbytnost zavedení čistíček odpadních vod, kanalizace, kontrolu znečištění ovzduší, rozumnou aplikaci agrochemikálií, ale také o odhad environmentálních rizik, živelných pohrom, ekologicky vadné chování a jednání obyvatelstva či o nezáměr o otázky udržitelného rozvoje, nízký stupeň zavádění Agendy 21 apod.

Celkové environmentální hodnocení a návrhy pro udržitelný rozvoj:

- krajina regionu je krajinou kulturní, která vyžaduje neustálou péči, obdělávání, regulaci a úpravy, jež nevedou k degradaci krajinných ekosystémů, nýbrž k jejich udržitelnému využívání.
- lesy se nabízejí pro úpravu druhové skladby lesa ve prospěch posílení vhodné druhové rozrůzněnosti.
- zvláštní pozornost si zasluhuje revitalizace údolních niv, břehové vegetace.
- dochází k zanášení vodních toků a rybníků, je třeba provádět odbahňování rybníků a příslušná ekostabilizační opatření.
- v regionu je k dispozici značné množství fyto-masy, která by mohla být využita jako obnovitelný zdroj k výrobě jak tepla, tak elektřiny.
- rozmanitost využití země v kulturní krajině je kladem mikroregionu, polyfunkčnost je třeba dále podporovat a vidět ochranu krajiny jak z hlediska přirozených krajinných ekosystémů, tak z hledisk sociálních, příp. ekonomických.
- velké šance jsou v podpoře ekologicky šetrné turistiky, zdravotních pobytů, ve zvýšení nabídky pobytů po celý rok s ohledem jak na přírodní, tak kulturní možnosti.

- je žádoucí ochrana biodiverzity, popřípadě její zvyšování cestou ochrany a rozvoje ekologické kostry krajiny (ÚSES aj.) a systému maloplošných chráněných území.
- je žádoucí, aby ochrana přírody a krajiny byla v rovnováze s lidskou činností, aby umožňovala v únosné míře rozvoj turistického ruchu, který tak nebude ohrožovat podstatu ochrany dílčích částí území (NATURA 2000).

4.1.7 Cestovní ruch

Z hlediska široké veřejnosti patří k největším atrakcím regionu jeskyně. Z celkového počtu více než 1 000 jeskyní jsou čtyři zpřístupněny pro veřejnost. Návštěvnost těchto jeskyní je v průběhu roku i na jednotlivých lokalitách značně rozkolísaná. V průměru dnes dosahuje cca 0,4 milionu návštěvníků za rok. Pro celou oblast se návštěvnost odhaduje na 1 milion osob. Většina (64 %) návštěvníků tráví v Moravském krasu jen několik hodin, maximálně jeden den. Zbývajících 36 % tráví v Moravském krasu delší dobu.

Jednotlivé subjekty působící v oblasti cestovního ruchu v Moravském krasu podnikají samy. Vzájemně spolupracují především na platformě informačního servisu a poskytování obrazového a jiného propagačního materiálu. Z jiných turistických destinací známý a pro mnohé návštěvníky samozřejmý fakt centrální koordinace aktivit chybí.

Propagace předmětné destinace mimo region se odehrává formou tištěného informačního a propagačního materiálu (jednotlivé subjekty jej vydávají samostatně pro vlastní potřebu, zcela výjimečně sdružují finanční prostředky) a prezentací na veletrzích cestovního ruchu. Informace v regionu podávají informační centra. Veletrhů (Holiday World, Region Tour) se pravidelně účastní město Blansko. Veletrhu Region Tour se samostatně a pravidelně účastní i Správa jeskyní Moravského krasu Blansko. Vzhledem k omezeným limitům návštěvnosti jeskyní a poměrně stále klientele celkový počet turistů v sezóně převyšuje nebo alespoň naplňuje kapacitní možnosti především Punkevních jeskyní s Macochou. Naplnění kapacit mimo turistickou sezónu se řeší za pomoci osobních kontaktů (kongresová turistika). Ostatní ubytovací zařízení v regionu se prezentují v propagačních materiálech jednotlivých obcí, případně v regionálních informačních centrech (individuální turistika).

Největší slabinou Moravského krasu jako turistické destinace je absence produktově orientovaného přístupu k cestovnímu ruchu. Jednotlivé obce se poměrně nákladně propagují na nejrůznějších veletrzích, přičemž je zřejmé, že potenciální zákazníci nejsou osloveni nabídkou Moravského krasu samotného se všemi jeho atrakcemi, ale koupili by např. paket speciálně sestavených víkendových pobytů s konkrétním programem pro konkrétně definovanou skupinu klientů.

Prezentace ve spolupráci s ostatními subjekty veřejného sektoru majícími v náplni činnost v oblasti cestovního ruchu (Centrála cestovního ruchu ČR, Okresní hospodářská komora) nefunguje. Pro Moravský kras je charakteristická cykloturistika. Existuje síť cyklostezek, ale zatím neexistují vazby na doprovodné projekty, realizace záleží na obcích a jejich schopnosti sdružení investic. Pro Moravský kras (respektive pro celý blanenský region) neexistuje strategie rozvoje turistiky, ač cestovní ruch by mohl být jedním z nosných pilířů rozvoje ekonomiky regionu.

Město Blansko samo využívá atraktivitu Moravského krasu k vlastní propagaci, s mikroregionem Moravský kras v oblasti cestovního ruchu výrazně nespolupracuje a chová se do značné míry autonomně.

Region postrádá ubytovací kapacity, jednotný a přehledný informační systém, nerozvíjí dostatečně možnosti zimní rekreace.

Podstatná do budoucna je aktivita obcí v oblasti propagace a budování infrastruktury cestovního ruchu (nejlépe na spolkové platformě), kvalitnějšího a intenzivnějšího využívání stávajících sportovních zařízení a podpory a rozvoje společenského a kulturního života jednotlivých obcí.

Zaměření na rozvoj cestovního ruchu se stane významným stabilizujícím prvkem ovlivňujícím demografickou strukturu i ekonomický potenciál. Může přinést rozvoj malého a středního podnikání, především v oblasti terciérní sféry, zvýšit obslužný význam Jedovnic a dalších středisek místního významu. Rozvoj terciérní sféry, společenského života a lepší využívání stávajících sportovních zařízení zatraktivní region jako satelitní bydlení pro obyvatele větších měst a může významně přispět k jeho ekonomickému rozvoji.

MAS může velice dobře využít územní historie, na kterou lze navázat řadu ekonomických aktivit především v oblasti cestovního ruchu. Moravský kras a jeho širší okolí má mimořádný význam pro poznání pravěkého vývoje v celém středoevropském prostoru. Toto území na okraji středoevropských nížin člověk vyhledával a využíval již přes sto tisíc let. Nejstarší nálezy pocházejí z konce předposlední doby ledové (risské) před asi 120 000 lety. Jsou reprezentovány kolekcí jednoduchých kamenných nástrojů z křemene, křemence a rohovců nalezených spolu s roztráštěnými zvířecími kostmi v jeskyni Kůlna u Sloupu. Jednalo se o neandrtálské lovce jeskynních medvědů. Z jeskyní pocházejí i nejstarší lidské kosterní nálezy na území Moravy. Území Moravského krasu, zejména jeho střední část, se od 8. století n.l. stalo významným centrem těžby a zpracování železné rudy.

Na Dražanské vrchovině se zase setkáváme s fenoménem zaniklých středověkých osad (ZSO). Přestože na Moravě existují oblasti, kde je jejich výskyt větší, snad nikde jinde neměly takový význam ve vývoji krajiny a utváření jejího charakteru. Na Dražanské vrchovině působil profesor Ervín Černý-Křetínský, který na jejich existenci poukázal, a díky jeho čtyřicetileté terénní práci zde proběhl komplexní historicko-geografický výzkum. Významné jsou zejména dvě osady: zaniklá osada Bystřec nedaleko Jedovnic u Blanska a Hamlíkov, blízko Podomí a Ruprechtova. Na Bystřeci více než 30 let provádělo archeologický výzkum Moravské zemské muzeum, přičemž tento se se svým rozsahem zařadil k největším výzkumům ve střední Evropě a přinesl nesporné množství poznatků v oblasti středověkého osídlení. Druhou osadou je Hamlíkov, s nímž je úzce splaja pověst o krysaři z Hameln. Historické prameny dokládají, že lokátor (v báji označený jako krysař) v 2. polovině 13. století odvedl mladé lidi z německého Hamelnu na Moravu, kde založili osadu podobného jména, Hamlíkov.

Subjekty působící v oblasti cestovního ruchu v Moravském krasu podnikají samy. Z jiných turistických destinací známý a pro mnohé návštěvníky samozřejmý fakt centrální koordinace aktivit chybí. Prezentace ve spolupráci s ostatními subjekty veřejného sektoru majícími v náplni činnost v oblasti cestovního ruchu (Centrála

cestovního ruchu ČR, Okresní hospodářská komora) nefunguje. Region postrádá ubytovací kapacity, jednotný a přehledný informační systém, nerozvíjí dostatečně možnosti zimní rekreace.

Zaměření na rozvoj cestovního ruchu se může stát významným stabilizujícím prvkem ovlivňujícím demografickou strukturu i ekonomický potenciál. Může přinést rozvoj malého a středního podnikání, především v oblasti terciární sféry.

4.1.7 Závěr hodnocení území

Ekonomika – potenciál místních produktů a turistiky

Na celkovém počtu ekonomických subjektů se téměř z poloviny podílí nevýrobní (terciární) sektor, následuje zemědělství, průmysl, stavebnictví a lesnictví. V rámci nevýrobní sféry se téměř dvě třetiny registrovaných jednotek nachází v odvětví obchod, opravy motorových vozidel a spotřební zboží. Mezi významná centra podnikání v regionu patří Protivanov, Drnovice, Luleč, Černá Hora, Jedovnice, Bílovice nad Svitavou. Na území se nevyskytují žádná významná průmyslová střediska, ani průmyslové podniky. Přesto lze považovat sídla území za průmyslová se silnou vyjíždkou za prací.

Významnými podnikatelskými subjekty regionu (a členy MAS MK) jsou Pivovar Černá Hora a.s., Mlékárna Otínoves a.s., ZEMSPOL a.s. Sloup, Agris Jedovnice s.r.o., Olšovec s.r.o. a Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny. Z drobných podnikatelů pak Eva Sedláková (Farma dojných a kašmírských koz), Světlana Tioková, František Voráč.

V oblasti zemědělství fungují na území regionu stabilní zemědělské podniky. Problémem je však klesající zájem (mladých) lidí o práci v zemědělství. Velký potenciál má na území MASMK rozvoj agroturistiky.

K rozvoji drobného a středního podnikání v regionu mohou obce přispívat utvářením vhodného prostředí: podporou drobných firem formou poradenství a informačního servisu pro podnikatele, nabídnutí brownfields a nevyužívaných budov podnikatelské veřejnosti apod. Výhody území ležícího v blízkosti města Brna se využívají při zlepšování podnikatelské atmosféry a podnikatelských aktivit formou výměny zkušeností v oblasti informačních technologií, marketingu apod.

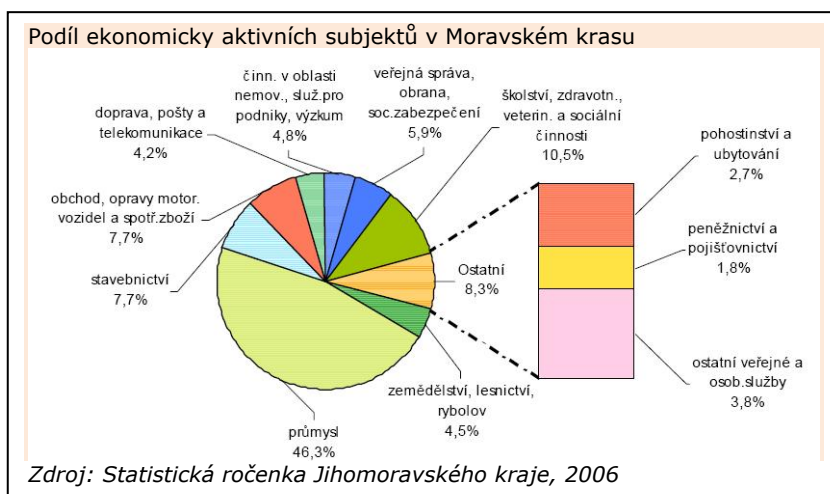
Velmi dobrou formou podpory regionálního podnikání, se jeví certifikace místních produktů. Značení výrobků, které garantuje jejich původ v Moravském krasu, je jednou z cest, jak MASMK zviditelňuje produkci místních výrobců a zároveň posiluje pocit sounáležitosti s regionem u jeho obyvatel.

Osídlení a práce

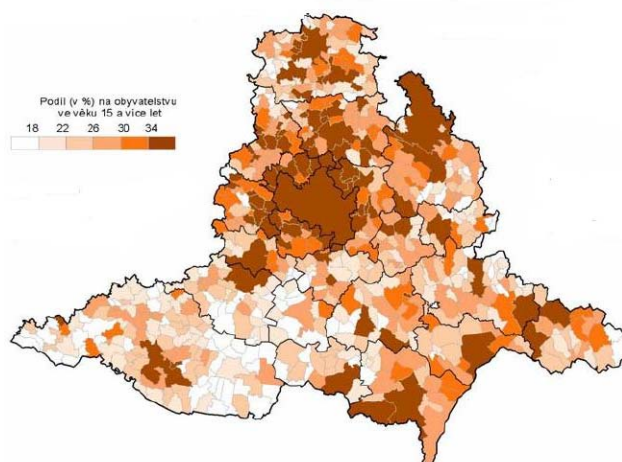
V osídlení území převládají malá a střední sídla do 1000 obyvatel (ta tvoří 80 % jejich z celkového počtu a z toho polovina jsou obce do 500 obyvatel), 19 % procent obcí čítá do 3000 obyvatel, jedna obec nad 3000. Do části území zasahuje vojenský újezd Březina. Je zde poměrně nízká nezaměstnanost (5,6 %) ovlivněná nabídkou pracovních příležitostí v blízkých městech, na druhou stranu se zde velmi rychle ztrácí sounáležitosti s regionem, ztrácejí se místní tradice a řemesla.

Díky blízkosti měst v regionu narůstá počet obyvatel (3 % za posledních 5 let). Nárůst počtu obyvatel i relativně nízká nezaměstnanost je doprovázena relativně vysokou vyjíždkou za prací. To svědčí o tom, že region je přitažlivý zejména z hlediska kvality bydlení.

Důvodem poměrně nízké míry nezaměstnanosti je i vzdělanostní struktura obyvatelstva s vysokým podílem osob se

Podíl vysokoškolských a středoškolsky vzdělaných osob v JMK

Zdroj: Statistická ročenka Jihomoravského kraje, 2006

středoškolským a vysokoškolským vzděláním, které snáze získávají pracovní místa v nově vznikajících průmyslových podnicích a službách ve městech.

Vysoká dojíždka za prací se negativně odráží v nižší míře využívání místních služeb (včetně vzdělávacích), nižším zapojení do komunitního života a v neposlední řadě i v nárůstu individuální dopravy se všemi negativními důsledky na životní prostředí.

Technická a občanská vybavenost

Technická vybavenost většiny obcí je na poměrně vysoké úrovni. Téměř všechny obce jsou plynofikovány, síť elektrické energie je dostatečná, obce jsou napojeny na vodovodní síť. V tomto případě je potřeba dodat, že místy je vodovodní síť zastaralá a vyžaduje úpravy. Výraznější problém pro část území představuje chybějící splašková kanalizace a ČOV. Území je až na výjimky (část mikroregionů Dražanská vrchovina a Černoohorsko) pokryto mobilní telefonní sítí, v obcích je zaveden internet.

Na dobré úrovni je i občanská vybavenost. Území disponuje fungující sítí mateřských a základních škol, které zároveň nabízí volnočasové aktivity (zájmové kroužky apod.). Stejně tak je zde zastoupeny i střední školy. V souvislosti se stárnoucí populací se obce potýkají (až na výjimky) s nedostatkem zařízení pro seniory typu byty s pečovatelskou službou či domovy důchodců. Velkým tématem většiny obcí je bytová politika – dá se říci, že v oblasti je nedostatek bytů a možností sociálního bydlení např. pro mladé páry a rodiny. Jednotlivé mikroregiony proto připravují bytovou výstavbu. V obcích fungují obchody nabízející základní sortiment zboží (alespoň jeden). V podstatě v každé obci je otevřena knihovna.

Na dobré úrovni je i občanská vybavenost. Území disponuje fungující sítí mateřských a základních škol, které zároveň nabízí volnočasové aktivity (zájmové kroužky apod.). Stejně tak je zde zastoupeny i střední školy. V souvislosti se stárnoucí populací se obce potýkají (až na výjimky) s nedostatkem zařízení pro seniory typu byty s pečovatelskou službou či domovy důchodců. Velkým tématem většiny obcí je bytová politika – dá se říci, že v oblasti je nedostatek bytů a možností sociálního bydlení např. pro mladé páry a rodiny. Jednotlivé mikroregiony proto připravují bytovou výstavbu. V obcích fungují obchody nabízející základní sortiment zboží (alespoň jeden). V podstatě v každé obci je otevřena knihovna.

Spolkový život

Na území MASMK působí široká škála organizací (kulturní, sportovní, zájmové, ekologické, volnočasové), které významně ovlivňují dění v obcích i regionu samotném. Nejenom že část z nich sehrává význačnou roli v oblasti regionálního rozvoje, ale nezanedbatelným způsobem doplňují a obohacují nabídku volnočasových aktivit. Vedle chovatelských a zahrádkářských spolků téměř v každé obci působí sbory dobrovolných hasičů a tělovýchovné jednoty. Běžně se zde setkáváme také se specializovanými organizacemi jako jsou mateřská centra, organizace věnující se práci s dětmi, myslivci, ekologická centra, jeskyňáři apod.).

Mezi nejvýraznější organizace, které na území MASMK figurují, patří sdružení Horní mlýn (www.hornimlyn.cz, lokální ekonomiky, regionální rozvoj, ochrana přírody), Sdružení Renaissance krajiny a ZO ČSOP Ponikva (ochrana přírody, péče o přírodní rezervace, regionální rozvoj), Barvínek (www.barvinek.net, implementace místní Agendy 21, komunitní rozvoj a plánování, poradenství, ekovýchova), Ekologické středisko Rychta Krásensko (www.rychtakrasensko.cz, ekovýchova), Drnka (www.drnka.org, ekologie, rozvoj tradic), Sdružení pro Černou Horu (www.sceho.estranky.cz, lokální projekty a rozvoj) či Občanské sdružení Bousín a Repechy (regionální rozvoj, komunitní plánování).

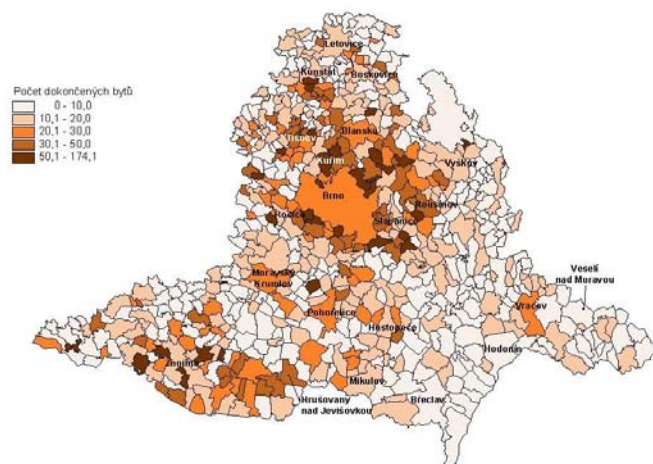
4.1.2. Shodné či styčné charakteristiky území, zvláštnosti oproti jiným územím

Zaměření ISÚ vycházelo z podrobných místních šetření, analýzy potřeb různých definovaných cílových skupin a SWOT analýzy. V rámci tohoto postupu byly formulovány vlastnosti území, ať už kladné či záporné, na kterých bylo možné strategický plán stavět nebo naopak, které by měly být ISÚ eliminovány.

Společné zvláštnosti území:

- 1) **Nejvýznamnější krasové území ČR.** Kras je svérázný typ reliéfu s výraznou a nezaměnitelnou morfologií a hydrologií. Je produktem rozpouštění horninového podkladu, především vápenců, za vzniku rozmanitých povrchových i podzemních krasových forem. **V Moravském krasu se nachází 5 ze 14 českých veřejnosti přístupných jeskyní.**
- 2) **Využití krasu.** Člověk využívá kras od pravěku po dnešek. Jedním z hlavních magnetů jeho zájmu jsou vápence pro pálení vápna a výrobu cementu.
- 3) **Využití jeskyní.** Člověk využívá jeskyně mnoha způsoby. Byly v nich těženy sedimenty s kostmi pravěkých zvířat, používané jako hnojivo. Známé jsou stavební vojenské úpravy (válečné továrny, kryty). K nejznámějším způsobům využití patří zpřístupnění jeskyní pro veřejnost, nebo pro speleoterapii.
- 4) **Poznávání a objevování krasu.** Moravský kras je oblastí s nejdelší historií speleologického, archeologického a paleontologického výzkumu krasu v Evropě.

Podíl dokončených bytů v JMK

Zdroj: Statistická ročenka Jihomoravského kraje 2006

5) **Ochrana krasu.** Přísun znečištěných vod do krasového systému je postupně eliminován výstavbou sítě čistíren odpadních vod. Důležité je zatravnění závrtů spolu s dalšími změnami zemědělského hospodaření. Účinná ochrana krasu je spojena s regulací těžby vápenců a rekultivací vytěžených lomů

Společné přednosti území:

- 1) **Blížkost Brna a jeho rozvojový potenciál** (inovace, návštěvníci apod.)
- 2) Zdravé a čisté životní prostředí, velká koncentrace maloplošných chráněných území, **CHKO Moravský kras a NATURA 2000**
- 3) **Skryté, neobjevené a nepropagované fenomény** přírodního, historického a kulturního dědictví (největší keltské oppidum na Moravě, Strevinta - jediná kompletně prozkoumaná keltská osada na Moravě, která je i na mapě Velké Germánie Klaudia Ptolemaia, 70 zaniklých středověkých osad s vazbou na pověst o krysaři z Hameln, románský kostel v Bořitově s freskami z 12. století, technické památky s vazbou na zpracování železa, zapomenutá řemesla a další přírodní, kulturní, architektonické, technické, geologické, paleontologické a archeologické památky atd.)
- 4) **Aktivní přístup** všech subjektů k získávání finančních prostředků na investice
- 5) Postupný **nárůst počtu obyvatel** v území.
- 6) Velký **potenciál pro aktivní a šetrný cestovní ruch.**
- 7) Poměrně značná **diverzifikace pracovních příležitostí.** Neexistuje jeden velký zaměstnavatel, který by byl sociálně ekonomickým rizikem v případě jeho utlumení.

Společné zápory území:

- 1) Regionu v oblasti cestovního ruchu kriticky **chybí koordinace v podobě destinačního managementu** a společné propagace a marketingu území
- 2) Společné **vnímání chráněných území jako oblastí bez možnosti rozvoje**, s mnoha omezeními a restriktivními opatřeními
- 3) **Nízká úroveň spolupráce** a kooperace mezi zainteresovanými subjekty v sektoru cestovního ruchu
- 4) **Nevyhovující struktura ubytovacích zařízení** v regionu (chybí zejména *** hotely), naopak využití stávajících kapacit je nízké
- 5) **Nedostatečné marketingové využití** nabídky řady kulturních, historických a architektonických památek, nedostatek kvalitních ucelených turistických produktů, které by dokázaly návštěvníky zdržet v území několik dní

4.2. Zdroje území pro realizaci ISÚ

Lidské

Při přípravě ISÚ a realizaci vlastních projektů MASMK bylo zjištěno, že v území hlavní překážkou pro přípravu projektů a žádostí o dotaci není nedostatek kvalitních nápadů, peněz, či schopných manažerů, ale nedostatek informací o běžících programech a příležitostech.

Významným momentem je existence školy zejména v malých obcích, protože škola v místě jednoznačně zvyšuje atraktivitu obce pro mladé, perspektivní, ekonomicky aktivní obyvatele; škola navíc znamená kapacitu pro komunitní život (zázemi pro spolkovou činnost a vzdělávací kurzy). Na úrovni středního školství je pro území MASMK významné působení Gymnázia v Rájci-Jestřebí a Střední průmyslové školy v Jedovnicích a dále MZLU v Brně, která je i členem MASMK. Vedle hlavních studijních oborů se věnuje i vzdělávací činnosti pro zemědělce (semináře a kurzy pořádané ve spolupráci s jinými institucemi).

Programy mimoškolního vzdělávání nabízí Středisko ekologické výchovy Rychta Krásensko (odlučené pracoviště Lipky - školského zařízení pro environmentální vzdělávání, Brno, www.rychtakrasensko.cz). Je provozováno společně s Rezekvítkem - sdružením pro ekologickou výchovu a ochranu přírody. Hlavní činností je pořádání pobytových programů s přírodovědnou, environmentální a geografickou tematikou.

Spolkový život ve většině obcí představují sdružení dobrovolných hasičů, myslivecké jednoty sportovní kluby a svazy, sdružení žen. Významněji se v posledních letech rozvíjí činnost mateřských center (Spešov, Sloup), která od zájmové činnosti maminek na mateřské dovolené postupně přecházejí k veřejně prospěšným programům v rámci komunit. V Jedovnicích a Krásensku působí ochotnická divadelní sdružení. Pěvecké soubory fungují v Jedovnicích, Křtinách. Sloupu, Rájci-Jestřebí, dětské sbory a kapely vznikají při školách a školských zařízeních.

MASMK má silné zázemí i ve veřejné správě. Všichni starostové obcí nad 500 obyvatele jsou uvolnění, v případě mikroregionu Dražanská vrchovina až na 1 výjimku i do 500 obyvatele. Mají kapacitu a potenciál věnovat se rozvojovým projektům v území působnosti MASMK.

Finanční

V území působnosti MASMK realizují rozvojové projekty jak obce, tak podnikatelské subjekty i několik zkušených neziskových organizací. Existuje zde dostatečný počet potencionálních možných předkladatelů projektů, kteří mají zkušenosti s čerpáním dotací.

Z programu SAPARD byly v předstředním období podpořeny např. projekty:

- Centrum Sladovna (Pivovar Černá Hora a.s., dotace 30 mil. Kč)
- Zrací sklepy (Mlékárna Otinoves s.r.o. , dotace 26 mil. Kč)
- Pilotní agroenvironmentální projekt Ochrana jeskyní Moravského krasu (5 zem. podniků, 15 mil. Kč)

V rámci programovacího období EU 2004–2006 bylo v území podpořeno více než 60 projektů v celkové hodnotě více než 500 mil. Kč. Nejvýznamnějšími projekty byly např. plynofikace obcí, odbahnění rybníků, protipovodňová opatření, kanalizace a ČOV, výstavba nových kravínů atd. *Nejčastějšími zdroji byl OP Infrastruktura, OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství a OP Průmysl a podnikání, SROP a OP Rozvoj lidských zdrojů.*

Téměř dvě třetiny území CHKO Moravský kras jsou součástí systému Evropsky významných lokalit NATURA 2000. Vůbec první projekt v ČR z grantového schématu EU LIFE-NATURE „Péče o teplomilná stanoviště v Moravském krasu“ se uskutečnil zde, v evropsky významné lokalitě Moravský kras (výše dotace 30 mil. Kč).

Region má vzhledem k velikostní struktuře obcí a rozvojového potenciálu plynoucího z blízkosti Brna relativní dostatek vnitřních zdrojů pro financování rozvojových projektů. Problematické je předfinancování projektů pro drobné podnikatele, živnostníky a neziskové organizace. Velkou překážkou je pro ně i poměrně náročná příprava i administrace projektů, ale i způsob jejich financování.

Důležitý je i přenos dobrých příkladů z oblasti poskytování úvěrů podnikatelským i jiným subjektům. MASMK poskytuje v tomto směru poradenství všem subjektům v území. Vlastní projekty MASMK financuje úvěry. Pro projekty realizované z PRV se po jednáních se zástupci Jihomoravského a Olomouckého kraje podařilo dohodnout poskytnutí dotace na úhradu úroků z úvěrů. Pro většinu podnikatelských subjektů je zdrojem pro předfinancování i kofinancování úvěr. Obce zpravidla využívají vlastní zdroje.

Hospodářské

V regionu existuje několik významných hospodářských subjektů které realizují vlastní projekty a které svůj podnikatelský záměr staví zejména na rozvoji cestovního ruchu. Patří mezi ně hlavně:

Pivovar Černá Hora a.s. (www.pivovarch.cz)

Nejvýznamnější podnikatelský subjekt v regionu, nejstarší působící pivovar na Moravě (první zmínka v r. 1286). Člen MASMK. Již od počátku bylo vaření piva vždy úzce svázáno s veřejným děním v regionu, společnost se intenzivně účastnila veřejného života a přispívala tak k identifikaci obyvatel s pivovarem a zpětně s regionem. Pivovar Černá Hora, a.s. se významně angažuje i na poli kulturně-společenském a úzce spolupracuje s obcemi v mikroregionu. Mezi veřejností je nejvíce známá tzv. „pivní pouť“, která se koná vždy koncem září a v roce 2006 ji navštívilo již 25 000 lidí. Významné jsou i další akce, např. dubnové „Vítání jara“, „Kvasarka Tour“ či tradiční pivovarské plesy. Všechny tyto aktivity získávají na všeobecné popularitě, jež se projevuje vzrůstajícím zájmem a počtem návštěvníků.

Mlékárna Otínoves s.r.o. (www.mot.cz)

Člen MASMK. Jeden z pěti výrobců sýru s modrou písni NIVA v ČR. První držitel certifikátu Moravský kras-regionální produkt. Mlékárenská tradice na Drahaněckých vrchovině začala založením mlékařského družstva v roce 1927. Dva roky poté byla do zkušebního provozu uvedena družstevní mlékárna v Otínovsi. V poválečných letech prošla mlékárna řadou rekonstrukcí a provoz byl znovu zahájen až po jejím znárodnění v roce 1949. V letech 1954-1992 se mlékárna stala součástí výrobní a organizační struktury státního podniku Lacrum Brno. Obchodní společnost Mlékárna Otínoves s.r.o. vznikla privatizačním procesem v roce 1993.

FARMA Bolka Polívky, spol. s r.o. (www.bolek.cz)

Podnik zaměřený na služby v cestovním ruchu a na pořádání kulturních a společenských akcí. Mezi nejvýznamnější patří: Starobrnno Olšany OPEN 2008 - divadelní festival, cirkus, koncerty, pivní slavnosti, Tenisový turnaj osobností - Čmách hňáp closed, 4 + 4 Setkání 4 slovenských a 4 českých výtvarníků na farmě zakončené společnou vernisáží, STŘEDOVĚKÉ SLAVNOSTI - rytíři, turnaje, jarmark, soutěže pro děti, BURČÁKOBŘANÍ a KLOBÁSKOBŘANÍ - ochutnávka produktů Znovínu Znojmo a MP Krásno, Pohár Bolka Polívky - parkurové závody - jezdecký poker a skok mohutnosti.

Olšovec s.r.o. (www.olsovec.cz)

Podnik provozující kemp v Jedovnicích. Člen MASMK. Hospodaří rovněž na jediných třech chovných rybnících v území MASMK. Nabízí možnost koupání, veslování, windsurfingu a sportovního rybolovu. V autokempu je půjčovna horských kol, půjčovna loděk a šlapadel, dále sportovní hřiště na odbíjenou, dětské hřiště, minigolf. Nedaleko (1 km) jsou k dispozici tenisové kurty.

MZLU v Brně, Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny (www.slpkrtiny.cz)

Člen MASMK. Od svého založení v roce 1923 naplňuje tři základní poslání: poskytuje praktické zázemí posluchačům studijních programů lesnictví, krajinářství i dřevařství a vytváří podmínky vysokoškolským učitelům k řešení výzkumných úkolů, zabezpečuje řádné obhospodařování majetku, slouží široké veřejnosti, přičemž využívá svého nadstandardního rekreačního vybavení a bohatství, které poskytují rekreační a ostatní funkce lesa, realizuje také cílené projekty, jako je Lesní škola Jezírko či kulturní a společenská činnost na zámku Křtiny. Způsobem obhospodařování lesních porostů, estetickou úpravou lesů, četnými účelovými, demonstračními objekty, moderní výrobou a širokou databází výsledků výzkumu se stal ŠLP cílem četných domácích i zahraničních exkurzí, praxí a stáží studentů, praktických lesníků i dalších návštěvníků. To je v souladu se skutečností, že na základě plnění požadovaných norem je ŠLP od roku 1997 držitelem ekologického certifikátu FSC podle certifikačního systému firmy Woodmark, od roku 2003 certifikátu PEFC, dále pak certifikátů C-o-C a IKEA.

ZEMSPOL a.s. Sloup (www.zemspol.cz)

Člen MASMK. Podnik hospodařící v centrální části Moravského krasu. Společnost se zapojila do aktivní ochrany krasu zejména prostřednictvím realizace tzv. agroenvironmentálních programů (zatravnění orné půdy nad jeskyněmi, osevní postup v ochranných zónách jeskyní) a dále programu EU LIFE. Má praktické zkušenosti s novými technologiemi v oblasti ochrany životního prostředí (zpracování odpadů fermentací atd.). Jelikož v oblasti šetrného hospodaření společnost fungovala jako tzv. pilotní farma, má bohaté zkušenosti i s poradenstvím a osvětou uvedených technologií i v mezinárodním měřítku (např. výměna zkušeností s tvůrci národních politik a strategií pro rozvoj venkova v Irsku, Rumunsku a Bulharsku). Provozuje také oddechovou a sportovní turistiku na jezdeckých koních pro široký okruh zájemců znalých i neznalých v jízdě na koni, zdravotní turistiku i pro děti s dýchacími a pohybovými potížemi.

Správa jeskyní ČR - Správa jeskyní Moravského krasu (www.caves.cz, www.cavesmk.cz)

Státní příspěvková organizace, zajišťuje provoz 14 veřejnosti přístupných jeskyní, dále taky prezentaci a propagaci jeskyní, průzkum, výzkum, dokumentaci a ochrany krasu, jeskyní i dalších podzemních prostor.

CAMPING BALDOVEC s.r.o. (www.baldovec.cz)

Rekreační středisko Baldovec poskytující ubytování od turistických chat, až po luxusní chaty a apartmány, provozující restauraci, wellness centrum, adrenalinové centrum. Zajišťuje také specializované zážitkové programy pro firmy a školy.

Eva a Jan Sedlákoví - Farma dojných a kašmírských koz (www.sedlakkozy.cz)

Rodinná farma zaměřená na chov kašmírských a dojných koz a na produkci kozích sýrů. Aktivní člen Svazu chovatelů ovcí a koz, sídlo Klubu chovatelů koz v ČR. Praktické zkušenosti s citlivými metodami hospodaření v chráněné krajinné oblasti Moravský kras, osvětou a poradenstvím.

Ostatní programy a projekty s potenciálem vzniku produktů cestovního ruchu narážejí na kapacity poskytovatelů - obcí a neziskových organizací; pro vznik životaschopných produktů potřebují dlouhodobější podporu.

Moravský kras - regionální produkt®

V roce 2007 vznikla značka místní produkce **Moravský kras - regionální produkt®**. Tato značka znamená, že výrobky prošly přísným procesem certifikace, který zákazníkovi garantuje jejich skutečný původ v Moravském krasu a okolí.

Místní původ však není jedinou podmínkou pro udělení značky. Značené výrobky musí přispívat k dobrému jménu regionu, proto musí být také dostatečně kvalitní, šetrné vůči životnímu prostředí, jedinečné ve vztahu k Moravskému krasu - vyrobené tradičními technologiemi, ručně nebo z místních surovin, výjimečně svou vysokou kvalitou.

Značku uděluje MASMK řemeslným výrobkům, zemědělským a přírodním produktům. Značení místních výrobků je jednou z možností, jak spojit ochranu přírody s hospodařením člověka.

Cílem značení je zviditelnit region Moravského krasu a pomoci zdejším výrobcům. Značka usnadní orientaci zákazníkům – a to jak turistům, kteří si chtějí odvézt skutečně pravý suvenýr z Moravského krasu, tak místním obyvatelům, kteří chtějí nákupem podpořit především „své“ výrobce. Značení pomůže zamezit výrobcům mimo region ve „zneužívání“ názvů a symbolů spojených s Moravským krasem.

Zemědělství a lesnictví:

Zemědělsky se oblast působení MASK řadí mezi podhorské oblasti ČR. Z hlediska ekologického zemědělství jde o oblast kde se ekologickým způsobem neobhospodařuje žádná plocha. Specifickým je uplatnění tzv. šetrného zemědělství v Moravském krasu. V oblasti existují vhodné podmínky pro rozvoj agroturistiky, jichž zatím využívá jen několik podnikatelů. Extenzivně obhospodařované území a vysoký podíl ekologicky hodnotných oblastí (chráněná území) vytváří zatím nevyužívaný potenciál pro výrobu zdravých potravin s odbytem např. v Brně.

Vzhledem k vysokému podílu lesních oblastí se může rozvíjet lesnictví a dřevozpracující podniky. Výrazně převažuje státní vlastnictví lesa (ve správě MZLU v Brně). Větší část lesů je v kategorii lesů hospodářských, menší část je v kategorii lesů ochranných a lesů zvláštního určení: jde o lesy v mimořádně nepříznivých stanovištích, v národních přírodních rezervacích a 1. zóně CHKO, lesy v pásmech hygienické ochrany vodních zdrojů atd.

Cestovní ruch:

Jen málo turistických lokalit v České republice nabízí tak unikátní spojení historických, kulturních a technických památek s množstvím přírodních zajímavostí jako právě oblast Blanska a Moravského krasu.

Tradice navštěvovat podzemí Moravského krasu je stará již několik století. Pomineme-li pravěké osídlování vchodových portálů, první doklady o návštěvě jeskyní se datují již od 16. století. V popředí zájmu byly Sloupské jeskyně, Býčí skála a jeskyně Výпустek. Lidé zde hledali „zkamenělé kosti draků“ o kterých věřili, že mají léčivý účinek. První písemnou zmínku o jeskyních Moravského krasu zanechal Oswald Croll v roce 1608. Místní obyvatelé znali jeskyně nejlépe a rychle přišli na to, že jim mohou přinášet i ekonomický užitek. Z jeskyní těžili „střechýle“ nebo „medvěďáky“, které prodávali bohatším poutníkům. Od roku 1880 se datuje již intenzivní zpřístupňování jeskyní pro veřejnost.

Cestovní ruch proto představuje hlavní rozvojovou možnost regionu.

Kulturní:

Kulturní zázemí pro obyvatele i návštěvníky Moravského krasu provozují obce (veřejné knihovny, muzea, kina) i soukromí vlastníci. Městská muzeum s expozicemi Moravský kras, Nejstarší hutě, Historie hradu Blansko, Dekorativní a užitková litina 19. a 20. století, Historické interiéry a Historie měřicí techniky je v Blansku. Další zajímavá muzea jsou v Olomučanech (expozice "Olomučanská keramika"), v Rudici (větrný mlýn s expozicí speleologie, mineralogie, historie hutnictví a hornictví, tamější geopark odhaluje přírodní vzorky hornin, repliku selské vápenické pece a milířiště s milířem), Senetářově (tradiční bydlení, knoflíkářství a perleťářství v původní hliněné chalupě s doškovou střechou), Josefově (Františčina huť s expozicí železářství Technického muzea v Brně), Vilémovicích (speleologické muzeum se stálou expozicí "Jeskyně, kras a my všichni"). Galerie jsou v Blansku (Galerie města Blanska, v průběhu roku jsou zde pravidelně pořádány kvalitní prezentace významných umělců, tradicí se staly i prodejní vánoční a velikonoční výstavy) a Rudici. Zábavní centrum je v Černé Hoře (Centrum Sladovna s restaurací, fitcentrem solárium, masáží, bowlingem, dvorem s divadelním pódiem a selským sezením).

Mezi nejvýznamnější kulturní akce v regionu patří: Čarovné tóny Macochy (hudební festival pořádaný v jeskyních Moravského krasu a na dně propasti Macocha), Dny otevřených dveří na Novém hradě (historické ležení s ukázkami středověkých zbraní a řemesel), Historický a pivní jarmark v Blansku, Hlavní pouť ve Křtinách a ve Sloupu, Hudba na blanenském zámku (cyklus koncertů), Letní slavnost „Bavte se s námi“ v Rájci-Jestřebí, Blanenský (nejen) folkový léto (cyklus folkových koncertů na nádvoří blanenského zámku), Pivní pouť v Černé Hoře, Slavnosti železa v Rudici (tradiční tavba železné rudy).

Sportovní:

Sportovní areály jsou v Blansku (koupaliště, sauna, zimní stadion, kryté lázně, rehabilitační centrum, skatepark), v Jedovnicích (volejbal, beach volleybal, nohejbal, minigolf) a v Ráječku (squash, basketbal, volejbal, fotbal tenis, badminton, masáže). Pro rekreační sporty lze využít koupaliště (Adamov, Blansko, Křtiny, Sloup), kryté lázně (Blansko), nádrže, rybníky (Jedovnice, Blansko, Ostrov u Macochy, Rudice, Vysočany), jachting (Jedovnice), půjčovny loděk (Jedovnice), tenisové kurty (Adamov, Blansko, Černá Hora, Jedovnice, Rájec-Jestřebí, Rudice, Krasová), squash (Blansko, Ráječko), fitcentra (Blansko, Rájec-Jestřebí, Sloup, Černá Hora), kuželky (Blansko, Blansko - Lažánky, Jedovnice), bowling (Blansko, Rájec-Jestřebí, Černá Hora), lyžování (Blansko - Hořice s vleky Husky a Malamut), koně (Hořice, Doubravice nad Svitavou, Petrovice).

Důležité sportovními akcemi regionu jsou: Půlmaraton Moravským krasem, Lidový běh, sraz brouků, MTB Schwinn Cup, Hromniční trápení (orientační běh), Blanenský plecháč (open triatlonový závod), Veterán Tour Macocha (soutěž historických vozidel), Street for street, Běh Moravským krasem, Mezinárodní závody motorových člunů, Vehicle Cup v Rudici.

5. SWOT analýza**5.1. Vymezení SWOT analýzy**

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
Uzemí MAS	
... Soudržné území MASMK	... Přísný režim ochrany CHKO Moravský kras
... Navázaná přeshraniční partnerství obcí, měst a NNO	
Ekonomika: průmysl, zemědělství, cestovní ruch	
... Blízkost Brna jako ekonomického centra	... Nedostatek zpracovatelských kapacit pro místní produkci, nízká finalizace zemědělské výroby
... Existence středních a malých firem schopných (při nezbytné podpoře) rozvoje	... Malá kupní síla obyvatel
... Aktivita malých firem a mikropodniků (rodinné farmy apod.) zejména v zemědělství	... Nedostatečné ubytovací a stravovací kapacity, zejména ve vyšších kategoriích, zastaralost zařízení
... Vznik místní značky, uplatnění v sociální ekonomice, cestovním ruchu	... Málo certifikovaných zařízení
... Venkovský charakter regionu, tradiční architektura	... Nedostatek kvalifikovaných pracovníků (jazyky, profesionální služby v ubytování, stravování)
... Dostupnost rozdílných rekreačních aktivit (hory, les, řeka, jezera, kulturní památky) a možnost různorodých aktivit	... Nedostatečná společná propagace, chybí management destinace cestovního ruchu
... Zařízení pro sport a rekreaci (sportovní areály - tenis, hokej, fotbal apod., koupaliště a lázně)	... Nedostatečná programová nabídka využívající kulturního, historického a přírodního dědictví k tvorbě produktů CR (integrované nabídky pobytů s programem)
... Sounáležitost regionu s turisticky poměrně silně vnímanou značkou – Moravský kras	
... Jeskyně- nejrozsáhlejší v Česku	
... Existence subjektů, hlásících se k podpoře rozvoje cestovního ruchu (Správa jeskyní Moravského krasu, Pivovar Černá Hora a.s.)	
Historie a osídlení	
...Příznivá věková struktura obyvatel	... Chybí tradice mnohageneračního osídlení území
...Blízkost mezinárodního letiště v Brně	
...Železniční napojení na hlavní tahy	
...Blízkost a dobré spojení s většími městy se zajímavou nabídkou zábavních, nákupních a	

poznávacích center/atraktivit ...Vysoký podíl přechodně bydlicího obyvatelstva (víkendy, dovolené) a další příliv návštěvníků zvyšující kupní sílu	
Kultura	
... Kulturní, historické a přírodní dědictví - památky, architektura, historie těžby kovů, historické stezky, cenné přírodní lokality ... Občanské iniciativy pečující o kulturní dědictví ... Vysoký počet pořádaných akcí a kulturních programů	... Chátrající památky ... Slabé vědomí sounáležitosti obyvatel s kulturním a historickým dědictvím (blízkost Brna...)
Školství, mimoškolní vzdělávání a aktivity	
... Základní školy i v menších obcích, některé s potenciálem komunitních škol ... Možnost středoškolského vzdělání ... Vzdělávací aktivity MZLU v Brně ŠLP Masarykův les Křtiny	... Program optimalizace škol - úbytek, nutnost dojíždění i do základních škol
Životní prostředí	
... Existence CHKO, NPR a území NATURA 2000	... Slabé povědomí o hodnotách přírodně cenných oblastí (veřejnost, samospráva)
Dosavadní uplatňované politiky	
... Zkušenosti s čerpáním prostředků z různých programů, zkušenosti s realizací i velkých investičních projektů	... Nedostatečné vlastní zdroje, obtížná dostupnost úvěrů pro začínající podnikatele, NNO

PŘÍLEŽITOSTI	OHROŽENÍ
Území MAS	
... Zájem zahraničních investorů o střední a východní Evropu ... Očekávaný (a zatím vývojem nezpochybněný) růst počtu příjezdů do Evropy (do roku 2020 cca o 350 mil. příjezdů), s nadprůměrnou dynamikou dosahovanou právě v zemích střední a východní Evropy, ČR má být jednou z 10 nejnavštěvovanějších zemí s ročním počtem 44 mil. turistů) ... Růst obav z cestování do vzdálenějších – mimoevropských zemí	... Konkurence atraktivnějších oblastí pro podnikání ... Zvýšení dopravní zátěže, kamionová doprava
Ekonomika: průmysl, zemědělství, cestovní ruch	
... Využití místních surovin ke zpracování (dřevo, zemědělská produkce) ... Společný marketing místní produkce ... Adaptace nevyužívaných objektů pro nové využití ... Využití přírodního, kulturního a historického dědictví pro vznik produktů cestovního ruchu s ohledem na péči o tyto památky ... Rostoucí zájem o pobyty ve venkovských regionech, spojené s venkovskou a agroturistikou ... Rozvoj individuálního ubytování v soukromí a nenáročných forem ubytování (kemp, karavaning, atd.) ... Rostoucí zájem o produkty (potravinářské, drogistické atd.) venkovského a eko původu a o produkty z přírodních a tradičních materiálů (dřevo, kámen) ... Rostoucí poptávka v mezinárodním, národním i regionálním trhu volnočasových aktivit po specializovaných produktových balících (pěší turistika, hippoturistika, rybolov, vodní sporty atd.) vycházejících s regionálních/místních specifik ... Rostoucí zájem obyvatel o domácí turistiku a rostoucí zájem a péče o vlastní zdraví ... Dostupnost specifických finančních zdrojů (strukturálních fondů) v období, kdy je lze optimálně využít pro rozvoj lidských zdrojů a zanedbané infrastruktury cestovního ruchu ... Rozvoj nových komunikačních technologií, stále více potlačující pozice velkých cestovních kancelář ... Rostoucí skupina turistů - „aktivních senior“	... Změna struktury průmyslu, odchod větších firem ... Nevýhodné bankovní a finanční služby limitující absorpční kapacitu území ... Směřování podpory kraje, státu především do velkých investičních projektů ... Zájem zaměstnavatelů převážně o nekvalifikovanou pracovní sílu, konkurence zahraničních pracovníků ... Nízká bezpečnost (krádeže apod.) ... Ohrožení zachovalých přírodních lokalit nevhodnými aktivitami cestovního ruchu ... Konkurence obdobných oblastí ... Výrazný nedostatek kapitálových zdrojů pro financování cestovního ruchu ... Zhoršování kvalifikačních předpokladů nezaměstnaného obyvatelstva ... Rostoucí tlak konkurenčních regionů (z pohledu využití fondů EU, využití turistického potenciálu) ... Zánik památek v důsledku devastace a podinvestování ... Sílicí pozice a rozvoj konkurenčních regionů ve vztahu k trhu cestovního ruchu a zejména k silným cílovým trhům (tuzemsko, polský trh, slovenský trh, německý trh). ... Poškození zdrojů CR vlivem neorganizovaného rozvoje CR ... Citlivost sektoru CR na ekonomické a společenské události ... Podcenění významu rozvoje CR pro vývoj zejména malého, ale i středního podnikání a pro tvorbu nových pracovních míst ... Nekoncepčnost státní podpory cestovního ruchu z pohledu reálných návštěvníků
Historie a osídlení	
... Citlivé využití tradic a historie v posilování sounáležitosti lidí s místem ... Vytváření příležitostí pro mladé - zabránit odchodu	... Depopulace, zejména menších, periferně položených obcí
Kultura	
... Zájem návštěvníků o místní specifickou kulturu	... Nezájem místních obyvatel o místní kulturní a historické

... Obnova tradic a místních památek a prezentace jako společného evropského dědictví ... Citlivé využití kulturního a přírodního dědictví v místní ekonomice	dědictví, vandalismus, krádeže uměleckých památek ... Nedostatek financí na rekonstrukce a údržbu, další chátrání památek
Školství, mimoškolní vzdělávání a aktivity	
... Rozvoj mateřských center v programech udržení nebo rozšíření konkurenceschopnosti žen na trhu práce ... Vytváření příležitostí pro celoživotní vzdělávání ... Rozvoj škol jako komunitních center	... Odchod perspektivních obyvatel za vzděláním a prací ... Nedostatek kvalifikovaných pedagogů, nutnost dojíždět limitující volnočasové aktivity ve prospěch území
Životní prostředí	
... Návrat k historicky osvědčeným formám zemědělské produkce (chov dobytka, pěstování vhodných plodin v souladu s charakterem území) s přihlédnutím ke správné péči o přírodu a krajinu ... Vytváření sítě hodnotných prvků v území (ekologické, kulturně-historické, urbanistické, sociálně-ekonomické) společný marketing ... Zájem návštěvníků a spotřebitelů o ekologicky čisté prostředí	... Nevhodné aktivity v území (doprava, těžba surovin, cestovní ruch poškozující životní prostředí, výstavba nezohledňující krajinný ráz apod.) ... Záplavy (např. Sloup).
Dosavadní uplatňované politiky	
... Prohlubování partnerství veřejného a soukromého sektoru ... Intenzivnější spolupráce obcí a mikroregionů ... Získávání zkušeností z podobných venkovských oblastí v ČR (spolupráce venkovských regionů v rámci partnerství MASMK) ... Intenzivnější přeshraniční a mezinárodní spolupráce ... Existence fondů podporujících regionální rozvoj (EU, ČR, region) a jejich dostupnost (dostatečné kapacity místních subjektů, výhodné úvěry)	... Izolovaná řešení závislá více na nabídce investorů než na koncepční spolupráci mikroregionu, nevyčázející z vlastních kapacit území, nebudující místní sociální kapitál ... Zvyšování závislosti rozpočtu obcí na státních dotacích a přerozdělování financí (nízká daňová výtěžnost, malá schopnost spolufinancovat rozvojové projekty)

5.2 Metodika SWOT analýzy

SWOT analýza vychází z analýzy území získané:

- z rozvojových strategií 5 mikroregionů, z mapování území,
- konzultací se zástupci obcí, podnikatelů a NNO v rámci realizace projektů ESF „Síť vzdělávacích a informačních center v CHKO ČR“ a „Síť EVVO v Jihomoravském kraji“. Dále v rámci realizovaného projektu značení místních produktů v Moravském krasu a podkladů a studií připravovaných k projektům.
- ověřením - srovnáním těchto informací s dostupnými daty, konzultacemi (ČSÚ, Úřad práce, Hospodářská komora, Regionální agrární komora, JMK, VÚZE, ECEAT).

Obě verze (textová i tabulková SWOT analýza) byly prezentovány při řadě veřejných jednání v obcích, při jednání valných hromad i orgánů MAS, publikovány na www.spolekmoravskykras.cz a upravovány na základě připomínek účastníků. Takto získané informace byly zpracovány do textové části analýzy a nejvýznamnější společné rysy a trendy shrnuty do SWOT analýzy. Výběr nejvýznamnějších charakteristik byl prováděn formou matic. Příležitosti byly posuzovány z hlediska jejich atraktivnosti a pravděpodobnosti úspěchu. Naopak rizika z hlediska vážnosti a pravděpodobnosti nastání rizikové události. Při hodnocení silných a slabých stránek byl každý faktor odstupňovaný podle důležitosti (rozhodující silná stránka, marginální silná stránka, neutrální faktor, rozhodující slabá stránka, marginální slabá stránka) a podle intenzity jeho vlivu – výkonu (vysoký, střední, nízký). Potom tedy výsledek spojení stupně výkonu a důležitosti umožňoval čtyři alternativy:

Matice vlivu (výkonu) a důležitosti:

		VÝKON	
		Vysoký	nízký
DŮLEŽITOST	vysoká	Soustředit snahu	Udržet snahu
	nízká	Udržet snahu	Nízká prioritá

SILNÉ STRÁNKY	PŘÍLEŽITOSTI
... Potenciál pro rozvoj cestovního ruchu ... Existence podniků schopných (při nezbytné podpoře) rozvoje ... Aktivita mikropodniků a malých a středních podniků ... Vznik místní značky, uplatnění v cestovním ruchu	... Společný marketing místní produkce ... Využití místních surovin ke zpracování (dřevo, zemědělská produkce) ... Adaptace nevyužívaných objektů pro nové využití ... Podpora diverzifikace zemědělské činnosti, venkovská turistika jako forma rodinného podnikání ... Netradiční formy zemědělské produkce (ekologické zemědělství, chov dobytka, pěstování starých plodin) s přihlédnutím ke správné péči o přírodu a krajinu ... Spolupráce venkovských regionů
SLABÉ STRÁNKY	OHROŽENÍ
... Nedostatečná programová nabídka využívající kulturního, historického a přírodního dědictví k tvorbě produktů CR (integrovane nabídky pobytů s programem) ... Nedostatek zpracovatelských kapacit pro místní produkci, nízká finalizace zemědělské výroby	... Nevhodné aktivity v území (doprava, těžba surovin, cestovní ruch poškozující životní prostředí apod.) ... Izolovaná řešení nevycházející z vlastních kapacit území, nebudující místní sociální kapitál

Na základě takto zpracované SWOT analýzy byla zvolena strategie a jednotlivá opatření pro ISÚ. Cílem opatření je využít silných stránek k rozvoji Moravského krasu, využít existujících příležitostí a čelit hrozbám a překonat slabé stránky a využít existujících příležitostí.

Je zřejmé, že některé slabé stránky a ohrožení není MASMK schopna řešit sama, ani s podporou prostředků ze všech dotačních programů. Realizaci strategie je však možné posílit území tak, aby případné dopady byly co nejnižší.

6. Strategie

Struktura návrhové části strategie je následující:

Obecný cíl, který jasně a stručně vyjadřuje, čeho bude realizací ISÚ a činností místního partnerství dosaženo.

Priority, které naplňují obecný cíl a rozdělují ho na sedm strategických oblastí, na něž bude ISÚ a činnost místního partnerství zaměřena.

Opatření, která naplňují jednotlivé priority, konkretizují je a specifikují kroky, jimiž bude naplnění priorit ISÚ (a tedy i cíle obecného) dosaženo.

V následujících oddílech jsou výše uvedené cíle, priority a opatření nejprve představeny a poté následuje podrobnější popis a přehled **podporovaných aktivit**, jejichž uskutečněním bude vytyčených opatření, priorit a cíle dosaženo, **nástrojů**, jimiž budou jednotlivé aktivity realizovány a **příjemců**, kteří budou jednotlivé aktivity realizovat, popř. jimž budou ku prospěchu.

6.1. Priority a cíle

1) Rozvoj péče o jedinečné přírodní, kulturní a historické dědictví Moravského krasu, především cestou posilování identity venkovské oblasti a zapojováním místních komunit a podnikatelů.
2) Rozvoj podnikání založeného na zdrojích Moravského krasu s důrazem na ekologickou šetrnost a rozvoj sociálního podnikání, zakládání a rozvoj nových, inovativních podniků, rozvoj výrob a služeb pro místní obyvatele, vznik nových pracovních míst (se speciálním zaměřením na ženy a mladé lidi), výměna a sdílení informací, marketing, obchod, propojování výrobců a výrobců a poskytovatelů služeb.
3) Vytvoření a rozvoj nového silného image Moravského krasu v sektoru cestovního ruchu jako cílové destinace specifické zejména nabídkou v oblasti aktivního odpočinku, sportu, poznávací turistiky a zábavy a využívající k tomu přírodní dědictví a s ním související nabídky v oblasti gastronomie, architektury a kultury. Zajištění růstu počtu turistů a návštěvníků v regionu.
4) Zlepšování organizace venkovské společnosti, zvyšování kvality života v Moravském krasu, posilování spolupráce, síťování, integrace, nové cesty a způsoby spolupráce.

Vize MAS Moravský kras:

Moravský kras je venkovskou oblastí, kde podnikání vytváří nové pracovní místa a příležitosti pro místní obyvatele a nepoškozují přírodní, kulturní a historické dědictví. Zemědělství se podílí na péči o kulturní krajinu. Kvalitní infrastruktura vytváří podmínky pro veškeré aktivity. Jedinečné přírodní, kulturní a historické dědictví se kreativně využívá ve prospěch udržitelného rozvoje. V regionu se využívají obnovitelné zdroje energie a udržuje a obnovuje se kulturně-historická identita a tradice za podpory místních obyvatel.

Globální cíl:

Využití a zhodnocení potenciálu, který Moravský kras nabízí v cestovním ruchu pro rozvoj celého území MAS Moravský kras o.s.

„Jesyně pro Moravský kras - Moravský kras pro jesyně“

6.1. Přehled prioritních oblastí ISÚ

Integrovaná strategie rozvoje území MAS Moravský kras má tyto priority a opatření:

<i>Integrovaná strategie území: Otevíráme Moravský kras</i>
1. Dědictví
Opatření 1.1. Péče o přírodní dědictví Opatření 1.2. Péče o venkovskou krajinu Opatření 1.3. Péče o historické, architektonické a technické dědictví Opatření 1.4. Zapojování veřejnosti do ochrany a péče o dědictví regionu
2. Cestovní ruch
Opatření 2.1. Venkovský cestovní ruch Opatření 2.2. Propagace Moravského krasu Opatření 2.3. Informační a návštěvnická centra
3. Ekonomika
Opatření 3.1. Rozvoj malých a středních podniků Opatření 3.2. Diverzifikace činností zemědělských subjektů Opatření 3.3. Výroba, prodej a propagace regionálních produktů Opatření 3.4. Rozvoj tradičních řemesel a drobného podnikání
4. Životní prostředí
Opatření 4.1. Šetrné nakládání a hospodaření s odpady, energií a vodou Opatření 4.2. Využívání alternativních zdrojů energie Opatření 4.3. Prevence znečišťování životního prostředí Opatření 4.4. Technická infrastruktura Opatření 4.5. Vzdělávání, informovanost, výchova a zapojování veřejnosti v oblasti životního prostředí
5. Lidé
Opatření 5.1. Sport, kultura a spolky Opatření 5.2. Zapojení sociálně znevýhodněných do života v regionu
6. Partnerství
Opatření 6.1. Realizace strategie na principech místního partnerství Opatření 6.2. Rozvoj místního partnerství a budování kapacit Opatření 6.3. Přenos zkušeností a regionální a mezinárodní spolupráce Opatření 6.4. Projektová spolupráce

Priorita č.1.: Dědictví

Opatření 1.1. Péče o přírodní dědictví

Aktivity:

1. péče o biotopy ohrožených rostlin a živočichů (např. kosení mokřadů, kosení neobdělávaných ploch atd.)
2. ochrana biodiverzity včetně agrobiodiverzity (např. záchranné transfery, ochrana mizejícího genofondu rostlin a živočichů apod.)
3. monitoring vzácných rostlinných a živočišných druhů, neživé přírody a mapování přírodně zajímavých lokalit
4. iniciace zákonné ochrany přírodně hodnotných druhů, jedinců a lokalit (chránění živočichové, památné stromy, významné krajinné prvky, prvky neživé přírody apod.) a péče o ně
5. právní a odborné poradenství, bezprostředně související s výše uvedenými aktivitami

Opatření 1.2. Péče o venkovskou krajinu

Aktivity:

1. obnova původních krajinotvorných prvků (zalesnění, deregulace toků, remízky, aleje, rybníky, tůňe, travní porosty)
2. šetrná údržba krajiny (pastva, kosení luk, kosení meziřadí u alejí apod.)
3. obnova historických a zaniklých stezek a cest

4. obnova, budování a ochrana drobných staveb v krajině (křížky, kapličky, zídky, studánky, lavičky, odpočívadla apod.)
5. zpracování strategických, výzkumných, analytických a rozvojových dokumentů a studií, vztahujících se k výše uvedeným aktivitám, poradenství v této oblasti
6. budování suchých poldrů a dalších protipovodňových opatření
7. čištění a revitalizace malých vodních toků.
8. osvěta v oblasti protipovodňových opatření a hospodaření s vodou v krajině
9. revitalizace rybníků a vodních nádrží

Opatření 1.3. Péče o historické, architektonické a technické dědictví

Aktivity:

1. záchrana, obnova, úpravy a využívání movitých i nemovitých objektů (např. nemovitých kulturních a historických památek, sakrálních staveb, hradíšť, vojenských opevnění, montánní stavby, technické památky, obrazy a další historicky cenné předměty, drobné památky v krajině, atd.)
2. záchrana, obnova, úpravy a využívání movitých objektů souvisejících se zpracováním projektové dokumentace, restaurátorských záměrů, stavebně-technických a stavebně-historických průzkumů, studijních a výzkumných prací a další dokumentace, potřebné pro obnovu kulturního, historického, architektonického a technického dědictví regionu

Opatření 1.4. Zapojování veřejnosti do ochrany a péče o dědictví regionu

Aktivity:

1. osvětová, informační a vzdělávací činnost v oblasti ochrany a péče o dědictví regionu
2. motivace veřejnosti k primární i následné svépomocné údržbě dědictví regionu vč. podpory konkrétních aktivit
3. iniciace nových a podpora již existujících občanských aktivit v této oblasti
4. zlepšení komunikace a informovanosti mezi NNO, podnikateli a veřejnou správou v oblasti obnovy dědictví regionu
5. příprava a realizace akcí zapojujících veřejnost do obnovy, ochrany a péče o přírodní, kulturní a historické dědictví regionu (např. workshopy, dobrovolnické tábory - workcampy, veřejné sbírky, přírodní hlídky, apod.)
6. seznamování s dědictvím regionu (např. pomocí informačních a vzdělávacích materiálů, publikací, průvodců, naučných stezek, expozic a muzeí, akcí pro veřejnost, soutěží, odborných seminářů, jiných inovativních forem interpretace apod.) vč. potřebných doprovodných investic (např. rekonstrukce budovy muzea apod.)
7. studijní a výzkumné práce a další aktivity mapujících historický, kulturní a přírodní vývoj regionu (např. paměť obyvatel, vývoj krajiny, historické rešerše apod.), komplectace, archivace a využití jejich výstupů

Priorita č.2.: Cestovní ruch

Opatření 2.1. Venkovský cestovní ruch

Aktivity:

1. výstavba, rekonstrukce, modernizace a vybavení ubytovacích (včetně tábořišť a kempů) a stravovacích zařízení
2. budování, obnova a vybavení dalších zařízení, poskytující služby v cestovním ruchu (rekreační sportoviště, půjčovny, úschovny apod.)
3. budování, obnova a rekonstrukce turistických tras a stezek (pěší, cyklistické, hippoturistické, ..) včetně odpočívadel a další způsoby značení v terénu, které usnadní orientaci návštěvníků (např. značení turistických cílů, místní informační systémy, apod.)
4. využití místních atraktivit pro venkovský cestovní ruch a budování doprovodné infrastruktury (parkoviště, přístupové cesty apod.)
5. vznik nových turistických atraktivit (rozhledny, inovativní produkty apod.)
6. zpracování projektové dokumentace a studií pro výše uvedené body včetně marketingových studií, podnikatelských plánů apod.

Opatření 2.2. Propagace Moravského krasu

Aktivity:

1. publikační a propagační činnosti včetně prezentací regionu na regionálních, národních i mezinárodních akcích (veletrhy, výstavy, semináře) včetně překladů a tlumočení
2. tvorba a propagace turistických produktů a integrované nabídky služeb cestovního ruchu
3. rozvoj průvodcovských služeb
4. vytváření komunikačních a marketingových strategií a koncepcí a posilování regionálních značek původu a kvality

Opatření 2.3. Informační a návštěvnická centra

Aktivity:

1. vybudování, rekonstrukce a vybavení informačních a návštěvnických center a míst spolupráce a prezentace informačních center na regionální, národní a mezinárodní úrovni
2. projektové dokumentace a studie k zřízení, rekonstrukci či činnosti návštěvnických center

Priorita č.3. Ekonomika

Opatření 3.1. Rozvoj malých a středních podniků

Aktivity:

1. obnova a zřízení nových ploch a prostor pro podnikatelské činnosti.
2. školení a výchova kvalitních zaměstnanců a podnikatelů, podpora školení a vzdělávání v nových směrech podnikání na venkově

Opatření 3.2. Diverzifikace činností zemědělských subjektů

Aktivity:

1. nákup strojního vybavení pro diverzifikace činnosti zemědělských subjektů
2. výstavba a rekonstrukce hospodářských budov pro diverzifikaci činnosti zemědělských subjektů
3. regenerace a zakládání sadů a plantáží, ovocnářství
4. rozvoj agroturistiky
5. vznik, vybudování a vybavení konzultačních a poradenských center pro zemědělské subjekty

Opatření 3.3. Výroba, prodej a propagace regionálních produktů

Aktivity:

1. výstavba, rekonstrukce a vybavení drobných výroben a podpora zpracování místních produktů (zavádění povinných hygienických standardů)
2. zřizování a vybavení prodejen místních produktů a podpora přímého prodeje
3. zpracování projektových dokumentací, marketingových studií, podnikatelských plánů a analýz legislativních předpisů v souvislosti s místními produkty a službami a účast na vytváření podmínek pro jejich vznik
4. propagace, inzerce a reklama místních produktů a služeb na regionální, národní i mezinárodní úrovni včetně účasti na prezentačních akcích a jejich pořádání (veletrhy, výstavy, ochutnávky, semináře, ...) včetně překladů a tlumočení
5. marketingové známky, ochranné známky a průmyslové vzory
6. soutěže místních výrobků a služeb.

Opatření 3.4. Rozvoj tradičních řemesel a drobného podnikání

Aktivity:

1. výstavba, rekonstrukce a vybavení řemeslných výroben a provozoven služeb včetně projektových dokumentací
2. vzdělávání drobných podnikatelů a řemeslníků a přenos zkušeností a znalostí
3. zpracování projektových dokumentací, marketingových studií, podnikatelských plánů a analýz legislativních předpisů v souvislosti s rozvojem tradičních řemesel a drobného podnikání a účast na vytváření podmínek pro jeho rozvoj
4. vznik, vybudování a vybavení konzultačních a poradenských center pro drobné podnikatele
5. obnova a rozvoj tradic jako možnost pro další ekonomický rozvoj

Priorita č.4. Životní prostředí

Opatření 4.1. Šetrné nakládání a hospodaření s odpady, energií a vodou

Aktivity:

1. aktivity směřující ke kvalitnímu a účinnému třídění odpadů, odstraňování nebezpečných odpadů a likvidaci nepovolených skládek
2. likvidace a využívání bioodpadu
3. stavební či technické úpravy vedoucí k úspoře energie (zateplení budov, výměna oken, regulace topných systémů, ..)
4. výstavba, rekonstrukce a modernizace čističek odpadních vod
5. výstavba, rekonstrukce a modernizace zařízení zásobování pitnou vodou drobného rozsahu
6. zpracování projektové dokumentace a studií k výše uvedeným bodům

Opatření 4.2. Využívání alternativních zdrojů energie

Aktivity:

1. propagace alternativních zdrojů energie formou příkladů

2. podpora pěstování a zpracování energetických plodin včetně pořizování strojního vybavení
3. modernizace malých vodních elektráren
4. využívání alternativních zdrojů energie
5. zpracování studií a projektových dokumentací

Opatření 4.3. Prevence znečišťování životního prostředí

Aktivity:

1. projekty vedoucí ke snižování emisí do ovzduší
2. přechod na ekologicky šetrné topné systémy
3. snižování ekologické zátěže provozu
4. rozvoj ekologického zemědělství, pěstování netradičních a méně známých plodin, rostlin a plemen zvířat
5. ekologicky šetrné technologie v lesích a certifikace lesů
6. výroba dřevostaveb a výroba nábytku a dalších produktů z místních surovin.

Opatření 4.4. Technická infrastruktura

Aktivity:

1. příprava projektové dokumentace na budování a obnovu technické infrastruktury obcí
2. koordinace a vytváření sdružení obcí za účelem budování a obnovy technické infrastruktury, hlavně ČOV a dalších zařízení, hledání nových přístupů, nových technologií, odborného a přijatelného řešení
3. opravy, obnova a budování autobusových zastávek, úpravy jejich okolí včetně zeleně
4. pořizování dopravních prostředků pro regionální aktivity
5. pořizování strojního vybavení pro údržbu komunikací
6. zpracování studií řešení dopravní dostupnosti, obslužnosti a bezpečnosti

Opatření 4.5. Vzdělávání, informovanost, výchova a zapojování veřejnosti v oblasti životního prostředí

Aktivity:

1. propagace, vzdělávání, informační a publikační činnost v oblasti životního prostředí
2. ekologické aktivity škol včetně vybudování, oprav, nákupu nebo pronájmu potřebného vybavení
3. dobrovolnické aktivity se zaměřením na životní prostředí (výsadba stromů, likvidace nepovolených skládek, revitalizace vodních toků apod.)
4. vznik a činnost informačních center v oblasti životního prostředí
5. rozvoj aktivit souvisejících s MA 21

Priorita č.5.:Lidé

Opatření 5.1. Sport, kultura a spolky

Aktivity:

1. rekonstrukce kulturních, společenských a sportovních zařízení včetně zpracování projektové dokumentace vybavení kulturních, společenských a sportovních zařízení a kluboven
2. pořádání a propagace kulturních, společenských a sportovních akcí
3. vytváření zázemí pro pořádání kulturních, společenských a kulturních akcí regionálního charakteru
4. zajištění centrálního servisu pro pořadatele kulturních a sportovních akcí (půjčení pódia, ozvučení, pomoc s účetnictvím apod.)
5. další vzdělávání pro dospělé a seniory (internet pro seniory, videokavárna, vzdělávání třetího věku apod.)
6. poradenství a pomoc při zakládání spolků
7. setkávání spolků a výměny zkušeností
8. mimoškolní aktivity dětí a mládeže (vzdělávání lektorů, vybavení), iniciativy dětí a mládeže (dětský parlament, podpora klubové činnosti)
9. činnost mateřských center
10. otevřenosti škol a jejich využívání pro mimoškolní aktivity
11. informovanost o činnostech NNO a o dobrovolnictví pro ZŠ a SŠ
12. akce obnovující či zakládající tradice pro širokou veřejnost
13. dokumentace místní kultury a pamětníků
14. kurzy řemesel, lidových zvyků a umění
15. centrální koordinace akcí
16. burza partnerství, prezentace konkrétních příkladů úspěšných či zajímavých akcí

Opatření 5.2. Zapojení sociálně znevýhodněných do života v regionu

Aktivity:

1. snižování počtu dlouhodobě nezaměstnaných v regionu a zvyšování možnosti jejich uplatnění na trhu práce
2. opravy, budování a vybavení zařízení poskytujících sociální služby (krizová centra,

- mateřská centra, nouzové byty, stacionáře, domy s pečovatelskou službou, zařízení pro handicapované, útulky pro zvířata, ..)
3. činnost a rozvoj organizací, zabývajících se sociální problematikou
 4. aktivity, umožňující rovný přístup sociálně znevýhodněným osobám a jejich zapojení do běžného života (bezbariérové přístupy, sociální koordinátoři apod.)
 5. zvýšení informovanosti, osvěty a prevence v sociální problematice

Priorita 6. Partnerství

Opatření 6.1. Realizace strategie na principech místního partnerství

Aktivity:

1. vyhledávání a konzultace projektových záměrů, příprava a iniciace projektů (přispívajících k realizaci ISÚ)
2. vyhledávání možností financování realizace ISÚ
3. administrativní a odborné zajištění realizace ISÚ
4. prezentace příkladů dobré praxe a přenos zkušeností

Opatření 6.2. Rozvoj místního partnerství a budování kapacit

Aktivity:

1. vyhledávání, efektivní využívání a rozvoj lidského potenciálu (schopností aktivních jednotlivců i organizací) a zapojování veřejnosti do realizace ISÚ
2. propojování a koordinace dílčích aktivit (přispívajících k realizaci ISÚ)
3. informování o místní akční skupině, její činnosti a členech, seznamování veřejnosti s ISÚ
4. posilování vztahu obyvatel k regionu Moravského krasu

Opatření 6.3. Přenos zkušeností a regionální a mezinárodní spolupráce

Aktivity:

1. přenos zkušeností s vytvářením místního partnerství, přípravou a realizací projektů
2. spolupráce v rámci sítě místních akčních skupin a dalších střešních organizací na všech úrovních
3. výměna expertů

Opatření 6.4. Projektová spolupráce

Aktivity:

1. realizace projektů spolupráce a zrcadlových projektů
2. aktivní vyhledávání nových partnerů

6.2. Způsob dosahování cílů a priorit ISÚ

Naplnění cílů a priorit bude MAS Moravský kras dosahovat prostřednictvím:

- a) projektů místních subjektů, podporovaných v rámci vyhlášení výzev podle pravidel programu LEADER a v souladu s pravidly Programu rozvoje venkova 2007-2013.
- b) realizací vlastních projektů v oblasti vzdělávání, animace území, posilování místních kapacit tak, aby v území vznikl dostatek kvalitně připravených projektů.
- c) realizací dalších rozvojových projektů MASMK v oblasti cestovního ruchu, obnovitelných zdrojů energie, rozvoje venkova, péči o dědictví apod. Součástí těchto aktivit budou i projekty spolupráce, v rámci partnerství „Moravská brána do Evropy“ a partnerství s LGD Dolina Baryczy.
- d) systematickým propojováním souvisejících, dosud izolovaných aktivit a projektů v území, podporou vzniku nových partnerství, řetězců a projektů spolupráce. Tyto cesty přispějí v dlouhodobé perspektivě k maximální aktivizaci vnitřních zdrojů Moravského krasu.

Smyslem rozvíjení metody LEADER, kterou MAS Moravský kras uplatňuje už od roku 2006, je podpořit životaschopné trendy a subjekty tak, aby po ukončení podpory z Programu rozvoje venkova po roce 2013 fungovaly nezávisle na vnějším financování a staly se základnou pro další rozvoj území.

Zároveň je prioritou maximální účast místních subjektů na formulaci strategie, monitoringu a evaluaci a z nich vyplývajících úprav strategie a na výběru rozvojových projektů k podpoře tak, aby strategie byla „místním vlastnictvím“ - aby byla dílem vyspělých a odpovědných místních partnerů.

Globálním cílem Moravského krasu je využití a zhodnocení roztroušeného potenciálu pro cestovní ruch a podnikání, který Moravský kras nabízí pro rozvoj celého území.

V rámci národní i mezinárodní spolupráce je cílem rozvinutá schopnost přijímat a sdílet podněty z podobných venkovských území, která přispěje ke zvýšení stability založené na vlastních kapacitách.

Rozvojová strategie se opírá o všechny tři principy udržitelného rozvoje:

Ekonomická udržitelnost	Environmentální a kulturní udržitelnost	Sociální udržitelnost
<p>MASMK podporuje rozvoj podnikání založeného především na místních zdrojích s důrazem na ekologickou šetrnost a rozvoj sociálního podnikání, zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zakládání a rozvoj inovativních podniků • rozvoj výroby a služeb pro místní obyvatele • vznik nových turistických produktů • vznik nových pracovních míst (se speciálním zaměřením na ženy a mladé lidi) • rozvoj odbytových možností • tematické vzdělávací akce na všech úrovních 	<p>MASMK podporuje péči o přírodní, kulturní a historické dědictví, především cestou:</p> <ul style="list-style-type: none"> • posilování identity venkovské oblasti a image regionu • péče o přírodní a kulturní hodnoty, využívání místního přírodního, historického a kulturního dědictví s důrazem na jeho ochranu • posilování místní ekonomiky, úspory energie a využívání obnovitelných zdrojů energie. 	<p>MASMK podporuje zlepšování organizace venkovské společnosti, rozvíjí schopnosti vytvářet sociální sítě a vstupovat do nich především tak, že podporuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zvyšování kvality života • posilování spolupráce, síťování, integrace • nové cesty a způsoby spolupráce

ISÚ zpracovala MASMK participativním způsobem, prošla připomínkováním v obcích regionu (s účastí veřejnosti, podnikatelů, zástupců veřejného sektoru a NNO) od června 2006 do května 2007 a je publikována na www.spolekmoravskykras.cz

Vize rozvoje MAS Moravský kras:

Moravský kras je venkovskou oblastí, kde podnikání vytváří nové pracovní místa a příležitosti pro místní obyvatele a nepoškozuje přírodní, kulturní a historické dědictví. Zemědělství se podílí na péči o kulturní krajinu. Kvalitní infrastruktura vytváří podmínky pro veškeré aktivity. Jedinečné přírodní, kulturní a historické dědictví se kreativně využívá ve prospěch udržitelného rozvoje. V regionu se využívají obnovitelné zdroje energie a udržuje a obnovuje se kulturně-historická identita a tradice za podpory místních obyvatel.

Globální cíl integrované strategie:

Využití a zhodnocení roztroušeného potenciálu pro cestovní ruch a podnikání, který Moravský kras nabízí pro rozvoj celého území MAS Moravský kras o.s.

„Jeskyňě pro Moravský kras - Moravský kras pro jeskyňě“

ISU MASMK je zaměřena na udržitelný rozvoj Moravského krasu, s vyrovnanou podporou veřejného i soukromého sektoru. Cíl SPL je totožný s cílem ISÚ.

Očekáváme, že v období 2007-2013 přinese její realizace:

- posílení místního sociálního kapitálu,
- zvýšení příjmů místních výrobců a poskytovatelů služeb,
- zvýšení životní úrovně obyvatel,
- zvýšení kapacit místních subjektů k aktivnímu podílu na řízení na místní úrovni,
- posilování soukromých (podnikatelských a občanských) partnerů v místním partnerství, zlepšování jejich schopnosti komunikovat s veřejnou správou a podílet se na plánování a rozhodování,
- vznik nových organizací a institucí, které budou rozvíjet další obory a aktivity (např. rozvojová agentura pro oblast podnikání, inomingová cestovní agentura, provozovatel společné zpracovatelské kapacity pro místní produkci potravin apod.).

6.3. Zapojení inovačních prvků

V území dosud převládají individuální řešení - projekty jednotlivých obcí a dalších subjektů, bez výraznějšího vztahu ke strategickým cílům. ISÚ MASMK zformulovala cíle, které jsou založeny na potenciálu území, a hledá k jejich dosažení cesty, které posilují vnitřní kapacity, inovativním způsobem přinášejí nové technologie a metody práce a propojují dosud izolovaná řešení. Jde především o tyto inovační prvky:

a) Spolupráce - vznik nových výrobních řetězců nebo nových řetězců výroba - odbyt - spotřeba

Analýza území konstatovala jako jeden z nejvýznamnějších nedostatků chybějící výrobní kapacity pro zvýšení přidané hodnoty místní produkce. Strategie MASMK je proto od počátku zaměřena na tuto prioritu.

MASMK podporuje především projekty, které zlepšují podmínky pro zpracování místní produkce, spolupráci výrobců s cílem zlepšit možnosti zpracování (např. spolupráce s výzkumnými pracovišti a vývojem, společné zpracovatelské kapacity pro maso z místních chovů ovcí).

Jako inovativní projekty budou podporovány ty, které přispějí ke vzniku nových vazeb - dlouhodobé spolupráce výrobců se službami (např. výrobce potravin - služby v oblasti ubytování a stravování nebo místní obchod) a k maximálnímu zkrácení cesty od výrobce ke spotřebiteli (např. vybavení výrobce potravin technologiemi tak, aby mohl zásobovat obchody nebo přímo spotřebitele).

Přínosy:

- Zvýšení příjmů místních výrobců (zvýšení přidané hodnoty, rozšíření trhu)
- Zvýšení kvality, především u potravin (místní zpracování a místní spotřeba eliminuje konzervanty)
- Zvýšení stability místní ekonomiky (menší závislost na velkých zpracovatelských řetězcích)

Udržitelnost:

- Během období 2007-2013 budou vytvořeny podmínky pro stabilní fungování podniků v dalším období.

b) Spolupráce v cestovním ruchu

Největší slabinou Moravského krasu jako turistické destinace je absence produktově orientovaného přístupu k cestovnímu ruchu. Jednotlivé obce se poměrně nákladně propagují, přičemž je zřejmé, že potenciální zákazníci nejsou oslovováni nabídkou Moravského krasu samotného se všemi jeho atrakcemi.

Prezentace ve spolupráci s ostatními subjekty veřejného sektoru majícími v náplni činnost v oblasti cestovního ruchu (Centrála cestovního ruchu ČR, Okresní hospodářská komora) nefunguje. Pro Moravský kras je charakteristická cykloturistika. Existuje síť cyklostezek, ale zatím neexistují vazby na doprovodní projekty, realizace záleží na obcích a jejich schopnosti sdružení investic. Pro Moravský kras neexistuje strategie rozvoje turistiky, ač cestovní ruch by mohl být jedním z nosných pilířů rozvoje ekonomiky regionu. Region postrádá ubytovací kapacity, jednotný a přehledný informační systém, nerozvíjí dostatečně možnosti zimní rekreace.

Jako inovativní budou podporovány projekty které propojují nabídky několika subjektů a orientují se na dosud neprezentované dědictví Moravského krasu.

Přínosy:

- Zvýšení příjmů poskytovatelů služeb v cestovním ruchu (zvýšení přidané hodnoty, rozšíření trhu)
- Zvýšení kvality poskytovaných služeb (zvýšení nabídky a nové produkty které v Moravském krasu chybí)
- Zvýšení spolupráce všech subjektů v cestovním ruchu, vznik společného destinačního managementu.

Udržitelnost:

- Během období 2007-2013 budou vytvořeny podmínky pro stabilní fungování nových produktů a služeb v cestovním ruchu v dalším období.

c) Rozvíjení značení místních produktů - zvyšování kvality místních výrobků

S využitím regionálních grantů a ve spolupráci s místními partnery vznikla značka Moravský kras - regionální produkt®. Specifické značka bude v Moravském krasu vytvořena pro služby (turistické, gastronomické, sportovní apod.).

Výrobci budou moci získat prostředky na investice, které jim umožní dosáhnout standardů pro udělení značky a využívat společné propagace ke zvyšování odbytu. Podporovány budou i projekty, které umožní výrobcům s místní produkcí dosáhnout na nové trhy, nebo které přispějí ke vzniku nových trhů.

Přínosy:

- Vznik nových produktů v oblasti výroby i služeb
- Zvýšení kvality výrobků a služeb s cílem dosáhnout udělení značky
- Vznik nových odbytových příležitostí

Udržitelnost:

- Během období 2007-2013 budou vytvořeny podmínky pro stabilní fungování podniků v dalším období. Místní značka bude využívána v marketingu území a bude zvyšovat zájem o výrobky a služby (poptávku).

d) Zapořádání veřejnosti do plánování rozvojových záměrů

V letech 2006-2007 bylo modelově vyzkoušeno několik nadstandardních procesů zapojování veřejnosti do plánování a rozhodování v rámci projektů realizovaných MASMK a jejími partnery (tvorba vize komunity, interpretace místního dědictví, akční plánování, komunitního plánování, MASMK se přihlásila k principům Místní Agendy 21, Mikroregion Dražanská vrchovina se stal členem Národní sítě zdravých měst).

Rozvoj metodou LEADER je příležitostí využít zkušenosti lidí z těchto procesů, rozšířit je o novou zkušenosti z účastí místních partnerů na rozhodování ve statutárních orgánech MASMK a dále posilovat vědomí významu participace na udržitelném rozvoji území.

Důvěru ve vlastní kapacity považujeme za nezbytný předpoklad odpovědného rozhodování a konání ve prospěch Moravského krasu. Zároveň jsme schopni profesionálně uplatňovat metody participativního plánování. Mezi členy MASMK jsou vyškoleni lektori těchto metod (Ing. Petr Revenda a Ing. Stanislav Kutáček) a zkušenosti facilitátoři (Ing. Jiří Zígal, RNDr. Dáša Zouharová).

Přínosy:

- Ověření netradičních přístupů k zapojování veřejnosti do plánovacích a rozhodovacích procesů v území
- Posílení účasti veřejnosti na rozvoji území

Udržitelnost:

- je zajištěna stabilizací MASMK jako NNO s profesionálním vedením a různorodými zdroji financování. Takto fungující organizace se v území stane dynamickým rozvojovým prvkem.

e) Vzdělávání zaměřené na potřeby území

Ve spolupráci s Regionální agrární komorou Jihomoravského kraje budou připraveny inovativní vzdělávací programy (Vzdělávání podnikatelů v zemědělství, lesnictví a potravinářství na modelových lokalitách a Na venkově pro venkov, zaměřené především na farmáře a poskytovatele služeb v agroturistice. Ve spolupráci s mateřskými centry vzniknou speciální kurzy zaměřené na potřeby žen (podnikání, návrat do zaměstnání apod.).

Přínosy:

- Vzdělávací programy vzniknou na základě místních potřeb a využijí místní odborné kapacity
- Lepší interakce mezi potřebami místních subjektů a nabídkou vzdělávacích programů, zvýšení kvality vzdělávání ve venkovské oblasti

Udržitelnost:

- je zajištěna fungováním MASMK a RAK JMK jako subjektů zajišťujících vzdělávání v regionu.

7. Partnerství MAS**7.1. Historie MAS****7.1.a) Vznik a vývoj místního partnerství**

MASK vznikla usnesením ustavující valné hromady 2. 5. 2006. Ministerstvo vnitra zaregistrovalo stanovy občanského sdružení dne 5. 4. 2006.

Místní partnerství vzniklo na základě dlouhodobé komunikace soukromých a veřejných subjektů. Začátky této komunikace lze datovat koncem roku 2005, kdy se z podnětu a s organizačním přispěním ZO ČSOP Ponikva a Spolku pro rozvoj venkova Moravský kras začaly probíhat první neformální diskuze o možnosti spolupráce všech sektorů v Moravském krasu.

V dubnu 2006 vyvrcholila neformální komunikace veřejných a soukromých subjektů vznikem právnické osoby - občanského sdružení MASMK. K členství ve sdružení byli pozváni občané, podnikatelé, členové a pracovníci neziskových organizací, zástupci veřejné správy formou širokého oslovení jak přímo (dopisy, osobní oslovení přípravným výborem), tak prostřednictvím inzerce a sdělovacích prostředků.

MASK je otevřené občanské sdružení, jehož členy se může na základě souhlasu s cíli sdružení a uhrazení členských příspěvků stát každý, kdo v území žije nebo podniká.

Valná hromada MASMK schválila stanovy a další organizační dokumenty občanského sdružení, poprvé zvolila programový výbor a kontrolní a výběrovou komisi.

MASK už v čase svého vzniku deklarovala, že se chce podílet na všestranném rozvoji území, kromě programu LEADER proto realizovala i další vlastní projekty financované z různých zdrojů. Pozitivní zkušenosti a výsledky realizovaných projektů vedly k zájmu o členství v MASMK. Na podzim v roce 2006 přistoupil mikroregion Časnýř, v dubnu 2007 mikroregion Drahanská vrchovina, a v červnu Protivanovsko a Černoohorsko.

7.1.b) Oslovování partnerů a veřejnosti

MASK vznikla z podnětu skupiny podnikatelů (ZEMSPOL a.s. Sloup, Eva a Jan Sedlákoví, Eva a Jiří Zígalovi, Agris Jedovnice s.r.o., Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny) a neziskových organizací (ZO ČSOP Ponikva, Sdružení Renesance krajiny, OS Veselická kaplička, Česká speleologická společnost, Sdružení Horní mlýn Křtiny) od počátku v něm aktivnější roli hrál soukromý sektor, zejména zemědělci. Tomu odpovídá silnější zastoupení soukromého sektoru mezi členy i ve statutárních orgánech sdružení.

Na konci roku 2007 byly aktivity MASMK představeny zastupitelstvům všech obcí a všechna zastupitelstva vyslovila souhlas s působením MASMK na území obcí. Zároveň došlo k oživení zájmu obcí o aktivity MASMK. Veřejný sektor v MASMK zastupují kromě 5 dobrovolných svazků obcí i vzdělávací instituce (Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny a základní školy).

V současnosti jsou členové a partneři oslovováni prostřednictvím webu www.spolekmoravskykras.cz, rozesíláním elektronického zpravodaje a vydáváním pololetních novin Doma v Moravském krasu.

7.2. Zapojení partnerů do přípravy ISÚ

Zapojení partnerů do zpracování a projednání ISÚ:

Veřejný sektor:

1. Individuální konzultace k analytické a návrhové části během období 2006-2007
2. Prezentace návrhu a pracovní verze pro jednání mikroregionů
3. Aktivní účast zástupce veřejné správy v programovém výboru a konzultace k projektovým záměrům obcí

Soukromý sektor:

1. Individuální konzultace k analytické a návrhové části během období 2006-2007

2. Prezentace návrhu a pracovní části na 18 jednáních v období květen 2006-červen 2007.
3. Aktivní účast zástupců soukromého sektoru v programovém výboru a konzultace k projektovým záměrům podnikatelů a zemědělců, NNO
4. Jednání pracovních skupin pro místní produkty, cestovní ruch, zemědělci, mládež a ženy a diskuse o konkrétních námětech pro období 2007 - 2013
5. Spolupráce s podnikatelskými subjekty v regionu, sdruženími (Okresní agrární komora Blansko, Regionální agrární komora Jihomoravského kraje), spolupořádání akcí (např. Brněnský biojarmark, Okresní dožínky ve Vískách apod.), mapování potřeb a záměrů, diskuse o prioritách ISÚ.

Vzhledem k dobrým zkušenostem se spoluprací a k tomu, že struktura partnerství je zakotvena ve statutárních dokumentech MASMK, předpokládáme v budoucnu rozvoj spolupráce a prohloubení partnerských vztahů mezi veřejným a soukromým sektorem.

Předpoklady se opírají o dosavadní zkušenosti spojené s realizací projektů značení místních produktů, úspor energie a hlavně projektů na rozvoj cestovního ruchu, což potvrzuje základní vize, se kterými se zakládala MASMK:

1. LEADER jako program
2. LEADER jako metoda
3. LEADER jako rozvojová agentura Moravského krasu

7.3. Vztah k obyvatelstvu

MAS Moravský kras od svého vzniku oslovuje nejširší vrstvu obyvatel informuje o svých aktivitách a cílech a zapojuje do činnosti sdružení co nejvíce občanů. Členství v MASMK je otevřené jak pro jednotlivce, tak pro zástupce organizací a institucí a podle stanov má každý člen právo být volen do statutárních orgánů, tzn. aktivně ovlivňovat činnosti sdružení.

ISÚ je založena na zmapovaných potřebách obyvatel obcí. Toto mapování probíhalo během 3 let působení MASMK a během realizace projektů Síť informačních a vzdělávacích center v CHKO ČR, Síť EVVO Jihomoravského kraje, Implementace MA 21 v regionu Moravského krasu a při realizaci vlastních projektů MASMK zaměřených na podporu místní produkce a vytváření příležitostí pro setkávání obyvatel (ve spolupráci s Mendelovou zemědělskou a lesnickou univerzitou v Brně Školním lesním podnikem Masarykův les Křtiny MZLU, RAK JMK a Rychtou Krásensko).

Projektové náměty získané při mapování potřeb obyvatel obcí:

Ježkovice

- dětské hřiště - jedná se o vybudování včetně vybavení pomůckami využitelnými pro děti předškolního a školního věku
- vybudování víceúčelového hřiště s umělým povrchem včetně osvětlení vybavení sokolovny - nábytek - stoly 30 ks, židle 150 ks
- internetová klubovna v prostorách sokolovny - vybavení stoly pod počítače, židle, počítače 5 ks
- vybavení sokolovny sportovním nářadím (rotopedy, stroje pro posilování, stůl na pingpong, vybavení na florbal včetně holí, žíněnky, bradla, stůl na kulečnick....)
- zřízení klubu pro seniory včetně vybavení
- úprava zeleně v okolí hřbitova
- úprava zeleně u krbu
- zřízení zastřešené pergoly u fotbalového hřiště s víceúčelovým využitím komplexní rekonstrukce kabin u hřiště včetně vybavení

Buková

- Pořízení Územního plánu obce Buková.
- Příprava stavebních parcel a jejich zasítování.
- Vybudování nového hřiště včetně sociálního zařízení.
- Rekonstrukce a úprava kulturního domu.
- Výstavba větrných elektráren.
- Rekonstrukce bývalé moštárny a jeho přestavba na turistickou ubytovnu, případně na byty.
- Oprava chodníků, obecních cest a obnova centra Bukové.
- Rekonstrukce vodní nádrže.
- Nákup traktoru s vyžínací technikou.

Rájec-Jestřebí

- Rekonstrukce lesní cesty Karolín-Rájec
- Společenská místnost Karolín - jedná se o půdňi vestavbu se sociálním vybavením

• Hřiště Holešín - vybudování sportovního a oddechového areálu v Holešíně.
• Vodovod Rájec - rekonstrukce vodovodu v nejstarší zástavbě v ulici V Úzkých.
• Přístavba hasičské zbrojnice Jestřebí
• Dětské hřiště Rájec
• Oprava místní komunikace Na Hradisku Rájec
• Zakoupení techniky pro údržbu zelených ploch (pojízdná sekačka)

Protivanov

• obnova místních komunikací a zpomalovací prahy v lokalitě Bardon, Křivda
• chodníky v horní části obce kolem vozovky 150/II – příchod ke škole
• úprava veřejného prostranství – centrum obce , náměstí
• víceúčelové hřiště v areálu základní školy
• obnova místního rozhlasu
• parkové úpravy centra obce + technika na údržbu
• územní plán
• vybudování dětského hřiště u mateřské školy
• stavební úpravy základní školy- zateplení, rekonstrukce vytápění, el, rozvodů a
• osvětlení
• stavební úpravy mateřské školy – sedlová střecha, zateplení , rekonstrukce rozvodů vody
• rekonstrukce budovy Hasičské zbrojnice
• oprava venkovních omítek kostel
• zpracování projektové a technické dokumentace na opravu fary
• oprava budovy fary
• rozšíření / rekonstrukce/ ICT centra a knihovny

Drahany

• turistická ubytovna (modernizace vybavení, vybudování dětského hřiště(koutku), půjčovna sportovních potřeb, ohřev teplé užitkové vody pomocí solárních systémů
• obnova místních komunikací
• stavební výdaje na obnovu veřejných prostranství obce – okolí kostela sv. J.Křtitele
• obnova veřejného osvětlení, venkovní mobiliář
• nákup techniky pro údržbu zeleně – zahradní traktor, štěpkovač
• stavební výdaje na zpevnění ploch a pokládka zpevněných povrchů – parkoviště u místního hřbitova, parkoviště u kulturního domu, přístupová bezbariérová cesta do kostela sv.J.Křtitele
• vypracování územního plánu
• stavební výdaje na stavební obnovu – modernizace kulturního domu (vytápění, sociální zařízení, zázemí)
• víceúčelové sportovně-společenské centrum

Eva Sedláková

• úprava a zpevnění manipulační plochy u stájí s chovem koz cca 110-130 tis.
• výstavba dřevěné kolny pro uskladnění píce /seník/ cca 150 - 200 tis.
• výměna starého typu pasteru za nový/ zvýšení přidané hodnoty / cca 300 tis.

Otinoves

• rekonstrukci objektu obecního skladu s tím, že část objektu by byla využita na novou obecní knihovnu (současná knihovna prostorově nevyhovuje zájmu občanů) rekonstrukce
• oplocení dětského hřiště u MŠ
• vybudování dětského hřiště u MŠ (prolézačky, pískoviště, houpačky atd).
• rekonstrukce klubové místnosti v budově místní TJ (nové podlahy, nové vytápění, oprava omítek, nákup nábytku)
• terénní úpravy prostoru pod hrází Horního rybníku (zatravnění výtoku vod z požeráku, zarovnění terénních nerovností, vytvoření odpočívky pro návštěvníky, cykloturisty a místní občany, vysázení okrasných dřevin).
• rekonstrukce obecního osvětlení.

Krasová

- Výstavba inženýrských sítí/vodovod,hloubková oddílná kanalizace,povrchová kanalizace,komunikace/ pro zástavbu rodinných domů.
- Rekonstrukce místních komunikací včetně návsi a parkových ploch a napojení těchto komunikací na turistické trasy Moravského krasu.
- Celková rekonstrukce budovy obecního úřadu,součástí budovy je zvonička, hasičská zbrojnice,knihovna,mateřská škola a při rekonstrukci vzniknou prostory pro dětský klub,síň tradic,internetový klub a klub pro seniory
- Vybudování odpočinkových zón na turistických stezkách
- Rekonstrukce dětského hřiště pro potřeby MŠ
- Rekonstrukce " Výletišť"-zde se pořádá setkání s občany,kulturní akce jako je pálení čarodějnic,hodové slavnosti a v tomto prostoru odpočívá mnoho turistů,kteří prochází Moravským krasem
- Vybudování dětského koutku ve sportovním areálu.

KOJÁL Krásensko, družstvo

- stavby a technologie v živočišné výrobě
- stavby a technologie v rostlinné výrobě
- technologie sušení pro obiloviny a olejniny*
- nezbytné zázemí stavby (manipulační plochy, související technické a sociální zázemí)

Holštejn

- Územní plán
- Kanalizace a ČOV
- Oprava a dobudování sportovního areálu (hřiště, kurty, zázemí)
- Přístřesek na odkládání kol na trase cyklostezky
- Oprava budovy obchodu
- Oprava kulturního domu
- Sběrný dvůr na odpady.

Vilémovice

- Oprava místních komunikací - zlepšení dopravní infrastruktury
- Vybudování technické infrastruktury pro výstavbu RD
- Rekonstrukce vodovodního řádu
- Přístavba a nástavba tělocvičny obecního domu
- Pořízení změny územního plánu z důvodu rozšíření ploch bydlení
- Nákup techniky na údržbu MK, veřejné zeleně, sportovišť a veřejných ploch.
- Pěší trasa od cyklostezky do obce s propojením významných míst okolí
- Náves pod Macochou – oživení návsi, navrácení její funkčnosti posílením komunitního života v obci
- Zkvalitnění kulturního zázemí v obci
- Udržení a zlepšení stálé výstavní expozice – speleomuzea + zřízení IC
- Obnova lesa umělou výsadbou na plochách po kalamitních těžbách včetně přípravy před zalesněním.

MZLU ŠLP

- Obnova studánek a památníčků Lesnického Slavína
- Obnova oplocení arboreta Řícmanice
- Infosystém – 19 informačních tabulí umístěných na vstupu do lesa
- Odstavná parkoviště pro návštěvníky lesa.
- Rozhledny (Zavírák, Chochola, Proklest, Dykovy školky, Šumbera
- Altány (U Buku, U Luže, U Žalmanovy studánky , pod Máchovým pomníkem u památníku J. Wachtla , v zemníku na Kočárové, pod Resslerovou hájenkou, Palouk Brněnka, LC Šumbera, Obora Sokolnice
- Nízkonákladové vyhlídkové body (Skála nad Myší dírou, LC Šumbera, Máchův pomník, Skála „Kapustovka“ v Babicích n./Sv.)

Bousín

- Výměna oken a vstupních dveří budovy obecního úřadu
- Zlepšení tepelně izolačních vlastností venkovní omítky budovy obecního úřadu
- Rekonstrukce střechy budovy obecního úřadu

Šošuvka

- Rozhledna - vyhlídková plošina - na Helišové skále v n. v. 613 m.
- Bufet, WC, soc. zařízení, ubytovna. Zázemí pro lokalitu bývalého lomu, kde je přírodní jezírko /raci, ryby, koupání, skalní stěny/. Jednalo by se o rekonstrukci stávajícího objektu kanceláře a soc. zařízení.
- Oprava cest - cykloturistika. Propojení jednotlivých cílů, přiblížení nebo zdokonalení propojení regionů tří sousedních okresů.
- Oprava požárních nádrží- přebudování na rybníky.
- Nákup traktoru na údržbu MK , sečení trávy, prohrnování sněhu apod.
- Nový územní plán.
- Víceúčelové sportovní hřiště.

Senetářov

- obnova památkového objektu, přilehlé stodoly a zahrady u domu č. 32 – Muzeum tradičního bydlení a perleťářství v Senetářov
- rozšíření stávající expozice

Spešov

- Zbudování a napojení zón pro pěší a cyklisty ve spodní části obce k nově budované rychlostní komunikaci II/374 Blansko –Boskovice (nové chodníky, drobná zeleň, oddychové místo, drobný mobiliář – lavičky a odp.koše aj.)
- Revitalizace sportovního areálu v obci Spešov (dovybavení areálu, zlepšení povrchu na sportovištích, modernizace sociálního zařízení, oprava oplocení, drobná oprava herních prvků aj)

Krásensko

- Mateřská škola Krásensko – oprava a údržba zastřešení
- Meditační zahrada v Krásensku
- Výsadba obecního sadu včetně oplocení, výstavba moštárny
- Obnova malé vodní nádrže Pod Holým vrchem
- Oprava střechy a elektrorozvodů v budově Rychta – kulturní památka
- Oživení návsi v Krásensku
- Zajištění provozuschopnosti SDH Krásensko
- Sluneční kolektory
- Zbudování zázemí sportovního areálu v Krásensku
- Středověký skanzen Krásensko
- Turistická ubytovna
- Zateplení budovy obecního úřadu a hasičské zbrojnice
- Pěší trasa Dřívější Krásensko – Krásensko před zničením
- Zbudování komunikace a oprava chodníků v Krásensku

Račice-Pístovice

- Chodník v Pístovicích u Pazderů
- Rekonstrukce topení v Základní a mateřské škole v Račicích
- Rekonstrukce budovy obecní knihovny a hasičské klubovny
- Víceúčelové hřiště v Pístovicích u rybníka
- Vybudovat dětské hřiště v Račicích
- Účelová komunikace v Račicích na Výhonku
- Parkoviště u autokempu v Pístovicích
- Rekonstrukce hasičské zbrojnice v Račicích

Luleč
<ul style="list-style-type: none"> • Výstavba nového autocampu pro návštěvníky přírodního koupaliště U Libuše“
<ul style="list-style-type: none"> • Oprava polorozpadlé hřbitovní zdi ve, které jsou tři zastavení Křížové cesty a přístupové cesty, kterou lemují zastavení Křížové cesty
<ul style="list-style-type: none"> • Výstavba nového chodníku kolem hlavní silnice Luleč – Nemojany v délce 550 m, pro děti i dospělé, kteří chodí na vlak, autobus a do školy v Nemojanech.
<ul style="list-style-type: none"> • Vybudování 300 m nové kanalizace v části obce kde doposud není.
<ul style="list-style-type: none"> • Oprava polorozpadlé hřbitovní zdi ve, které jsou tři zastavení Křížové cesty.
<ul style="list-style-type: none"> • Výstavba klubovny skautů na mimoškolní využití
<ul style="list-style-type: none"> • Nákup traktoru, pluh na sníh, stroj na posypový materiál, sekačka na trávu, štěpkovač a vlečka 5 t.
<ul style="list-style-type: none"> • Vybudování odpočinkových zón pro rodiče s dětmi (posezení s houpačkami), výsadba nové zeleně, úprava parkovacích ploch, chodníků atd.
<ul style="list-style-type: none"> • Vybudování víceúčelového hřiště u koupaliště pro sportovní využití návštěvníků a místních občanů. Hřiště bude obsahovat sportoviště pro volejbal, nohejbal, tenis malý fotbal atd.
<ul style="list-style-type: none"> • Rekonstrukce a dostavba sokolovny
<ul style="list-style-type: none"> • Vybudování cyklostezky, oprava cest, zpomalovací prahy, chodníky.
<ul style="list-style-type: none"> • Výsadba okrasné zeleně na veřejných prostranstvích.
<ul style="list-style-type: none"> • Víceúčelové sportoviště-Dopravní hřiště
<ul style="list-style-type: none"> • Vybudování naučné stezky-poznávání krás přírody /využití kulturního dědictví památek/.
<ul style="list-style-type: none"> • Rekonstrukce bytového domu Slámovo na centrum volného času

Ruprechtov
<ul style="list-style-type: none"> • Dětské hřiště u Mateřské školy
<ul style="list-style-type: none"> • Rekonstrukce místních komunikací v části obce „Lažánky“
<ul style="list-style-type: none"> • Víceúčelové zařízení - rekonstrukce kotelny a rozvodů
<ul style="list-style-type: none"> • Zpracování návrhu územního plánu obce
<ul style="list-style-type: none"> • Nákup a výsadba zeleně včetně zatravnění v intravilánu obce, pořízení venkovního mobiliáře, navrácení dřevin do krajiny, ošetřování nevyužívaných ploch k zemědělským účelům (přikopy, krajnice, polní cesty, remízky a pod.).
<ul style="list-style-type: none"> • Pro zajištění údržby zeleně a zemědělsky nevyužívaných ploch nákup zahradního traktoru a vhodného typu mulčovače.

Olišany
<ul style="list-style-type: none"> • Bezpečná cesta do obce - Zbudování chodníku pro pěší a cyklisty
<ul style="list-style-type: none"> • Sportovní a kulturní centrum v obci Olšany
<ul style="list-style-type: none"> • Zbudování příjezdové komunikace a inženýrských sítí
<ul style="list-style-type: none"> • Odkanalizování obce Olšany a napojení na ČOV v Habrovanech
<ul style="list-style-type: none"> • Úprava prostoru za víceúčelovou budovou obce
<ul style="list-style-type: none"> • Parkoviště u hřbitova a zpevněná plocha pro stanoviště kontejnerů
<ul style="list-style-type: none"> • Rekonstrukce Pohostinství „U Pštrosa“

Vavřinec
<ul style="list-style-type: none"> • Turistická ubytovna
<ul style="list-style-type: none"> • Informační a školící zařízení
<ul style="list-style-type: none"> • Územní plán obce Vavřinec
<ul style="list-style-type: none"> • Obnova herních prvků na dětském hřišti ve Vavřinci
<ul style="list-style-type: none"> • Nová místní knihovna ve Veselici a klubovna SDH Veselice
<ul style="list-style-type: none"> • Byt správce
<ul style="list-style-type: none"> • Parkoviště u víceúčelové budovy ve Veselici
<ul style="list-style-type: none"> • Parkoviště na Nových Dvorech
<ul style="list-style-type: none"> • Sakrální stavby na území obce Vavřinec
<ul style="list-style-type: none"> • Obnova sakrálních staveb na území obce Vavřinec
<ul style="list-style-type: none"> • Odpočinková místa na pěších trasách

Studnice
<ul style="list-style-type: none"> • Rozhledna

• Opravy sakrálních staveb
• Pěší a lyžařské trasy

Výsledkem mapování je databáze projektových záměrů, která byla během přípravy ISÚ aktualizována formou individuálních konzultací. O svých aktivitách a postupu zpracování ISÚ MAS veřejnost pravidelně a dlouhodobě informuje (zpravodaj MASMK, noviny Doma v Moravském krasu, www.spolekmoravskykras.cz).

Nástroje informování obyvatel Moravského krasu a okolí:

1. Vlastní publikování, www.spolekmoravskykras.cz, tiskoviny (leták, výroční zpráva, tištěné informace o činnosti)
2. Informace zprostředkované médií (tiskové zprávy, autorské články apod.), tiskoviny a internetové stránky obcí, regionální přílohy celostátních deníků (MF Dnes, Právo), regionální deníky
3. Osobní prezentace (na zastupitelstvích obcí, na společných jednání starostů svazku obcí, na valných hromadách svazků obcí)
4. Pořádání akcí pro veřejnost (např. Slavnosti železa v Rudici, Brněnský biojarmark apod.).

7.4. Otevřenost MAS

Jako občanské sdružení je MASMK otevřena všem zájemcům, kteří souhlasí s cíli organizace a splní podmínky dané stanovami. V souladu se záměry programu LEADER je cílem MASMK aktivně vyhledávat všechny subjekty, které se mohou podílet na udržitelném rozvoji území. Nemusí přitom jít jen o členy.

Cílem MASMK není masovost organizace, ale aktivní a motivovaná členská základna. Smyslem činnosti MASMK je zprostředkovat přístup k podpoře zejména těm subjektům, pro které jsou dotační tituly EU a ČR obtížně přístupné, ale jejich aktivity přispívají k naplňování cílů MASMK (např. živnostníci, malé rodinné farmy, školy, aktivní skupiny obyvatel apod.) a jejich podpora a vzájemná komunikace může území přinést významnou přidanou hodnotu v podobě inovativních projektů, sítí a nových vazeb.

Otevřenost MASMK je zakotvena v článku VII. stanov:

Práva a povinnosti členů

1. Členem občanského sdružení může být každá právnická osoba a fyzická osoba starší 18-ti let, která se ztotožňuje s cílem činnosti sdružení.

8. Zkušenosti a spolupráce

8.1. Zkušenosti

V roce 2007 vznikla značka místní produkce **Moravský kras - regionální produkt®**. Tato značka znamená, že výrobky prošly přísným procesem certifikace, který zákazníkovi garantuje jejich skutečný původ v Moravském krasu a okolí.

Značku uděluje MASMK řemeslným výrobkům, zemědělským a přírodním produktům. Značení místních výrobků je jednou z možností, jak spojit ochranu přírody s hospodařením člověka.

Cílem značení je zviditelnit region Moravského krasu a pomoci zdejším výrobcům. Značka usnadní orientaci zákazníkům – a to jak turistům, kteří si chtějí odvézt skutečně pravý suvenýr z Moravského krasu, tak místním obyvatelům, kteří chtějí nákupem podpořit především „své“ výrobce. Značení pomůže zamezit výrobcům mimo region ve „zneužívání“ názvů a symbolů spojených s Moravským krasem.

Projekt byl „odrazovým můstkem“ pro realizaci dalších projektů zaměřených na cestovní ruch a obnovitelné zdroje energie, které jsou popsány dále.

8.2. Spolupráce

MASMK dlouhodobě komunikuje s dalšími MAS s cílem sdílet navzájem zkušenosti a umožňovat členům místního partnerství setkávání s dalšími oblastmi. Spolupráce je jednou z priorit ISÚ a je ve strategii MASMK klíčovým principem. Spolupráci a propojování izolovaných aktivit a projektů do sítí a řetězců považujeme zajeden z nejvýznamnějších inovativních prvků strategie.

MASMK uplatňuje principy spolupráce ve třech rovinách:

- a) spolupráce s odbornými institucemi s cílem podporovat inovativní přístupy a projekty v území
- b) spolupráce s dalšími územími s cílem rozšířit znalosti a zkušenosti místních subjektů
- c) spolupráce směřující ke zlepšování schopností MASMK.

MASMK bude hledat v rámci ČR a i v ostatních státech partnery z podobných oblastí s podobnými problémy a rozvojovými možnostmi. Jednalo se především o **nevyužívaný potenciál v cestovním ruchu, lokalizace v blízkosti velkých měst a potenciál v oblasti kultury, historie a gastronomie.**

8.2.a) Projekty národní (meziregionální) spolupráce

Spolupráce dospěla nejdál v podobě vzniku partnerství tří MAS ze tří moravských krajů, které mají společné rysy území – chráněná krajinná oblast (CHKO) Poodří, Litovelské Pomoraví a Moravský kras) a zázemí velkých měst Ostrava, Olomouc a Brno.

Moravská brána do Evropy (MBE)

Partnerství tvoří:

MAS Moravský kras

(Jihomoravský kraj)

MAS Regionu Poodří

(Moravskoslezský kraj)

MAS Moravská cesta

(Olomoucký kraj)

Tyto tři partnerské MAS uzavřely v listopadu 2007 třístrannou smlouvu o spolupráci a připravují společné projekty spolupráce založené na sdílených tématech a prioritách (především cestovní ruch a místní přírodní a kulturní dědictví).

Všechny tři regiony MBE mají podobné zázemí:

- chráněná krajinná oblast (Poodří, Litovelské Pomoraví, Moravský kras),
- blízkost velkých měst Ostrava, Brno a Olomouc
- priority strategie v rozvoji cestovního ruchu
- podpora certifikace značení místních produktů
- Cyklotrasa Krakow – Morava – Vídeň

Samostatnou oblastí spolupráce, jejímž cílem je posílení kapacit partnerských MAS, je výměna zkušeností s přípravou strategií a vzájemná spolupráce při monitorování a evaluaci rozvojových strategií.

Prozatím se partnerství Moravská brána do Evropy prezentovalo společně na Národní konferenci o venkovu v Boskovicích (listopad 2007)

8.2.b) Projekty mezinárodní (přeshraniční) spolupráce

Při hledání kontaktů a možných společných rozvojových projektů se MASMK orientovala na podobné oblasti (blízkost velkých měst, chráněná území a nevyužívaný potenciál pro cestovní ruch).

V květnu 2007 navštívily MAS Moravský kras zástupci **LGD Dolina Baryczy z Polska** (www.barycz.pl) se zájmem o naše zkušenosti s projektem značení místních produktů. Následně probíhaly intenzivní kontakty a spolupráce (účast MASMK na podzimních Dnech kapra v Doline Baryczy, výměna zkušeností s přípravou produktových balíčků cestovního ruchu, uzavření smlouvy o partnerské spolupráci apod.).

8.2.c) Vytváření sítí a projektové týmy

MAS Moravský kras je členem Národní sítě MAS od vzniku této celostátně působící organizace.

9. Organizace a zdroje MAS

9.1. Organizační struktura a rozdělení odpovědností

9.1.a) Rozdělení odpovědností v MAS

Členové statutárních orgánů jsou voleni valnou hromadou. Návrh složení statutárních orgánů připravuje pro jednání **valné hromady** kancelář, která předem oslovuje kandidáty a zjišťuje jejich zájem o účast ve statutárním orgánu, snaží se přitom o to, aby složení statutárních orgánů odpovídalo složení členské základny a o genderovou vyrovnanost.

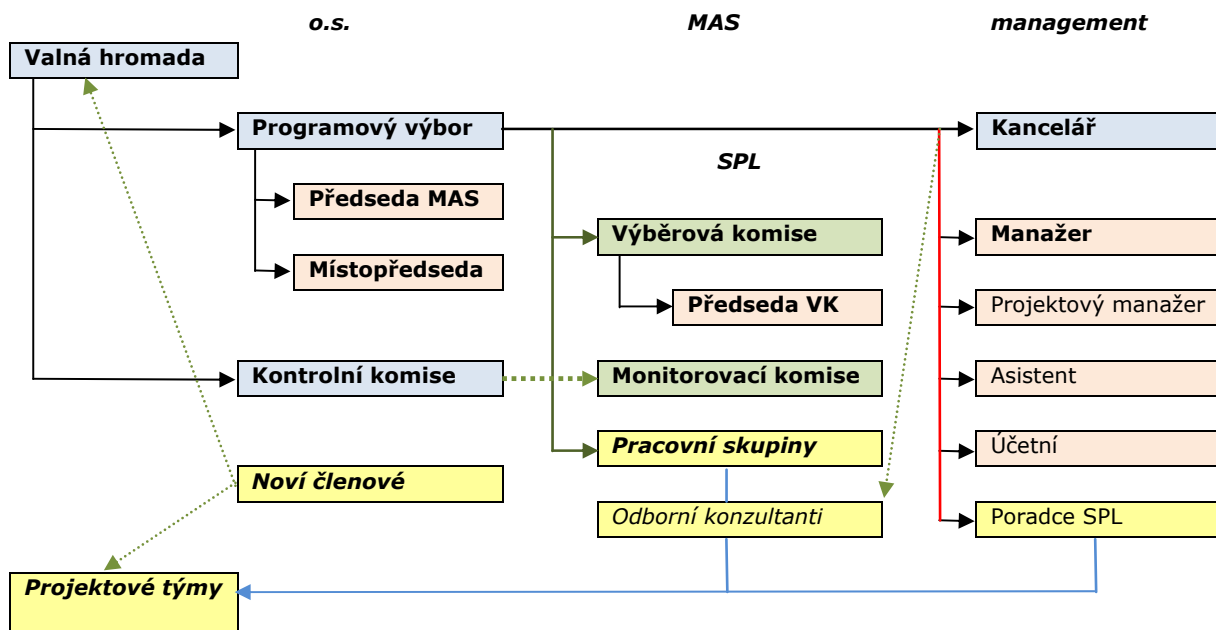
Předpoklady pro oslovení jsou zejména:

5. zájem a ochota pracovat ve veřejné funkci, dále se vzdělávat, převzít odpovědnost za rozvoj území
6. autorita a kredit v území a v oblasti podnikání či zaměstnání kandidáta
7. odborné znalosti a schopnosti.

U **výběrové komise** je důraz kladen zejména na to, aby komise jako celek pokrývala svou místní znalostí a odborností celé území MASMK.

Pracovní skupiny a síť odborných konzultantů nemají charakter statutárních orgánů, jsou neformální a schází se podle potřeby. Jsou prostředím pro setkávání členů a nečlenů MASMK a rozšířením působení MASMK mezi další skupiny obyvatel.

Graf: Základní organizační schéma MASMK

9.1.b) Přehled orgánů a popis funkcí MAS pro řízení a realizaci SPL

Řízení strategie je v MAS Moravský kras zajišťováno těmito orgány:

Valná hromada

Valná hromada je nejvyšším orgánem sdružení. Valná hromada se koná, jestliže ji svolá programový výbor sdružení, a to nejméně jednou ročně. Programový výbor je povinen svolat mimořádné jednání valné hromady, pokud o to některého člena programového výboru písemně požádá alespoň čtvrtina členů sdružení. Každý člen sdružení má na valné hromadě jeden rozhodující hlas, s výjimkou člena Spolek pro rozvoj venkova Moravský kras, který má vzhledem ke svému postavení a významu v celém regionu 7 rozhodujících hlasů.

Valná hromada projednává a schvaluje zejména:

- změny a doplňky stanov sdružení,
- zprávu o činnosti sdružení,
- zprávu o hospodaření sdružení,
- kritéria výběru projektů,
- vyloučení členů,
- změnu výše členských příspěvků,
- volbu členů programového výboru,
- volbu členů výběrové komise,
- volbu členů kontrolní komise,
- přijímá nové členy sdružení,
- další body, které jsou navrženy programovým výborem nebo některým členem sdružení a které jsou přijaty nadpoloviční většinou přítomných členů sdružení.

Valná hromada je usnášeníschopná, je-li přítomna nejméně polovina členů sdružení. Poté co se k jednání nesešla řádná usnášeníschopná valná hromada, svolá předsedající po 30 minutách náhradní valnou hromadu, která je usnášeníschopná při zastoupení 30-ti procent členů sdružení. Usnesení náhradní valné hromady jsou přijímána nadpoloviční většinou přítomných členů sdružení.

Programový výbor

Programový výbor je výkonným orgánem sdružení. Za svou činnost je odpovědný valné hromadě.

Úkolem programového výboru je zejména:

- připravovat rozvojovou strategii regionu a rozvojovou strategii místní akční skupiny,
- realizovat úkoly, opatření a cíle směřující k implementaci rozvojové strategie regionu,
- koordinovat činnost výběrové komise,
- rozhodovat o výběru projektů na základě doporučení výběrové komise,
- schvalovat konečné přidělení finančních prostředků na vybrané rozvojové projekty,
- zřizovat pracovní skupiny pro jednotlivé oblasti činností a usměrňovat jejich činnost,
- aktuálně informovat členy sdružení o významných skutečnostech činnosti sdružení,
- vést evidenci členů sdružení,
- svolávat valnou hromadu,
- připravovat a předkládat valné hromadě zprávu o činnosti a zprávu o hospodaření,

- projednávat záměry a výsledky jednání a rozhodnutí činěná členy pracovních skupin,
- zajišťovat vedení účetnictví,
- schvalovat členství sdružení v dalších organizacích a účast nebo partnerství sdružení v projektech, ve kterých není nositelem.

Programový výbor musí mít vyvážené a reprezentativní složení členů dle zastoupení soukromého a veřejného sektoru ve sdružení, přičemž soukromý sektor má nejméně 50 % zastoupení. Programový výbor má devět členů. Programový výbor volí a odvolává předsedu a místopředsedu sdružení. Předseda i místopředseda jsou voleni ze členů programového výboru.

Statutárním zástupcem sdružení je předseda. Statutární zástupce je oprávněn k samostatnému jednání jménem sdružení. Závažná rozhodnutí vyplývající ze samostatného jednání (především finanční transakce nad 20 000,- Kč) je statutární zástupce povinen předem projednat s ostatními členy programového výboru.

Programový výbor může v odůvodněných případech zplnomocnit místopředsedu jako statutárního zástupce sdružení. Programový výbor se schází k jednání dle potřeby, nejméně však jednou za tři měsíce.

Programový výbor je schopen usnášení, je-li přítomna nadpoloviční většina jeho členů. Usnesení programového výboru je přijato, pokud pro ně hlasuje nadpoloviční většina všech členů programového výboru. Z jednání programového výboru se pořizuje zápis. Zapisovatel je určen předsedajícím na začátku jednání. Zápis bude doručen zapisovatelem všem členům sdružení do 5 dnů od jednání, a to v elektronické podobě e-mailem.

Výběrová komise

Výběrová komise je za svou činnost odpovědná programovému výboru. Úkolem výběrové komise je zejména posuzovat předložené rozvojové projekty a vybrané doporučovat programovému výboru k přidělení finančních prostředků. Výběrová komise musí mít vyvážené složení členů, dle zastoupení soukromého a veřejného sektoru ve sdružení, přičemž soukromý sektor má nejméně 50 % zastoupení.

Výběrová komise má 5 členů. Členové výběrové komise musí být schopni provádět hodnocení a výběr předkládaných rozvojových projektů. První valná hromada volí 3 členy výběrové komise na období 2 let a 2 členy na období jednoho roku. Další valná hromada volí vždy 2 členy na období 2 let a následně 3 členy na období 2 let.

Členové výběrové komise volí ze svého středu předsedu výběrové komise. Výběrová komise se schází k jednání dle potřeby. Výběrová komise je schopna usnášení, je-li přítomna nadpoloviční většina jejích členů.

Usnesení výběrové komise je přijato, pokud pro ně hlasuje nadpoloviční většina všech členů výběrové komise. Z jednání výběrové komise se pořizuje zápis. Zapisovatel je určen předsedajícím na začátku jednání. Zápis musí být doručen zapisovatelem všem členům výběrové komise a všem členům programového výboru do 5 dnů od jednání v písemné podobě a v elektronické podobě emailem..

Předseda výběrové komise řídí činnost výběrové komise a podepisuje veškerou její dokumentaci. Je odpovědný za plnění úkolů uložených programovým výborem.

Kontrolní komise

Kontrolní komise kontroluje činnost orgánů sdružení, zejména soulad se stanovami sdružení a s usneseními orgánů sdružení. Kontrolní komise kontroluje hospodaření sdružení. Kontrolní komise předkládá zprávu o činnosti valné hromadě.

Členové kontrolní komise jsou členy sdružení a nejsou členy výběrové komise ani programového výboru. Kontrolní komise má 3 členy.

Kontrolní komise bude v případě realizace SPL plnit zároveň i funkci **monitorovací komise**:

1. Bude shromažďovat monitorovací podklady a hlášení žadatelů.
2. Bude spolupracovat při kontrolách a sledovat průběh věcného a finančního plnění projektů.

Kancelář

Sekretariát místní akční skupiny tvoří manažer MAS, asistent a účetní. Sekretariát plní především tyto úkoly:

1. Koordinuje zpracování záměru a kompletaci žádosti, zajišťuje jejich předání na SZIF, ZAPÚ apod..
2. Vybírá a registruje žádosti od žadatelů.
3. Provádí jejich administrativní kontrolu a kontrolu přijatelnosti.
4. Vypracuje zprávu o administrativní kontrole a kontrole přijatelnosti a předá ji program. výboru.
5. Poskytuje potřebnou pomoc a informace žadatelům. Spolupracuje se zástupci Mze, SZIF apod.
6. Po výběru a hodnocení projektů předá seznam vybraných a náhradních projektů MZe.
7. Vede evidenci o projektech na příslušném software a provádí veškerou předepsanou archivaci (jedno pare všech přijatých záměrů a projektů (i zamítnutých projektů, pouze jedno pare vrací).

Programový výbor:

Jméno	Organizace	Sféra, místo působení
Miloslav Novotný	OS Veselická kaplička	NNO
Ing. Alois Kunc	Mikroregion SPRVMK	starosta
Ing. Jiří Zígal	fyzická osoba	soukromá
RNDr. Dáša Zouharová	Barvínek o.s.	NNO
Mgr. Milan Marek	Mikroregion Protivanovsko	starosta
Ing. Jan Flek	ZO ČSS Myotis	NNO
Ing. Zdeněk Svoboda	MS Ostrov u Mácochy	NNO
Ing. Jiří Rydval	Mikroregion Černoohorsko	úřad městyse
Ing. Jiří Šilhánek	MZLU v Brně ŠLP Křtiny	veřejná vysoká škola

Ing. Stanislav Vymazal	ZEMSPOL a.s. Sloup	zemědělský podnikatel
Ing. Stanislav Kutáček	Horní mlýn o.s.	NNO

Výběrová komise:

Jméno	Organizace	Sféra
Ing. Milena Blažková	fyzická osoba	soukromá
Mgr. Jana Sedláková	Oblastní charita Blansko	sociální služby
MVDr. Jan Sedlák	Eva Sedláková	zemědělský podnikatel
Josef Vlach	Mikroregion Dražanská vrchovina	starosta
Ing. Lenka Lišková	Mikroregion Časnýř	starostka

Kontrolní (monitorovací) komise:

Jméno	Organizace	Sféra
Ing. František Julínek	Agris Jedovnice s.r.o.	zemědělský podnikatel
Ing. Josef Svěrák	Salm a.s.	podnikatel v lesnictví
Ing. Jan Škvařil	Ing. Jan Škvařil	zemědělský podnikatel

Přípravu a realizaci SPL zajišťuje **kancelář** MASMK, řídí a odpovídá programový výbor, kontroluje kontrolní komise, v některých případech programový výbor.

Zajištění jednotlivých činností:

Činnost	Plánuje, schvaluje	Organizuje	Provádí	Kontroluje
Příprava SPL	Programový výbor	Kancelář	Manažer	Programový výbor
Administrativa SPL	Programový výbor	Kancelář	Kancelář a další	Kontrolní komise
Animace území	Programový výbor	Kancelář	Kancelář, facilitátoři	Programový výbor
Vzdělávací akce	Programový výbor	Kancelář	Lektoři	Programový výbor
Monitoring	Programový výbor	Kancelář	Kancelář	Kontrolní komise
Evaluace	Programový výbor	Kancelář	Kancelář a další	Kontrolní komise
Propagace	Programový výbor	Kancelář	Kancelář a další	Programový výbor

Za řízení SPL odpovídá programový výbor a předseda MASMK. Role a pravomoci jsou dány stanovami a jednacím řádem.

9.2. Zdroje MAS pro činnosti spojené s realizací ISÚ**9.2.a) Lidské zdroje****Členové a partneři MAS**

V rámci své členské základny má MASMK přístup k rozsáhlým a mnohostranným zkušenostem svých členů a spolupracovníků, získaným díky profesi nebo jinému odbornému angažmá. Komunikace a předávání informací a zkušeností probíhá podle potřeby formou konzultací ke konkrétním tématům, lektorování při vzdělávacích akcích, facilitace společných jednání apod. Jde především o tyto odbornosti:

Obor, problematika	Člen, spolupracovník MASMK	Organizace
Lesnictví, dřevařství	Ing. Jiří Šilhánek	MZLU v Brně ŠLP Masarykův les Křtiny
Včelařství	Ing. Jiří Zígal	Včela pro Moravský kras o.s.
Ekologické zemědělství	Ing. Petr David	EPOS
Agroturistika	Ing. Michal Burian	ECEAT CZ
Pastevní chov ovcí	Ing. Vít Mareš	Svaz chovatelů ovcí a koz
Zemědělství	Ing. Stanislav Vymazal Ing. Václav Hlaváček, CSc. MVDr. Jan Sedlák	ZEMSPOL a.s. Sloup Regionální agrární komora JMK Kozí farma Šošůvka
Participace	RNDr. Dáša Zouharová	Lipka a Barvínek o.s.
Vzdělávání na venkově	Ing. Jaromír Musil, PhD.	Regionální agrární komora JMK
Projektové řízení	Mgr. Michal Medek	Lipka a Rychta Krásensko
Památková péče	Mgr. Zuzana Pančíková	Muzeum Boskovicka
Místní historie	RNDr. Ivan Balák	Správa CHKO Moravský kras
Technické památky	Jiří Merta	Technické muzeum v Brně

9.2.b) Systém vzdělávání členů a partnerů MAS

Vzdělávání je důležitou součástí rozvoje místních kapacit. MASMK proto vytvoří systém vzdělávání, založený na pokrytí místních potřeb a maximálním využití místních kapacit a odborností. Tento systém bude tvořen:

- kurzy, semináře, workshopy a konferencemi pořádanými jako součást realizace ISÚ.
- vzdělávacími akcemi jiných subjektů, kterých se členové a partneři MASMK mohou účastnit
- publikovanými informacemi, materiály (brožury, výstava apod.)

MASKM má s pořádáním vzdělávacích akcí pro místní komunitu zkušenosti už od začátku činnosti organizace.

V roce 2006 uspořádala školení facilitátorů malých skupin.

V r. 2007 uspořádala seminář Den starých plodin.

9.2.c) Technické prostředky MAS:

Provozní podmínky

MASKM má pro činnost kanceláře pronajaty prostory, které vyhovují jak kancelářské práci, tak setkávání členů a statutárních orgánů (zasedací místnost). Prostory jsou vybaveny běžným kancelářským nábytkem pro práci a archivaci dokumentů. Pronajaté prostory jsou vyhovující pro realizaci SPL, nepředpokládáme rozšíření, pouze jednoduché úpravy.

Způsoby a možnosti informování členů MASKM a obyvatelstva

Základním informačním nástrojem je fungující www.spolekmoravskykras.cz, kde jsou už dnes pravidelně a podle potřeby zveřejňovány všechny aktuální informace a dokumenty. Důležitá je i přímá komunikace s členy (elektronické a poštovní rozesílky a osobní schůzky), jednání, prezentace, účast na místních akcích a pořádání akcí vlastních.

MASKM má navázány kontakty s místními zpravodaji obcí a regionálními novináři, jichž využívá jako nejčastějších zprostředkovatelů komunikace.

9.2.d) Financování provozu MAS

Finanční prostředky MASKM

MASKM financuje své činnosti převážně z dotací a grantů. Prostředky na vlastní podíl spolufinancování získávala dosud vlastními činnostmi (poradenství, subdodávky na projektech jiných neziskových organizací) nebo z darů (zatím spíše ojediněle). Významný podíl na úspěších MASKM má motivovanost členů a statutářů, kteří pracují jako dobrovolníci bez nároku na odměnu, pouze s úhradou nezbytných nákladů.

Na jiné činnosti než ty, které vyplývají z programu LEADER, hledá MASKM prostředky stejným způsobem jako jiné neziskové organizace, tedy:

1. podává žádosti o granty a dotace na konkrétní projekty
2. uchází se o dary fyzických a právnických osob
3. hospodaří s členskými příspěvky
4. vykonává činnosti za úhradu nákladů (konzultace, zpracování dat z území, zpracování žádostí o granty a dotace pro další subjekty apod.).

10.4. Kontrola činnosti MAS

Kontrola činnosti MASKM je zajištěna vnitřními předpisy a kontrolními mechanismy. Cílem těchto předpisů je zajistit efektivitu a transparentnost činností MASKM a správné nakládání s prostředky dotací a jiných zdrojů.

Operativní kontrola je součástí řídicí práce manažera, mezi jehož povinnosti patří:

- řídit se v kontrolní činnosti zákony a vnitřními předpisy MASKM
- přesvědčovat se o plnění plánu činnosti s vazbou na čerpání rozpočtu
- kontrolovat plnění úkolů zadaných statutárními orgány
- kontrolovat aktuálnost dokumentů: jednacích řádů, vnitřních předpisů, náplní práce apod.
- kontrolovat plnění plánu vzdělávání
- projednat se statutárními orgány případné nedostatky, navrhnout řešení a opatření.

Nadřízeným orgánem pro kontrolu je pro manažera kontrolní komise MASKM. K doložení činnosti pracovníků se vede evidence:

- měsíční pracovní výkazy zaměstnanců
- cestovní zprávy z pracovních cest
- zápisy a vzdělávací materiály ze školení a dalších vzdělávacích akcí, jichž se pracovníci kanceláře zúčastnili
- záznamy o poskytnutých konzultacích
- zprávy o akcích.

Kontrola účetnictví a finančního řízení MASKM je prováděna na úrovni řídicí kontroly a interního auditu. Řídicí kontrolu provádí manažer ve třech časových rovinách:

- a) předběžná kontrola: před uzavřením smluvních vztahů a vznikem závazků. Ověřuje se zejména nezbytnost, věcná správnost, soulad s právními předpisy a pravidly dotace, soulad se schváleným rozpočtem.
- b) Průběžná kontrola: ověřuje se zejména dodržování právních předpisů a pravidel dotace, termíny
- c) Následná kontrola: ověřuje správnost operací, úplnost dokladů.

Prováděním interního auditu je pověřen kontrolní komise MASMK.

Interní audit zejména:

- ověřuje, zda údaje vykázané ve finančních, účetních a jiných výkazech věrně zobrazují majetek, zdroje financování k jeho pořízení a hospodaření s ním
- prověřuje zajišťování příjmů, financování činností MASMK a zajištění správy prostředků
- zkoumá hospodárnost, efektivnost a účelnost operací
- předkládá zprávy radě MASMK, navrhuje opatření
- vypracovává roční zprávu, která jako součást výroční zprávy podléhá schválení radou a valnou hromadou a je zveřejňována.

Zpětné hodnocení činnosti MASMK je zaměřeno na dvě základní oblasti:

a) hodnocení vnitřních procesů a fungování kanceláře je posuzováno na základě výsledků vnitřní kontrolní činnosti (viz výše). Výsledky řídicí kontroly jsou využívány pro průběžné zlepšování a lepší efektivitu řídicích a administrativních činností MASMK. Výsledky interního auditu jsou projednány valnou hromadou a zveřejňovány ve výročních zprávách MASMK.

b) hodnocení programové činnosti je součástí evaluace priorit a programu.

10.8. Propagace MAS

Propagaci činnosti MASMK bude zajišťovat kancelář na základě pravidel pro vizuální identitu programů podporovaných z dotací EU a státního rozpočtu ČR. Těmito pravidly je dána základní forma a náležitosti propagace finančního zdroje - Programu rozvoje venkova. Pro snadnou identifikaci programu SPL v rámci činnosti MASMK budou veškeré materiály zpracovány s jednotnou grafikou, respektující tato pravidla. MASMK bude zároveň kontrolovat, zda jsou správně označovány výsledky podpořených projektů.

Podmínky jednotlivých realizovaných programů budou začleněny do pravidel PR - vztahů s veřejností, pro která MASMK zpracuje vnitřní směrnici upravující systém poskytování informací tak, aby byly zaručeny informace objektivní a věcně správné. Základem pro to je i fungující vnitřní komunikace a přístup členů, statutářů a pracovníků k informacím (prostřednictvím pracovních porad, jednání rady a valné hromady, vnitřních školení, vnitřních komunikačních systémů - obecně dostupné materiály v kanceláři, emailové rozesílky informačních zpravodajů s aktuálními informacemi pro členy a pracovníky). Za vnitřní i vnější komunikaci odpovídá manažer MASMK. Propagace a informování o finančním zdroji se bude týkat:

- pořízeného majetku (označování logem programu a textovou informací),
- všech činností a akcí souvisejících s realizací ISÚ,
- všech vydávaných publikací a zpráv pro sdělovací prostředky.

Nástroje propagace:

1) Vlastní materiály

- www.spolekmoravskykras.cz: základní informační nástroj, na němž MASMK zveřejňuje veškeré informace o svých činnostech.. Stránky aktualizuje kancelář MASMK, technicky nenáročná aktualizace probíhá kdykoli podle potřeby.
- další internetové stránky, které zveřejňují informace z území (www.blanensko.net, www.kisjmk.cz): budou publikovat aktuální informace a termíny, mají možnost zřídit diskusi k aktuálním tématům.
- Informační letáky budou vydávány zejména k jednotlivým výzvám
- Pozvánky, plakáty na pořádané akce, propagační letáky, aktuální sdělení budou distribuovány přímou rozesílkou členům a na širší adresář, prostřednictvím obcí a partnerů (se žádostí o zveřejnění), vyvěšením v informačních centrech a dalších obvyklých informačních bodech
- Publikace - informační zpravodaj s aktuálními informacemi vydávaný tiskem a publikovaný elektronicky, se čtvrtletní frekvencí
- Výroční zprávy

2) Sdělovací prostředky

- Tiskové zprávy ke všem aktualitám rozesílané na adresář místních novinářů a ČTK
- Tisková konference k zahájení a ukončení realizace projektů
- Pozvánky pro novináře na akce pořádané MASMK, zejména akce pro veřejnost
- Specializované tiskové výstupy pro odborná média (zaměřená na venkov, zemědělství, veřejnou správu, neziskový sektor a související témata) a pro zpravodaje programu LEADER.

1) Osobní prezentace

Účast na společných akcích sítě MAS, na akcích mikroregionů MASMK, při jiných vhodných příležitostech. Pro prezentaci je možné využít atraktivních prostor partnerů, např. zámku ve Křtinách apod.

2) Prezentace prostřednictvím spolupráce s regionálními a dalšími subjekty

Propagace akcí MASMK v kalendáři akcí Regionální agrární komory Jihomoravského kraje, vzájemná propagace akcí, partnerství MAS Moravská brána do Evropy a dalších projektech spolupráce.

Monitorování a hodnocení účinnosti propagace bude prováděno na základě vedených záznamů o kontaktu s novináři. Záznamy v podobě jednoduchých standardizovaných formulářů budou zahrnovat:

- a) evidenci rozesílaných informací
- b) monitoring kontaktů s novináři
- c) monitoring publikovaných informací
- d) vyhodnocení publicity z hlediska věcné správnosti, úplnosti informací, případných změn a omylů

11. Zapojení žen, mladých lidí a zemědělců

Členství v MASMK jako v občanském sdružení je otevřené, tzn. základním nástrojem pro zapojování žen, mladých lidí a zemědělců je taková nabídka aktivit a programů, která tyto skupiny motivuje a vede k účasti. Do sdružení nevstupují všichni, s nimiž MASMK spolupracuje a připravuje specializované programy zaměřené právě na ně, např. všichni zemědělci nebo podnikatelé v cestovním ruchu.

Podporou těchto skupin bude zejména:

- výběr monitorovacích a preferenčních kritérií pro výběr projektů k podpoře
- pořádání specializovaných vzdělávacích akcí
- získávání finančních prostředků z jiných zdrojů než PRV (např. OP Přeshraniční spolupráce, ROP, IEE).

Vzhledem k tomu, že aktivity MASMK jsou od vzniku sdružení zaměřeny na program LEADER a že zemědělci byli ve sdružení od počátku velmi aktivní, je pochopitelná jejich vysoká účast v řídicím orgánu sdružení - programovém výboru. Zastoupení ostatních skupin ve statutárních orgánech odráží podíl těchto skupin na složení členské základny (u mladých lidí je dokonce mírně přesahuje).

Pro složení statutárních orgánů zatím MASMK nemá pevně stanovená pravidla, která by zastoupení stakeholderů upravovala. Účast v nich je založena na zájmu a dobrovolné spolupráci.

V MAS Moravský kras od roku 2006 působí pracovní skupina pro místní produkty a pracovní skupina pro cestovní ruch. Skupiny se aktivně podílely na tvorbě projektů MASMK a na tvorbě ISÚ.

S posílením administrativního a institucionálního zázemí a se zvýšenou odpovědností vůči území bude MASMK v budoucnu cíleně vyhledávat a oslovovat vůdčí osobnosti jednotlivých sektorů a skupin tak, aby zastoupení v orgánech a pracovních skupinách bylo vyvážené, odráželo složení stakeholderů a potřeby území.

Závěr

MAS Moravský kras chce realizací integrované strategie území „Otevíráme Moravský kras“ naplňovat vizi rozvoje:

Moravský kras je venkovskou oblastí, kde podnikání vytváří nové pracovní místa a příležitosti pro místní obyvatele a nepoškozuje přírodní, kulturní a historické dědictví. Zemědělství se podílí na péči o kulturní krajinu. Kvalitní infrastruktura vytváří podmínky pro veškeré aktivity. Jedinečné přírodní, kulturní a historické dědictví se kreativně využívá ve prospěch udržitelného rozvoje. V regionu se využívají obnovitelné zdroje energie a udržuje a obnovuje se kulturně-historická identita a tradice za podpory místních obyvatel.

A dále k naplnění globálního cíle ISÚ, kterým je využití a zhodnocení roztroušeného potenciálu pro cestovní ruch a podnikání, který Moravský kras nabízí pro rozvoj celého území MAS Moravský kras o.s.:

„Jeskyně pro Moravský kras - Moravský kras pro jeskyně“.

Kromě realizace SPL bude MASMK naplňovat vizi a cíle ISÚ i realizací dalších projektů z různých programů a s využitím různých zdrojů pro financování. Obrazně by se dalo říct, že MASMK bude rozvíjet území podobně jako voda a její kapky se podílí na vzniku jeskyní a jejich jedinečné krápníkové výzdoby. Mnoha kapkami z různých zdrojů a ne silou, ale vytrvalostí.

„Gutta cavat lapidem non vi sed saepe cadendo“.
(Kapka hloubí kámen nikoli silou, ale častým padáním)

Latinské přísloví